

STADENS YTTRE ÅRSRINGAR

Översiktlig karaktärisering av bebyggelsens värden och kvaliteter i Falkenberg

Underlag för planering, underhåll och vård

Falkenbergs museum
Stadsbyggnadskontoret i Falkenberg
2005

Omslagsfoto:

Stora bilden: Karta över Falkenberg från 1855.

Små bilderna:

Överst till vänster: Kv Måsen 13 i Arvidstorp.

Nere till vänster: Kv Skålen på Västra Gärdet.

Överst till höger: Kv Myran i Herting.

Nere till höger: Badhytt på Skrea strand, Knölaberget.

Foto Anna-Karin Skiöld 2004.

Text och foto kapitlen Inledning, Västra gärdet, Valencia, Arvidstorp, Östra gärdet, Tröingeberg, Herting, Hjortsberg/Kristineslätt, Skrea strand och Slätten Anna-Karin Skiöld 2004.

Text och foto områdena Kv Rosen och Stafsinge strand på Västra Gärdet, Kv Svärdet i Arvidstorp, Falkvägen på Östra gärdet och Nedre Tröingeberg, samt kapitlen Skrea samhälle/Ringsegård, Vinberg och Skogstorp Christina Thunqvist Svantesson 2005.

Redigering och layout Christina Thunqvist Svantesson 2005.

FÖRORD

Under fyra månader, april – juli 2004, inventerade bebyggelseantikvarie Anna-Karin Skiöld Falkenbergs tätortsbebyggelse. Inventeringen färdigställdes och redigerades av bebyggelseantikvarie Christina Thunqvist under hösten 2005. Området som inventerats är det som ingår i Delöversiktsplanen för Falkenbergs kommun 2005. Arbetet har initierats av Falkenbergs museum och Stadsbyggnadskontoret i Falkenbergs kommun, Länsstyrelsen (länsantikvarien) i Halland samt Landsantikvarien, Hallands läns museer. Projektet är samfinansierat mellan de tre förstnämnda parterna.

Avsikten är att utredningen skall utgöra kunskapsunderlag både vid avvägningar inför beslut om bygglov och som stöd för fastighetsägarna vid vård och underhåll av bebyggelsen. Vidare skall utredningen ligga till grund för rekommendationer i detaljplaner och i delöversiktsplan för Falkenbergs centralort. Arbetet med utredningen ses även som en viktig del av det mer långsiktiga miljömålsarbetet då inventeringen avses bli ett hjälpmedel för att uppfylla miljökvalitetsmålen avseende "God bebyggd miljö".

Någon fullständig kartläggning av bebyggelsen har inte rymts inom projektet. Falkenbergs tätort har inventerats och inom denna har därefter "värde-enhetliga områden" identifierats. Genom att beskriva dessa avser vi att sprida kunskap och förståelse för hur bebyggelsen kommit till, vad som är tidstypiska karaktärsdrag och vad som kan vara viktigt att bevara för framtiden. Utredningsarbetet har inte varit inriktat på enstaka byggnader av stort kulturhistoriskt värde, då dessa av resursskäl avses inventeras och beskrivas i särskild utredning. Sålunda kan åtskilliga fastigheter som inte omnämns i denna utredning ha höga bevarandevärden.

De generella rekommendationer som tagits fram i rapporten utgör en sakkunnig bedömning av vad som krävs för att bevara de värden som bebyggelsen har. I delöversiktsplanen och kommande detaljplaner liksom vid bygglovprövning måste den politiska avvägningen göras av hur säkerställande av värdena skall ske.

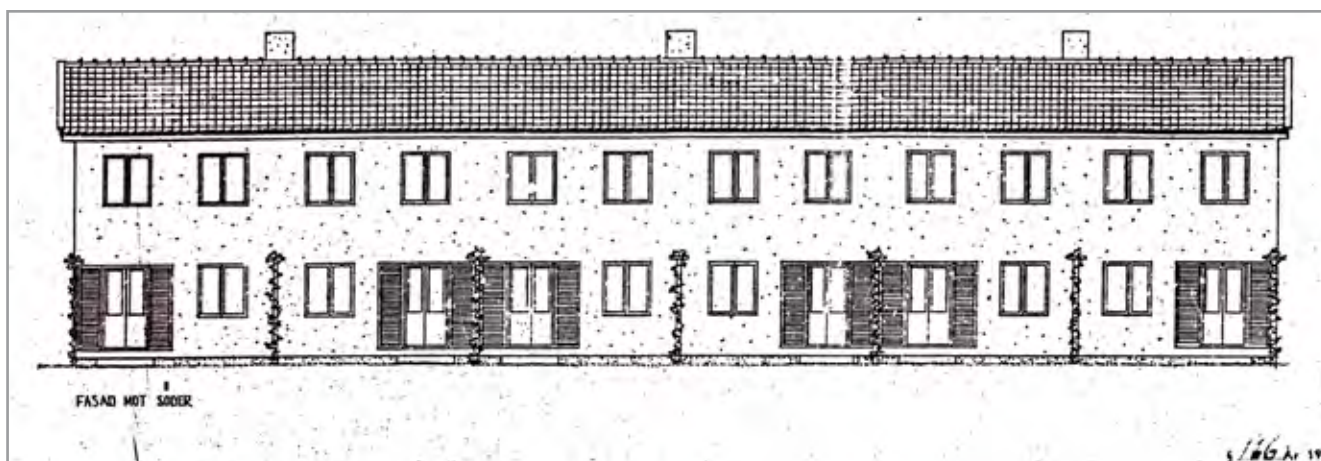
Vår förhoppning är att rapporten skall bli ett inspirerande, användbart och viktigt underlag för det fortsatta arbetet med bevarande och utveckling av staden.

För Stadsbyggnadskontoret

Monica Rudqvist Johan Risholm

För Falkenbergs Museum

Debbie Thompson

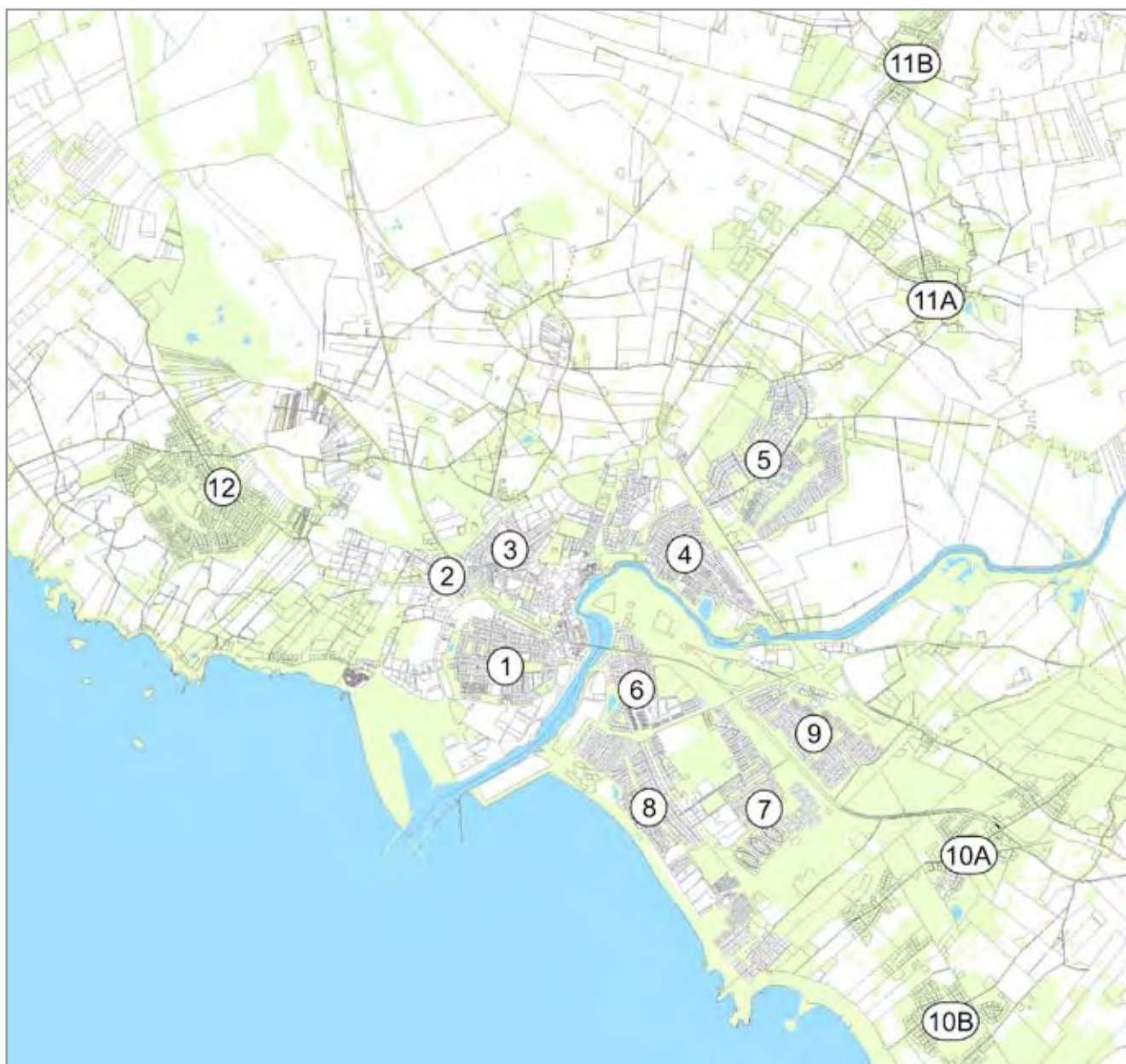

Nybyggnadsritning för radhus i kvarteret Rosen, Västra gärdet.

INNEHÅLL

ÖVERSIKTSKARTA	VI
INLEDNING	1
BYGGNAD SINVENTERINGENS BETYDELSE I PLANERINGEN	3
VARSAMMA FÖRÄNDRINGAR.....	5
FALKENBERG.....	6
1. VÄSTRA GÄRDET	11
1:1. KOMPASSEN OCH DEL AV SKOTET.....	15
1:2. DEL AV KV SKOTET, RODRET OCH MASTEN	17
1:3. MASTEN OCH DEL AV RODRET.....	19
1:4. STAREN, SVALAN OCH DEL AV TRASTEN, DUVAN, SIPPAN M.FL.....	21
1:5. DRAGGEN, TROSSEN, SEGLET, RIGGEN, RATTEN OCH DEL AV FLAGGAN.....	23
1:6. OMRÅDET SÖDER OM JÄRNVÄGEN.....	25
1:7. KVARTERET ROSEN 17, radhuslängorna.....	27
1:8. STAFSINGE STRAND	29
2. VALENCIA	31
2:1. KVARTEREN ORMBUNKEN, OLYMPEN OCH DIRIGENTEN.....	33
3. ARVIDSTORP OCH DELAR AV INNERSTADEN	35
3:1. KVARTEREN VINKELN OCH PASSAREN	39
3:2. KVARTERET ORMEN	42
3:3. TÄLTET 1-4	43
3:4. MÅSEN 2 OCH 13	45
3:5. KVARTEREN LANTARBETAREN OCH RÄTTAREN	47
3:6. KVARTERET HERDINNAN	48
3:7. DEL AV KV SÅNINGSMANNEN, ODALMANNEN OCH FOGDEN	49
3:8. KÄRRALYCKAN 4 - 7.....	50
3:9. KÄRRALYCKAN 1-3 OCH BRATTALYCKAN	51
3:10. REPSLAGAREN 16-20	52
3:11. KVARTERET SVÄRDET	53
4. ÖSTRA GÄRDET / FAJANS	57
4:1. KVARTEREN PILEN, BÅGEN OCH GRUEBÄCK.....	61
4:2. SLOALYCKAN.....	63
4:3. VINDILEN 1.	65
4:4. STÖVELN	66
4:5. KVARTERET LERMARKEN M.FL.....	67
4:6. KVARTEREN NITEN, NARVA OCH NOTARIEN	71
4:7. FALKVÄGEN I N-KVARTEREN	73
4:8. FAJANS	75
5. TRÖINGEBERG	79
5:1. FABO-HUSEN	81
5:2. ÖVRE TRÖINGEBERG	83
5:3. GAMMELS VÄG	86
5:4. RIMMAREVÄGEN	87
5:5. FLERFAMILJSHUSEN PÅ NEDRE TRÖINGEBERG	89
5:6. NEDRE TRÖINGEBERG	91

6. HERTING	93
6:1. KVARTERET MAJOREN M.FL.	97
6:2. KV LÖVET, LINSEN, LINDEN, LAMPAN OCH LAGMANNEN	101
6:3. KVARTEREN LÄNSMANNEN OCH LÄDERLAPPEN	105
6:4. KVARTERET LUGNET M.FL.	107
6:5. KVARTERET KORALLEN M.FL.	109
6:6. KV KNIVEN, KLIPPAN, KLASEN, KLUBBAN OCH KLINGAN	111
7. HJORTSBERG / KRISTINESLÄTT	113
7:1. KVARTERET SANDKORNET M.FL.	116
7:2. KVARTERET ORDENSBANDET M.FL.	117
7:3. KVARTERET HJORTEN.....	119
8. SKREA STRAND	121
8:1. BADSTUGEKVARTEREN	125
8:2. KVARTERET JUNGFRUN M. FL.....	129
8:3. HAVSBADSALLÉN: JULLEN, JORDGUBBEN, JÄNTAN OCH JUNGSMANNEN	131
8:4. KVARTEREN JÄNTAN, JUNKERN OCH DEL AV FYREN	133
8:5. KVARTERET SNIPAN	134
8:6. KVARTERET LANTERNAN	135
8:7. KVARTERET PROPELLERN M.FL.....	136
8:8. KV KLYVARBOMMEN, ANKARSPELET, DEL AV DURKEN OCH HYTTEN	138
8:9. KVARTERET TULLKRYSSAREN M.FL.....	139
9. SLÄTTEN	141
9:1. KVARTERET VISAN M.FL.....	143
9:2. KVARTERET MARKURELL M.FL.	145
9:3. KVARTERET FRUNTIMRET M.FL.	147
9:4. KVARTERET HERTHA M.FL.....	148
9:5. KVARTERET RINGDANSEN M.FL.	149
9:6. OMRÅDET ÖSTER OM SIMMENS VÄG	150
10. SKREA SAMHÄLLE OCH RINGSEGÅRD	153
10:1. SKREANÄS, STATIONSSAMHÄLLET.....	156
10:2. SKREA BACKE	158
10:3. NORRA ÄNGSLYCKEVÄGEN	160
10:4. RINGSEGÅRD; rutnätsplanen.....	162
11. VINBERGS KYRKBY OCH SAMHÄLLE	165
11:1. OMRÅDET KRING VINBERGS KYRKA.....	168
11:2. HEDVÄGEN I VINBERGS KYRKBY	171
11:3. OMRÅDET VID F.D. JÄRNVÄGSSTATIONEN I VINBERGS SAMHÄLLE	173
12. SKOGSTORP	175
12:1. GAMLA CENTRUM MED VALLMOVÄGEN OCH TULPANVÄGEN.....	177
12:2. KEDJEHUSEN VID GULLREGNSVÄGEN	179
12:3. "STRANDHAGA", sydvästra Skogstorp	181
FOTO	183
TIDIGARE INVENTERINGAR MED KARTOR	184
ÖVRIGA KÄLLOR	189
STADSDELSKARTOR MED VÄRDE-ENHETLIGA OMRÅDEN	190

ÖVERSIKTSKARTA

Falkenberg med stadsdelarna

1) Västra gårdet	7) Hjortsberg
2) Valencia	8) Skrea strand
3) Arvidstorp	9) Slätten
4) Östra gårdet / Fajans	10) A: Skrea samhälle och B: Ringsegård
5) Tröingeberg	11) A: Vinbergs kyrkby och B: Vinbergs samhälle
6) Herting	12) Skogstorp

Kartor över stadsdelarna med värdeenhetliga områden på sidorna 190-194.

INLEDNING

Syfte och målsättning

Inventeringen av Falkenbergs innerstad är ett led i miljömålsarbetet i Halland. År 1999 antog riksdagen 15 miljökvalitetsmål som ska uppfyllas till år 2020. Ett av delmålen är "God bebyggd miljö". Etappmål för bebyggelsen är bland annat att "*senast år 2010 grundas den statliga och kommunala planeringen på program och strategier för hur kulturhistoriska och estetiska värden ska bevaras och utvecklas*" dessutom ska "*den äldre kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen senast 2010 vara identifierad och ett program för skydd av dess värden finnas*".

Syftet har varit att få en översiktlig inventering av bebyggelsen i hela Falkenbergs tätort. Fokus har lagts på något som benämns "värde-enhetliga områden". Områdena uppfyller något eller några av följande kriterier:

- sammanhängande och enhetligt
- kännetecknas av liknande bebyggelse, säregen stadsplan, likartade gatu- och trädgårdsrum, särpräglade detaljer etc
- präglas och karaktäriseras på ett tydligt sätt av en viss tid
- kulturhistoriskt värdefullt.

Det övergripande begreppet *kulturhistoriskt värde* kan omfatta

- dokumentvärde (så som t.ex. arkitekturhistoria; teknikhistoria eller information om stadens utveckling), och/eller
- upplevelsevärde (konstnärligt; upplevelse av tid och kontinuitet; miljömässigt så som placering i landskapet eller stadsmiljön)
- övergripande/förstärkande värden (så som autenticitet; representativitet eller sällsynthet).

Någon dokumentation av enskilda byggnader har inte varit avsedd att rymmas inom ramen för detta arbete. Rapporten ska å andra sidan kunna ligga till grund för framtida mer djupgående studier av Falkenbergs byggnadsbestånd.

Målsättningen har varit att få ett kunskapsunderlag för den fortsatta planläggningen och bygglovshandlingen i kommunen. Områdenas karaktärer har redovisats så att

deras fortsatta utveckling och förändring ska kunna ske utifrån de förutsättningar som finns och så att de kulturhistoriska värdena beaktas. Se vidare avsnitt "Byggnadsinventeringens betydelse i planeringen".

Inventeringens syfte är även att fungera som en kunskapskälla för allmänheten. Genom en ökad kunskap och information om områdets historia, karaktärer och kulturhistoriska värden underlättas bevarandearbetet.

Metod

Tätorten har delats in i områden, "stadsdelar", som därefter har beskrivits var och en för sig. (Avgränsningarna i detta arbete är utritade med prickad linje på kartorna. De skiljer sig något från de egentliga stadsdelarna som fastställts av kommunfullmäktige.)

En översiktlig inventering i fält har gjorts parallellt med studier av bygglovshandlingar och detaljplaner, både äldre och idag gällande. Även äldre foton har studerats. Tyngdpunkten har lagts vid att åskådliggöra hur tätortsbebyggelsen vuxit fram, när den planlades samt hur den bebyggts. Utifrån denna övergripande beskrivning har de värdeenhetsliga områdena valts ut.

Eftersom enskilda byggnader inte har lyfts fram, kan solitära byggnader med höga kulturhistoriska värden ha utelämnats. Istället har fokus riktats mot sammanhållande områden med tidstypiska karaktärsdrag.

Referensgrupp

Projektets referensgrupp har bestått av museichef Deborah Thompson, stadsarkitekt Monica Rudqvist, planarkitekt Johan Risholm, t.f. landsantikvarie Eivind Claesson / landsantikvarie Christer Gustafsson och länsantikvarie Mats Folkesson.

Kv Flaggan på Västra Gärdet.

Inventeringar i Falkenberg

Det är överlag få byggnadsinventeringar som har gjorts i Falkenbergs kommun. År 1991 antogs *Program för kulturmiljövård. Bygd att värda!* gällande hela kommunen. Där ingår ett fåtal miljöer från tätorter.

Följande tidigare inventeringar över Falkenbergs tätort redovisas mer utförligt med kartor på sidorna 184-188:

- Bevarandeplanen för innerstaden (1986)
- Bevarandeplanen för delar av Herting (1991)
- Riksintresset; KN 21 (1987)
- Kv. Kyrkan, Prästgården m.fl. Kulturhistorisk undersökning (1989)
- Kv Svärdet och Nyckeln. Kulturhistorisk undersökning (1987)
- Östra gårdet. Kulturhistorisk undersökning av de äldsta egnahemskvarteren (1995).

Avgränsningar

Det område som ingår i inventeringen är det samma som omfattas av Delöversiktsplan för Falkenbergs innerstad 2005.

Stadens äldsta del har helt utelämnats. Den redovisas i bevarandeplanen för Falkenbergs innerstad som antogs av kommunfullmäktige i december 1986. Innerstaden ingår även i ett av Falkenbergs kommuns sex riksintressen

enligt miljöbalken. Riksintressets avgränsningar framgår av karta på sidan 187.

Bevarandeplanen kompletterades 1989 med en kulturhistorisk undersökning av kvarteren Kyrkan och Prästgården, som också ingår i riksintresset, samt de norrut angränsande kvarteren. Vad gäller bebyggelsen där hänvisas till dessa arbeten. Även stadens industriområden har medvetet exkluderats.

Inventeringen har bara omfattat exteriörer. Interiörer som trapphus m.m. har helt utelämnats. De äldsta egnahemskvarteren på Herting och Östra gårdet samt kvarteret Svärdet och Nyckeln beskrivs mer utförligt i de undersökningar som nämnts ovan.

Värdering och rekommendationer

Utifrån den översiktliga inventering som gjorts har områden lyfts fram och värderats. Rekommendationer för den framtida hanteringen och utvecklingen av områdena har även tagits fram. Denna värdering är generellt hållen. I den framtida bygglovshanteringen kommer särskilda värderingar och ställningstaganden att behöva göras vid varje enskilt ärende.

Förhoppningen är dock att föreliggande rapport ska kunna ge riktlinjer för såväl den kommunala handläggningen som den enskilda fastighetsägaren.

Kvarteret Kastanjen, Västra Gårdet.

BYGGNAD SINVENTERINGENS BETYDELSE I PLANERINGEN

Ett områdes kvaliteter, kulturhistoriska värden och särprägel måste fastställas för att man ska kunna säkerställa en hållbar utveckling av bebyggelsen samt ett önskvärt bevarande. Byggnadsinventeringar och kulturmiljöprogram är nödvändiga underlag för att kommunen ska ha möjlighet att ta ställning till ett framtida bevarande av byggnadsbeståndet och verka för att lagstiftningen efterföljs. Om ett områdes kulturhistoriska värde har identifierats och redovisats finns ökade möjligheter att hävda dessa i den kommunala planeringen och i bygglovshandlingen. Sedan plan- och bygglagens (PBL) införande 1987 har kommunerna planmonopol vilket också medför ett stort ansvar för att kulturmiljön beaktas och tillvaratas.

Genom att lyfta fram områden och beskriva dess kulturhistoriska värden kan förutsättningarna förbättras för att en framtida utveckling sker utifrån deras egna villkor. Det är viktigt att redogöra för vilka karaktärsdrag som är viktiga att värna.

Vid upprättandet av nya detaljplaner kan information om områdets värden inhämtas från byggnadsinventeringen. Man kan säkerställa skyddet, och skriva in planbestämmelser som varsamhets- och skyddsföreskrifter i detaljplaner, så att den kommande bygglovshandlingen underlättas. Varsamhetskrav och förvanskningsförbud kan också preciseras i planers beskrivningar.

Gällande bebyggelse i områden med utpekade kulturhistoriska värden bör antikvarisk sakkunnig ingå i bygglovsprövningen. Bygglövsnämnden har stora möjligheter att skydda bevarandevärd bebyggelse genom 3:e kapitlet i Plan och Bygglagen.

Hänsynskrav, PBL 3:1

Byggnader skall placeras och utformas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- eller landskapsbilden och till natur- och kulturvärden på platsen. Byggnader skall ha en yttre form och färg som är estetiskt tilltalande, lämplig för byggnaderna som sådana och som ger en god helhetsverkan.

Varsamhetskrav, PBL 3:10

Ändring av en byggnad skall utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas och dess byggnadstekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden tas till vara.

Förvanskningsförbud, PBL 3:12

Byggnader som är särskilt värdefulla från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt eller som ingår i ett bebyggelseområde av denna karaktär, får inte förvanskas.

Varsamhetskravet enligt PBL 3:10 gäller alltid och ska beaktas vid all bygglovsprövning. Genom att lägga in konkretiserade varsamhetsbestämmelser i detaljplanen kan man tydliggöra vad det är i ett områdes särprägel och kulturhistoriska värde som ska bevaras. Här är det även möjligt att styra så att kommande förändringar bidrar till att återställa byggnaden i ursprungligt skick. I plan kan även skyddsbestämmelser enligt PBL 3:12 skrivas in för bebyggelse som klassats som särskilt kulturhistoriskt värdefull. Rekommendationerna i denna inventering kan sägas utgöra sådan värdering som avses i PBL 3:12.

Enligt PBL 8:6 kan även bygglovsplikten via detaljplan eller områdesbestämmelser utökas med syfte att skydda värdefull bebyggelse. Om den pågående markanvändningen avsevärt försvåras på grund av skyddsbestämmelserna kan det leda till att fastighetsägaren har rätt till ekonomisk ersättning.

Nedan följer delar av PBL:s 8:e kapitel gällande bygglov, rivningslov och marklov som kan vara vägledande för ändringar inom inventerat område.

PBL 8 kapitel

1 § Bygglov krävs för att

- 1. uppföra byggnader,*
- 2. göra tillbyggnader,*
- 3. ta i anspråk eller inreda byggnader helt eller till viss del för väsentligen annat ändamål än det för vilket byggnaden senast har använts eller för vilket bygglov har lämnats,*

4. göra sådana ändringar av byggnader som innebär att det inreds någon ytterligare bostad eller någon ytterligare lokal för handel, hantverk eller industri.

3 § I områden med detaljplan krävs, utöver vad som föreskrivs i 1 och 2 §§, bygglov för att

1. färga om byggnader eller byta fasadbeklädnad eller taktäckningsmaterial samt för att göra andra ändringar av byggnader som avsevärt påverkar deras yttre utseende,
2. sätta upp eller väsentligt ändra skyltar eller ljusanordningar,

4 § Bestämmelserna i 1--3 §§ gäller inte i fråga om nedan angivna åtgärder beträffande en- eller tvåbostadshus och till dem hörande fristående uthus, garage och andra mindre byggnader (komplementbyggnader):

1. färga om byggnader inom områden med detaljplan, om byggnadens karaktär däri- genom inte ändras väsentligt,
2. med mur eller plank anordna skyddade uteplatser i anslutning till bostadshuset, om muren eller planket inte är högre än 1,8 meter, inte sträcker sig mer än 3,0 meter ut från huset och inte placeras närmare gränsen än 4,5 meter,
3. anordna skärmtak över sådana ute-

platser som anges i 2 eller över altaner, balkonger eller entréer, om skärmtaket inte är större än 12,0 kvadratmeter och inte sträcker sig närmare gränsen än 4,5 meter,

4. uppföra högst två komplementbyggnader i omedelbar närhet av bostadshuset, om byggnadernas sammanlagda byggnadsarea inte är större än 10,0 kvadratmeter, taknockshöjden inte överstiger 3,0 meter och byggnaderna inte placeras närmare gränsen än 4,5 meter.

6 § Kommunen får för ett område som utgör en värdefull miljö bestämma att bygglov krävs för att

1. inom områden som inte omfattas av detaljplan utföra sådana åtgärder som avses i 3 § första stycket 1,
2. inom områden med detaljplan färga om en- eller tvåbostadshus och komplementbyggnader,
3. underhålla sådan bebyggelse med särskilt bevarandevärde som avses i 3 kap. 12 §.

Kommunen får, i områden som utgör en värdefull miljö eller i områden för vilka områdesbestämmelser utfärdats, bestämma att bygglov krävs för att utföra sådana åtgärder som avses i 4 § andra stycket 1 och 2.

Kv Niten, Östra Gärdet.
Foto C. Thunqvist

VARSAMMA FÖRÄNDRINGAR

Generellt sett har all bebyggelse som uttrycker sin tids tankar och ideal ett kulturhistoriskt värde. En hållbar utveckling förutsätter att man ser varje enskild byggnads förutsättningar och kulturhistoriska värde som en tillgång. Förändringar av byggnadsbeståndet sker kontinuerligt och ska fortsätta göra så även i framtiden. Det gäller dock att varje förändring underordnar sig och anpassas till det befintliga.

Ett hus detaljer har stor betydelse för helhetsintrycket. Det är ofta genom byggnadsdetaljernas utformning som husen har smyckats och fått ett speciellt uttryck.

Tilläggsisoleringar som blev vanliga från 1970 och framåt döljer husens ursprungliga exteriörer. Genom nya fasader minskas taksprången och fönstren får en mer indragen placering med djupare nischer vilket både leder till ett nytt exteriört uttryck och mörkare lägenheter. De djupa fönsternischerna kan även öka bullernivåerna i lägenheterna genom att ljudvågorna hålls kvar på ett mindre utrymme.

Fönstren är en viktig del av husen. Olika tider symboliseras av olika fönsterutformningar gällande poster, spröjsverk, material och färgsättning. Tidigare var fönsterglasen tunnare. Det valsade glasets var det dominerande från 1930. Mycket av det fönsterglas som sätts in idag, både i nya och gamla hus, är ett så kallat floatglas som ofta är flera millimeter tjockare vilket gör att ljuset reflekteras mot ytan och därigenom skapar ett nytt fasaduttryck. Det är ofta att föredra att renovera gamla fönster, men om de måste bytas ut så bör de nya göras likt de gamla både vad gäller material och utformande.

Ett hus entré är viktig för dess karaktär. Tiden fram till 60-talet karaktäriseras av hantverksmässigt tillverkade portar, ofta med en kombination av trä och glas.

Entréernas portar, inramningar, eventuella skärmtak och armatur utgör en helhet som är viktiga att bevara. Idag är det tyvärr relativt sällsynt med entréer som har kvar de ursprungliga portarna. Många har bytts ut mot aluminiumdörrar som avviker från husets övriga arkitektur. Ett par fina exempel finns

dock utmed Holgersgatan invid Stortorget och i fastigheten Vinkeln 1 vid Holgers plan där dörrarna i trä och glas är bevarade.

Vänster: Holgersgatan 12. Höger: Vinkeln 1.

En annan viktig detalj på både enfamiljs- och flerbostadshus är balkongerna. Utformandet av balkongfronterna är en viktig del av den arkitektoniska karaktären.

I sammanhållande och enhetliga grupphusområden måste hänsyn tas till hela området. Vid förändringar går det inte bara att se till det enskilda huset utan hänsyn måste tas till hur helhetsintrycket påverkas. Till exempel måste större hänsyn tas till hela området vid förändringar av kedjehusen på Slätten än vad som behöver göras vid ingrepp på heterogena villabebyggelsen i östra delen av Hjortsberg.

FALKENBERG

Den befintliga bebyggelsen är ett resultat av samhällets utveckling. Genom att studera stadsplaner och byggnader kan mycket av en stads historia utläsas. Den nationella och lokala bostadspolitiken, industrialiseringen som lett till att flera stora företag etablerats i Falkenberg, befolkningsutvecklingen, bilismen och dragningarna av riksvägarna samt järnvägens intåg och ändrade sträckning i staden är några av de faktorer som lett till att staden idag ser ut som den gör.

För att få en förståelse för de kommande områdesbeskrivningarna följer nedan en kortfattad och översiktlig beskrivning av Falkenbergs utveckling under 1900-talet. Decenniernas årsringar går att utläsa i stadens bebyggelse.

Stadsplaner

Den första stadsplanen för Falkenberg utformades 1841. Tidigare samma år hade en stadsbrand ödelagt stora delar av staden vilket föranledde upprättandet av en regleringsplan. Den andra regleringsplanen utformades 1899. Planen omfattade fortfarande enbart staden väster om Ätran.

Falkenberg expanderade i snabb takt runt sekelskiftet 1900 och en ny regleringsplan, omfattande större områden, ansågs snart vara nödvändig. 1906 års stadsplaneförslag, utarbetad av Nils Gellerstedt, kom att innefatta Västra gärdet, inägo- och utmarksjordarna samt den västra delen av Herting. Gellerstedt var inspirerad av den medeltida stadsplanen med dess slingrande gator. Kvarteren Mälaren och Tegelbacken, som följer Ätrans östra strand, är ett resultat av Gellerstedts förslag. Planen fastställdes 1915 men Hertingområdet undantogs bland annat på grund av tegelbrukets nyttjande av området.

Innan den första stadsplanen för Herting fastställdes 1932 bebyggdes kvarteren Mälaren, Tegelbacken, Mältaren, Plantérlyckan och Ryggåsen med egna hemsvillor. Det rådde stor bostadsbrist i Falkenberg och redan 1898 hade det funnits planer på att upplåta tomter för egna hembyggnader. Nya stadsplaner upprättades på 1930-talet på grund av flyttningen av järnvägen.

Kommunens utvidgning

År 1907 inkorporerades Herting med Falkenbergs stad. Skrea hade invändningar mot detta eftersom de då förlorade skatteintäkterna från laxfisket i Ätran. År 1936 inkorporerades Arvidstorp med Falkenbergs stad. Falkenberg hade under lång tid motsatt sig detta på grund av ökade utgifter. Stadens utvidgades nu västerut. År 1951 inkorporerades Skrea med Falkenberg.

Måsa-Brittass stuga vid Arvidstorpsvägen.
Foto Severin Nilsson (1846 - 1918).

I början av 1950-talet skedde omfattande kommunsammanslagningar i Sverige. Antalet kommuner reducerades från cirka 2500 till omkring 1000 sk storkommuner. Nästa kommunreform sker 1971 då knappt 300 kommunblock bildas. Falkenbergs stad går då samman med sex landskommuner och bildar nuvarande Falkenbergs kommun.

Näringsliv

Stadens näringsliv har haft stor betydelse för dess utveckling. En av de tidigaste industrierna var tegelbruken. De leriga markerna i Falkenberg gav goda förutsättningar för tegelproduktion. Fajans tegelbruk, som senare gav namn till området Fajans, lades ner 1974. På Herting låg Falkenbergs tegelbruk som var igång fram till 1986. Även Falkenbergs Ångsåg med dess plankagård hade stor betydelse för Falkenbergs tidiga utveckling

Ett flertal stora industrier med många anställda har lett till en befolkningsökning och ett stort behov av bostäder under de senaste 100 åren. AB Falkenbergs Valskvarn, Hallands Lantmäns Centralförening och Falkenbergs Mek Verkstads AB som alla förlades vid Ätrans mynning är några av de företag som betydde mycket för stadens industriella uppgång under tidigt 1900-tal. Under mellankrigstiden etablerades stadens skindustri som då hade cirka 250 anställda.

Under efterkrigstiden började en högkonjunktur. Efter varvets start 1946 växte Falkenberg som industristad.

ASEA, senare Glasfiber, köpte mark i Falkenberg för att uppföra Skandinaviens enda glasfiberfabrik år 1960. Fabriken byggdes 1962 på östra sidan om Ätran. Kravet på hamnläge medförde att det fina grönområdet "Gröningen" fick offras. Förutom det hamnära läget efterfrågade företaget bostäder till sina anställda. Sammanlagt byggdes fem flerbostadshus under kort tid åt företagets anställda i kvarteren Linsen och Lagmannen på Herting. Fortfarande benämns de "glasfiberhusen". Fabriken lades ner på 1990-talet. Som mest arbetade 500 personer på företaget. På 1970-talet byggde Vin & Spritcentralen en anläggning, numera också nedlagd, vid Skrea strand.

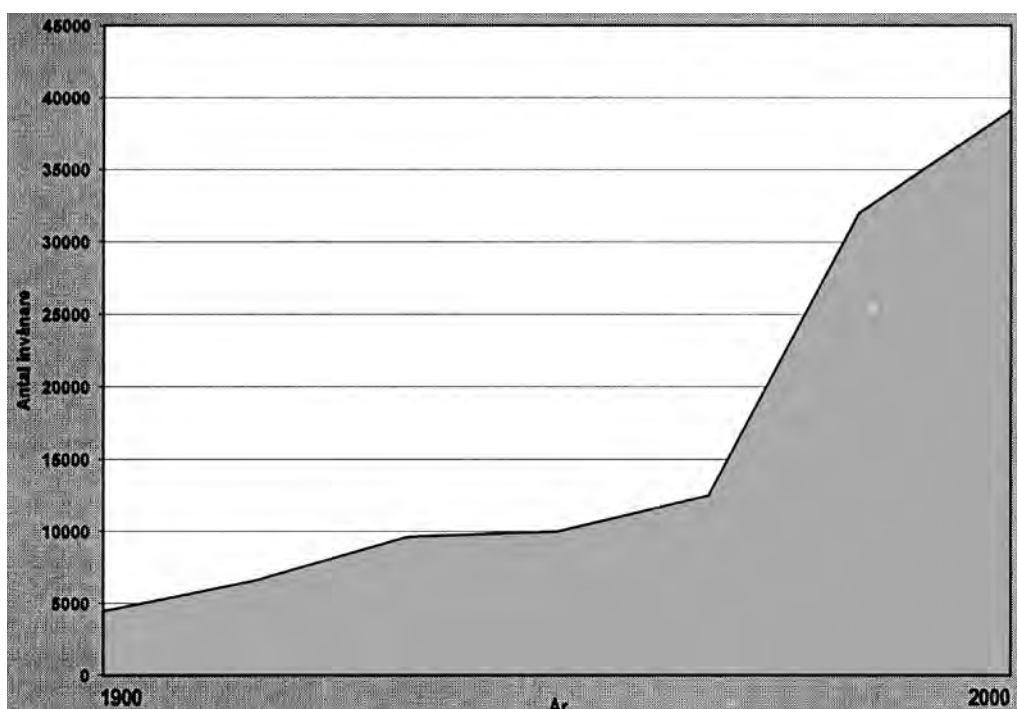
Befolkning

Från att ha haft omkring 4000 invånare i början av 1900-talet så hade antalet tiodubbats till sekelskiftet 2000. Denna kraftiga befolkningsutveckling beror inte bara på att kommunen har utvidgats geografiskt utan även på tätortens betydande expansion under dessa hundra år.

Bostäder och byggande

Från slutet av 1800-talet började Falkenberg växa i snabb takt. Från att ha varit en liten stad utmed Ätrans västra strand började nu nya områden planläggas. I takt med stadens industrialisering växte nya stadsdelar som Västra gårdet, Herting och Östra gårdet fram och staden kom att ligga på båda sidorna av Ätran.

Staten inrättade en egnahemslånefond 1904. Fonden skulle möjliggöra för människor att skaffa en egen bostad och den rådande bostadsbristen skulle byggas bort. Sammanhängande egnahemsområden började planläggas i städerna. I Falkenberg finns egnahemsbebyggelse framför allt på Herting, Västra gårdet och Östra gårdet. Byggandet av egnahem satte i gång på allvar efter första världskriget. Statens byggnadsbyrå gav ut typritningar för husen. Dessa typritningar

Befolkningsutvecklingen i Falkenberg under 1900-talet.

anpassades senare efter regionala skillnader och byggnadstraditioner.

År 1933 tillsatte den socialdemokratiska regeringen en bostadssocial utredning för att kartlägga och åtgärda landets bostadsförhållanden. Funktionalismen som introducerades i Sverige genom Stockholmsutställningen 1930 kritiserade den tätbebyggda staden och de trånga bostäderna. Genom nya sundare hus skulle folkhälsan förbättras. De ljusputsade funkishusen som uttryckte enkelhet och stilrena former blev vanliga. Många exempel på denna typ av bebyggelse går att se i Falkenberg, bland annat öster om Strandvägen på Herting, längs Södergatan på Västra gårdet och utmed Alegränd i närheten av järnvägsstationen.

Kvarteret Passaren vid järnvägsstationen.

Efter andra världskriget rädde det ekonomisk tillväxt och en pågående strukturomvandling i landet ledde till ett uppåtgående inom byggsektorn. På 1950-talet rädde en stor bostadsbrist i Sverige och så även i Falkenberg. Ett stort behov av byggande fanns och i Falkenberg startade Stiftelsen Hertingbostäder, det nuvarande FaBo. Bostadsmarknaden "socialiserades" och staten gav förmånliga lån till byggnation. Byggnaden präglades till stor del av välfärdspolitik. Bostaden ansågs vara en social rättighet. Allmännyttiga bostäder för mindre bemedlade började uppföras. Grannskapsenheter med bostadshus i tre våningar

och sadeltak placerade kring gemensamma gårdar och med tillgång till lekplatser, skola och närbutik karaktäriserade bostadsbyggandet i Sverige från 1940-talet och framåt. Ett tydligt exempel på detta är de första flerfamiljsbostäderna på Herting som stod klara 1952. Där uppfördes under kort tid tolv stycken trevåningshus. De nya lägenheterna erbjöd mer rymliga och sunda boendeförhållanden.

Villkoren för egnahemslån enligt Kungliga byggnadsstyrelsen 1956 var att en enplansvilla skulle innehålla minst tre rum och kök och ha en minimiyta av cirka 70 kvadratmeter. Lägenhetsytan fick inte överskrida 125 kvadratmeter om inte särskilda förhållanden krävde detta. Belåningsvärdet kunde till 90% täckas av lån mot inteckning i fastigheten. Resten fick byggaren bekosta själv. Av lånet bestod vanligen 50% av ett bottenlån och återstående del av egnahemslånet som innehöll en ränte- och amorteringsfri del. Familjer med låg inkomst och flera barn kunde få årliga så kallade familjebostadsbidrag för att minska bostadskostnaderna.

Typpritning för enplansvilla, arkitekt S.A.R. Birger Borgström. Ur Villabyggarboken 1945.

Egnahemsvillor uppfördes vanligen som monteringsfärdiga hus efter typpritningar. Beställaren hade ofta begränsade ekonomiska förutsättningar och ett monteringsfärdigt kataloghus var det billigaste alternativet. Från

1900-talets början etablerades ett flertal företag som specialiserade sig på prefabricerad villaarkitektur. Två framstående företag var Boro-hus och AB Svenska Trähus. De gav ut kataloger med presentationer av olika hustyper. Ritningarna inkluderade även inredningar som garderober, kök och skåpsdetaljer. De monteringsfärdiga husen omfattade allt från mindre enfamiljshus till stora flerfamiljshus. Aktiebolaget Svenska Trähus i Stockholm anlidade framstående arkitekter men hade också eget arkitektkontor. Boro-hus var ett småländskt företag som från producerade villor

från 1922. Kataloghus finns på många platser i Falkenberg. De ovan nämnda företagen finns representerade med hus bland annat utmed Skepparegatan på Västra gårdet.

De stora kommunsammanslagningarna i Sverige 1952 ledde till ett ökat byggande av medborgarhus och folkets hus. Det uppkom även ett ökat behov av nya kommun- och stadshus. Denna tendens är tydlig i Falkenberg. År 1953 invigs Folkets Hus vid Stortorget. Stadens nya stadshus står färdigt 1959 efter ritningar av arkitekt Lennart Tham. År 1965 inleddes det statligt styrda miljonprogrammet. Regeringen hade tagit beslut om att en miljon bostäder skulle byggas inom en tioårsperiod. Under 1960-talet byggde Stiftelsen Hertingbostäder 370 nya lägenheter i staden. Bland annat byggdes hyreshus i kvarteret Relingen på Västra gårdet och i Sloalyckan på Östra gårdet. Storskaliga byggen med högt tempo resulterade i enhetliga hus. Detta var bland annat ett resultat av länetaken från staten och den ökade bostads-

Överst: Folkets hus vid Stortorget.
Under: Stadshuset vid Rådhusorget.

bristen. Många förknippar miljonprogrammet med hyreshus i tre eller fler våningar, men ungefär en tredjedel av det byggnadsbestånd som uppfördes under denna tid var småhus.

Halland var ett av de län i Sverige där andelen bostäder i småhus översteg flerbostadshusen. I Falkenberg, som har en övervägande del småhusbebyggelse, är detta tydligt. Från slutet av 1960-talet och under 1970-talet sker en markant ökning av villabyggandet. Stora delar av Västra gärdet, Hjortsberg och hela Slättenområdet bebyggdes med villor.

Vid kommunsammanslagningen på 1970-talet gick de före detta småkommunernas allmännyttiga bostadsföretag samman och bildade Falkenbergs Bostads AB. Det nya bolagets första projekt blev två hus på Hallanäsgratan och 70 lägenheter på Tröingeberg.

De svenska stadskärnorna genomgick omfattande förändringar under 1960- och -70-talen. Även i Falkenberg genomgick centrum en sanering. Centrumvaruhus som Domus och centrala parkeringshus fick ersätta den äldre kvartersbebyggelsen.

Efter 1970-talets energikris stagnerade byggbranschen. Regeringen stimulerade marknaden på 1980-talet genom att införa ett

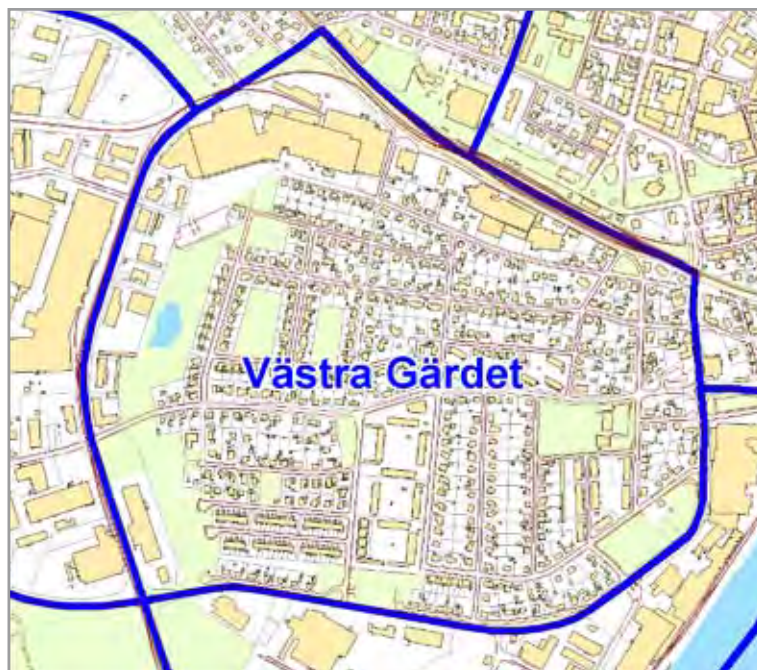
ROT-bidrag. Förkortningen står för reparation, ombyggnad och tillbyggnad. Befintliga byggnader började byggas om i högre rad. Exempel på det går att se i kvarteret Kompassen och delar av Skotet på Västra gärdet där 1940-talshusen år 1985 genomgick omfattande förändringar som bland annat omfattade tilläggsisoleringar och fönsterbyten.

Byggandet tog dock fart igen och under 1980-talet byggdes bland annat ett flertal lägenheter i kvarteret Repslagaren i innerstaden samt i kvarteret Eldonet på Hjortsberg. I början av 1990-talet satsades det stort på området norr om den gamla E6:an. Då byggdes där över 200 lägenheter i en ny stadsdel, benämnd Falkagård.

Överst: Det tilläggsisolerade kvarteret Kompassen på Västra gärdet.
Till vänster: Villor på Slätten, Spelmannen 4 - 7.

1. VÄSTRA GÄRDET

Västra gärdet är en tydligt avgränsad stadsdel som omges av Nygatan i öst, Sanddynevägen i söder, Kvekatörpsvägen i väst samt järnvägen i norr. Området genomkorsas av den större Södergatan som är den gamla utfartsvägen mot Glommen och som i öst ansluter till Söderbron och Herting. Längs Södergatan uppfördes ett fåtal hus under 1900-talets början.

Stadsdelen präglas mycket av den närliggande hamnen och dess verksamheter samt de industrier som ligger utmed Kvekatörpsvägen och Schubergsvägen. Tidigare låg havet närmre inpå men Lövstaviken har sedan 1950-talet fyllts igen och använts som sop-tipp.

Idag utgörs Västra gärdet till största delen av bostadsområden men här finns även en del butiker. Det är en blandad stadsdel med dels enhetliga områden, dels större områden med heterogen bebyggelse.

Tidigare var Västra gärdet stadens utägor. Ett antal hus låg spridda i området, bland andra Lärkan 4 som byggdes i början av 1900-talet. I söder längs Sanddynevägen fanns bebyggelse under 1800-talet, troligen med koppling till sjöfarten. Kvarteret Åran var tidigare bebyggt med bostäder men är idag obebyggt så när som på en ensam villa.

Stadsdelen planlades under 1930-talet och kvarteren närmast järnvägen började bebyggas. Sedan dess har nya kvarter kontinuerligt bebyggts och idag inrymmer Västra gärdet tidstypiska byggnader från 1930-talet till 1980-talet.

Västra gärdet uppvisar olika karaktärer och en tydlig gräns går vid Trottegatan. Väster därom börjar en relativt homogen villabebyggelse från 1960- och 1970-talen. Troligen hade varvets start 1946 och stadens ökade industrialisering stor betydelse för stadsdelens utveckling.

SCHUBERGSTORPSSKOLAN

Ritningar till stadens nya folkskola var klara 1912, men det kom att dröja 14 år innan skolan stod färdig. År 1926 invigdes Schubergstorpsskolan i kvarteret Boken. Arkitekt var Elon Bernard. Skolan fick sitt namn efter Johan Schuberg som var Falkenbergss siste tullinspektör. I trapphuset finns freskmålningar med lokala motiv av konstnären Arvid Carlsson. Skolan har en central plats på Västra gärdet. Vid uppförandet bestod området kring skolan mest av öppen ängsmark och ett fåtal hus men från 1930-talet och framåt har kvarteren runt omkring bebyggts. Skolbyggnaden var i så dåligt skick på 1980-talet att

det fanns planer på att riva den och istället uppföra lägenheter och en ny skola. Dessa planer realiserades dock inte utan istället re-
novoverades Schubergstorpsskolan och återin-
vigdes 1994.

BOSTÄDER

Västra gårdet består till övervägande del av låg bebyggelse, företrädesvis fristående villor men det finns även några kvarter med radhus i områdets sydvästra del. I Kompassen och Skotet ligger sammanlagt åtta tvåvånings hyreshus från 1940-talets slut och i kvarteret Relingen ligger nio tvåvåningshus från 1966, grupperade kring tre innergårdar. De två våningar höga hyreshusen vid Gjutängsvägen-Vegagatan, i kvarteret Lärkan, är bland de senaste tillskotten på Västra gårdet.

VÄSTER TORG OCH KV RELINGEN

På Västra gårdet planerades det tidigt för ett torg, kallat Väster torg. Detta skulle ligga i nuvarande kvarteret Relingen. De externa torgen var ett vanligt inslag i 1930- och -40-talets stadsplanering. Ännu på 1954 års stadskarta finns torget med i planerna. Kvarteret bebyggdes 1966 med hyreshus och något torg har aldrig inrymts på Västra gårdet. Relingen bebyggdes med sammanlagt 74 lägenheter som i första hand var ämnade för arbetare vid hamnområdets industrier.

GRÖNOMRÅDEN

Kvarteren är till stor del bebyggda och endast ett fåtal allmänna grönområden finns inom stadsdelen. I kvarteren Slättern, Svalan och Duvan finns obebyggda området med lekplatser och parkbänkar. Mellan kvarteret Rampen och Pistolen, invid järnvägen, finns en grönyta som försetts med möbler och planteringar. I anslutning till Schubergstorpsskolan i kvarteret Boken finns en fotbollsplan. Planer har funnits att bebygga detta område med servicelägenheter. I stadsdelens sydvästra del ligger en öppen plats kallad Västra gårdet. Dessa öppna ytor är viktiga för en stadsdel som har så få gröna platser som Västra gårdet.

Schubergstorpsskolan 1956.
Foto A/B Flygtrafik, Dals Långed.

Gjutjärnsvägen - Vegagatan, kvarteret Lärkan.

Grönområde, kvarteret Duvan.

På Västra gårdet finns bebyggelse som tillkommit från 1800-talet fram till 2000-talet. Hur stadsdelen har vuxit fram går att avläsa i de olika kvarterens bebyggelse. Många kvarter har genomgått successiva förändringar vilket enskilda byggnader vittnar om. Det går dock att urskilja ett antal områden med mer eller mindre enhetliga karaktärer. Inom Västra gårdet har sex värdeenhetsliga områden valts ut, vilka alla representerar olika tider på ett tydligt sätt.

1. Kompassen och del av Skotet

Området består av nio tvåvåningshus uppförda mellan åren 1948 och 1951.

2. Vikingagatan och Södergatan; del av kvarteret Rodret

Området består av fristående villor från 1930- och -40-talen.

3. Masten och del av Rodret

Längs Skepparegatan och Vegagatan ligger ett 40-tal fristående enplansvillor från 1950-talet.

4. Staren, Skatan, Trasten, Svalan, Duvan och Sippan

Kvarteren består av enhetlig villabebyggelse från 1970-talet.

5. Draggen, Trossen, Seglet, Riggen, Ratten och Flaggan

Området omfattande fem kvarter består av en sammanhängande radhusbebyggelse från 1960-talet.

6. Området söder om järnvägen

Området närmast järnvägen var bland de första områden som bebyggdes på Västra gårdet. Idag finns här en blandad bebyggelse med några kvarvarande goda exempel på det tidiga 1900-talets villaarkitektur.

7. Kvarteret Rosen, radhuslängorna

Mot Södergatan i kvarteret Rosen ligger sju enhetligt utformade radhuslängor från 1940-talet.

8. Stafsinge strand

Kvarteret Sommarlust, som består av små fritidshus anpassade för permanentboende, och ett angränsande område med blandad bebyggelse från hallandslängor till moderna hus.

**De två husen längs
Sören Falkmansgatan.
Här tydliggörs skillnaden
mellan den ursprungliga
entréutformningen och
den förändrade med
tillbyggt soprum.**

1:1. KOMPASSEN OCH DEL AV SKOTET

I kvarteret Kompassen och delar av kvarteret Skotet ligger åtta tvåvåningshus med inredda vindar. Området planlades 1934.

Det första huset i Kompassen 1 byggdes 1946 av Ekparkett och var ämnat åt företagets anställda. Arkitekt var Sven Andersson. Huset kom att inrymma totalt 14 trerumslägenheter, varav två placerades på vinden. De åtta återstående husen, inrymmande totalt 99 lägenheter, uppfördes av HSB mellan åren 1948 och 1951. Denna typ av lamellhus var vanligt förekommande i Sverige under 1940-talet.

Kvarteren angränsar till hamnen som med sina storskaliga silobyggnader har en stor påverkan på kvarteren. Husen uppfördes företrädesvis åt arbetare med koppling till hamnen och varvet. Den stora varvsverksamheten i Falkenberg startade samma år som det första av de åtta husen byggdes.

I Kompassen grupperar sig husen kring en öppen grönyta med lekplats, sittplatser, piskställningar och gångar av kalksten. Lamellhusen bildar tillsammans ett avgränsat gårdsrum.

Fyra garageplatser inrymdes från början i källaren i Skotet 21. Med den ökande privatbilismen uppkom senare ett behov av fler parkeringsplatser och den nya detaljplanen från 1960 möjliggjorde ett byggande av fristående garagelängor. Garagen byggdes i kvarteret Skotet och består av två längor.

Bostadshusen uppfördes med den för 1940-talet typiska släta putsen i ljusa kulörer. Samtliga hus hade tidigare tvåluftsfönster, vilket var det vanligaste under denna tid. Under 1940-talet var det också vanligt med omsorgsfullt utformade entréer i trä med glastrutor. I Kompassen och Skotet fanns tidigare inätgående trädörrar. Över de svagt markerade entréerna satt mindre skärmtak. Troligen var de ursprungliga balkongfronterna gjorda i finkorrugerad plåt, som var det vanligast förekommande under denna tid.

Husen har olyckligtvis fått ett nytt uttryck genom senare förändringar. År 1985 tilläggsisolerades fasaderna med steniplattor, balkongfronterna byttes ut, taktäckningen som tidigare var lertegel byttes till lättbetongpannor och portar och fönster i lackerat aluminium sattes in. Det är nu perspektivfönster i åtta av husen. De gamla sopnedkasterna i trapphusen kompletterades i samband med ombyggnaden med sophus vid entréerna vilket har haft stor påverkan på husens exteriörer. Genom tilläggsisoleringen har fönstren som tidigare låg i linje med fasaden blivit inskjutna. Det äldsta huset, Kompassen 1, har inte genomgått lika omfattande förändringar som de övriga. Här finns den gamla putsfasaden och de ursprungliga entréerna kvar, men portarna är nya.

Värdering och rekommendationer Kompassen och del av Skotet

Tvåvåningshusen i kvarteret Kompassen och delar av Skotet utgör en väl sammanhållen miljö. Trots husens exteriöra förändringar avspeglas det sena 1940-talets och det tidiga -50-talets arkitekturstil. Garagelängorna i Skotet är en tidstypisk del av miljön och bör värnas. Det är viktigt att husens skala bibehålls och att innergården förblir öppen. Balkongerna bör inte glasas in. Den slätputsade fasaden på Kompassen 1 bör bibehållas och likaså entréernas utformningar som tydliggör 1940-talets formspråk. Ett återställande av fasaderna på de övriga husen skulle höja områdets värde. Vid ett eventuellt framtida fönsterbyte bör perspektivfönstren bytas mot tvåluftsfönster i trä.

Byggnader bör ej rivas. Vidare bör vid framtida ändringar fasader återställas till ursprungligt skick med ljus kulör samt takmaterialet utgöras av rött lertegel.

1:2. DEL AV KVARTEREN SKOTET, RODRET OCH MASTEN

Området sträcker sig längs Vikingagatan och Södergatan i kvarteren Skotet, Rodret och Masten. Det kantas i öst av den öppna grönytan bakom Schubergstorpsskolan i kvarteret Boken. Här finns en relativt enhetlig bebyggelse med fristående villor. Kvarteren planlades 1932 och villorna byggdes från andra hälften av 1930-talet. Området väster därom var fram till 1960 obebyggt.

Utmed Vikingagatan ligger 1,5 plans egna-hemsvillor. Husen med sina högresta sadeltak med takfall mot gatan skapar tillsammans ett enhetligt och samlat gaturum. Entréerna ligger på gavlarna. De ursprungliga entréutformningarna med de smäckra trappäckena finns bevarade på en del av husen. Arkitekt till flera av husen var Sven Andersson.

Vikingagatan.

Längs Södergatan ligger ett flertal tidstypiska funkisvillor i två plan och med flacka tak. Efter Stockholmsutställningen 1930 hade ett nytt formspråk introducerats i Sverige. Strävan efter enkel arkitektur, funktionella

bostäder och ljusa miljöer resulterade ofta i villor av den typen som går att se utmed Södergatan. Det karaktäriserande är släta, ljusa fasader, flacka tak och betonade fönster med två och tre lufter som ger stora ljusinsläpp.

Kvarteret Rodret.

Värdering och rekommendationer del av Skotet, Rodret och Masten

Husen på Vikingagatan utgör, trots en del senare förändringar, en samlad gatubild som är viktig att värna. Husens proportioner bör bibehållas och tillbyggnader i form av takkupor och uterum bör hädanefter undvikas mot gatan. Tvåvåningshusen längs Södergatan har ett kulturhistoriskt värde genom att de vittnar om de funktionalistiska ideal som var rådande vid denna tid. Husen har med sina fyrkantiga hustyper och flacka tak en för 1930-talet tidstypisk utformning som bör bibehållas. Fönstren i två och fler lugter som ligger i liv med fasaden bildar karaktärsskapande fönsterband, i vissa fall genom placering nära hörnen. Detta uttryck bör bibehållas. Husen bör inte tilläggsisoleras utvändigt. Vid eventuella fönsterbyten bör fönstrens ursprungliga indelning och storlek bibehållas. Aluminiumfönster bör absolut undvikas. Färgsättning bör fortsättningsvis vara ljus, vilket överrensstämmer med det för 1930-talet rådande idealet. Vid förändringar i området bör hänsyn tas till den befintliga miljön.

Kvarteret Rodret.

Värdering och rekommendationer för del av Masten och Rodret

Det kulturhistoriska värdet ligger i helheten som omfattar byggnaderna, dess placering i förhållande till gaturummet, staket och trädgårdar. Husens proportioner som är karaktärsskapande för området bör bevaras. Taken bör bevaras intakta vad gäller utformning, lutning och taktäckning. Påbyggnader av takkupor bör inte tillåtas. Fasadtegllet bör bevaras och avvikande beklädnader, i form av panel, undvikas.

1:4. STAREN, SVALAN OCH DEL AV TRASTEN, DUVAN M.FL.

I kvarteren Staren, Skatan, Trasten, Svalan, Duvan och Sippan ligger en enhetlig villabebyggelse från 1970-talet. Husen uppfördes i slutskedet av den landsomfattande byggnadsexpansion som framför allt omfattade bostäder. I kvarteren finns ett 50-tal villor efter likartad modell. Det som präglar området är gatusträckningar med homogena hus både vad gäller utformning och placering på tomten.

I Staren, Svalan, Duvan längs Hagagatan och Sippan längs Bermansgatan ligger enplansvillor med källare. I kvarteret Staren byggdes husen mellan åren 1970 och 1975. Samtliga hus ligger med långsidan mot gatan. Fasaderna var till en början enhetliga men ett antal hus har under senare år genomgått vissa förändringar. Den ursprungliga fasaden bestod av vitt fasadtegel i kombination med liggande brunmålade paneler – en särpräglad 1970-talsarkitektur. Sadeltaken har en vinkel på 27 grader och är täckta med betongpannor.

Enligt gällande stadsplan fastställd 1973 är området avsett för byggnader med en våning vilket har kommit att prägla gatubilden. Påbyggnader får stor inverkan på stadsbilden. Enligt bygglovshandlingar från 1980-talets början har förfrågningar gällande takkupor fått avslag med anledning av detta. Tyvärr har dock en del av byggnaderna fått tillskott i form av takkupor, snickarglädje, träpanel och farstukvistar. Dessa tillägg avviker från områdets ursprungliga karaktär.

Sippan.

Gaturummet och tomterna skiljs i de flesta fall åt av låga staket. Ett annat karaktärsdrag är entréerna som ligger centrerade på fasaden mot gatan och består av en rak trappa och tidstypiska trappräcken.

Längs Bermansgatan i kvarteret Trasten ligger enhetliga 1,5-plansvillor utan källare från 1970-talet. Den första ansökan om

bygglov inkom från bolaget AB Markplanering i Göteborg 1972 och omfattade sex villor. Husen, inrymmande sex rum och kök, ritades av Aktiebolaget Elementhus. Samtliga har gaveln vänd mot gatan förutom där Hågatan möter Bermansgatan och tre villor har placerats med långsidan mot gatan. Fasaderna består av gult fasadtegel och lockpanel på bottenvåningen och stående slätpanel

på andra våningen. Garagebyggnader ligger mellan husen. Sadeltaken som går i linje med gavelfasaderna är fortfarande oförändrade och saknar tillskott i form av takkupor.

Mellan husen och gatan finns små tomter omgärdade av antingen häckar eller staket. Återkommande på flera av tomterna är de vintergröna växterna som var ett vanligt inslag på villatomterna från 1970-talet.

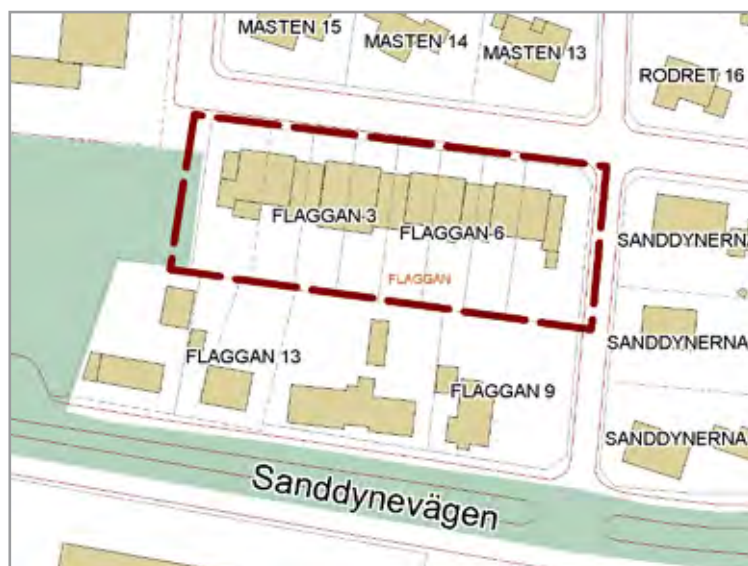
Värdering och rekommendationer för kvarteret Staren m.fl.

Under 1960- och -70-talet var byggnationen av villor stor. Många av dessa villakvarter har sedan dess genomgått omfattande förändringar. I flera fall verkar det som en strävan i sig har varit att frångå den enhetlighet som präglar flera av dessa områden. Genom att istället se till områdenas helhet och värna deras särdrag kan områdena bibehålla sina kvalitéer utifrån de förutsättningar som skapades när husen uppfördes. Området från kvarteret Staren till Sippan besitter ett kulturhistoriskt värde just genom den enhetlighet som fortfarande finns och genom sin utformning som är så tidstypisk för 1970-talet, både genom färgsättning och materialval.

Ett bevarande av områdets tydliga bebyggelsekaraktär bör eftersträvas och ligga till grund för eventuella förändringar. Särskilt husens sammanhållande proportioner, fasader, färgsättningar och tak är viktiga att bibehålla. Påbyggnader som takkupor och uterum mot gatan bör undvikas. Den fortfarande enhetliga färgsättningen i kvarteret Trasten längs Bermansgatan bör bibehållas.

1:5. DRAGGEN, TROSSEN, SEGLET, RIGGEN, RATTEN OCH DEL AV FLAGGAN

I den sydvästra delen av Västra gårdet, i kvarteren Draggen, Trossen, Seglet, Rikken, Ratten och halva kvarteret Flaggan, ligger ett samlat område med kedjehus och radhusbebyggelse.

Långängsgatan, kvarteret Rikken.

Utmed Långängsgatan ligger radhus som började byggas 1967. (Se bild sid. 23.) Sökande för bygglov var Gullringshus AB i Halmstad. Husen har plana tak och stående lockpanel med en varierad färgsättning. Fönstren består av en luft. På framsidan ligger garage som avgränsar husen från varandra. På baksidan finns balkonger inskjutna i liv med fasaden. Här finns även tillbyggnader i form av uterum.

I kvarteret Flaggan ligger sammanlagt åtta parhus. Husen byggdes 1967 och arkitekt var Småhusbyrån AB i Malmö som även ritade de flesta hus på Slätten under samma tid. Lik-

nelser, främst i husens former med de sneda taken, går bland annat att göra till kedjehusen i kvarteret Markurell m.fl. (se kapitel 9: Slätten).

Mellan husen ligger garagen parvis. Karaktäriserande är de sneda taken. Fasaden består av vit internit och liggande panel. Panelen och de tvåglasade enlufts-fönstren bildar vertikala band.

På senare år har tyvärr den tidigare enhetliga färgsättningen ersatts med en blandning av färger. Till och med de åtta parhusen i kvarteret Flaggan som för övrigt har helt sammanhållande exteriörer har fått en avvikande färgsättning i mitten.

Kvarteret Flaggan.

Värdering och rekommendationer för kvarteret Draggen m.fl.

Kedje- och radhusen har en särpräglad 1960-talsarkitektur. De åtta parhusen i kvarteret Flaggan har höga arkitektoniska kvaliteter. I samtliga kvarter, men främst i kvarteret Flaggan, bör en reglering av färgsättningen förekomma för att förhindra alltför stora kontraster.

1:6. OMRÅDET SÖDER OM JÄRNVÄGEN

Området som sträcker sig söder om järnvägen hör till det tidigast bebyggda inom Västra gårdet. Det är en samlad miljö med heterogen karaktär. Området uppvisar en kontinuerlig utveckling med bebyggelse från hela 1900-talet och man kan därför visa på flera olika karaktärer.

Rampen 34.

Närmast järnvägen ligger ett par äldre byggnader. Rampen 34 har röda tegelfasader med en markerad och profilerad takfot, korpostfönster, en grönmalad dubbeldörr och ett sadeltak täckt med plåt. Den andra byggnaden inrymmer idag en persienfabrik. Huset har byggts till, fått nya fönster och klätts med eternitplattor under senare år.

Gjutångsvägen, kvarteret Skålen.

Utmed Gjutångsvägen ligger ett antal välbevarade villor som byggdes under 1920-talet. Husen har fasader med falenbergsputs. Sadeltaken, varav ett är brutet, är täckta med rött tegel. Skålen 20 uppfördes åt familjen Hedström 1922 och arkitekt var Carl Landsten som troligen även ritat de angränsande husen.

Kvarteret Skäran.

I kvarteret Skäran, Rampen och Slangen ligger ett antal välbevarade egnahemsvillor i 1,5 plan. Karaktäriserande är sadeltaken med relativt stark lutning täckta med tegel. Entréerna har oftast en enkel utformning med en trappa med smäckra trappräcken och små skärmtak som kröner dörren.

I kvarteret Slagan finns två likadana villor med tegelfasader. Trapppräckena har ett formspråk som är typiskt för 1950-talet.

Överst till höger: Kvarteret Slagan 1.
Under: Kvarteret Pistolen 4.

I kvarteret Pistolen ligger ett par flerfamiljshus. Fastigheten nummer 4 har en särpräglad och välbevarad funktionsarkitektur. Karaktärs- skapande är den ljusa släta putsen, dörrens utformning och balkongerna med fronter av tidstypisk finkorrugerad plåt som rundats i hörnen.

Värdering och rekommendationer för området söder om järnvägen

Området uppvisar en heterogen miljö med byggnader av skiftande karaktärer. Tre typer av hus har lyfts fram som extra kulturhistoriskt intressanta. De äldre husen utmed järnvägen, framför allt Rampen 34, bör bevaras.

I områdets västra del ligger en typisk egnahemsbebyggelse med flera välbevarade hus. Här är det viktigt att fasaderna, taken och husens dimensioner bibehålls samt att detaljer som entréer, dörrar och fönster, vilka är karaktärs- skapande och tidstypiska, bevaras. Villorna längs Gjutångsvägen i kvarteret Skålen är välbevarade exempel på 1920-talsarkitektur. Dessa har ett högt kulturhistoriskt värde då de är en av få sammanhängande miljöer från denna tid inom Västra gårdet. Husens exteriörer bör skyddas i plan. Det är av stor betydelse att takens röda lertegel och den karaktärs- skapande falkenbergsputsen, som även är utmärkande för t.ex. Hertings västra kvarter, bibehålls.

Fastigheten Pistolen 4 uppvisar en typisk funktionalistisk arkitektur och är ett unikt exempel bland Falkenbergs flerfamiljshus. Ett bevarande av fastigheten bör säkerställas genom skyddsbestämmelser i detaljplan. Den släta putsen och de karaktärs- skapande balkongerna med den finkorrugerade plåten och det rundade formspråket bör bevaras.

1:7. KVARTERET ROSEN 17, radhuslängorna

Gatufasaden 2004. Foto Anna-Karin Skiöld.

I kvarteret Rosen 17 ligger sju radhuslängor med sex lägenheter i varje, uppförda efter ritningar av arkitekt Ernst Grönvall i slutet av 1940-talet. De är placerade snett i förhållande till gatulinjen. Husen är byggda i trä i två våningar med sadeltak. I slutet av 1980-talet ändrades fasaderna med balkonger över uteplatserna åt söder och utbyggda entrépartier åt norr. På de östra gavlarna är tillbyggda förråd. Taken är täckta med tvåkugiga betongtakpannor. Fasaderna är klädda med stående lockpanel, målade i ljusa färger med samstämda kulörer. Fönstren består av två lufter och är vitmålade liksom hörnbräddor och övriga snickeridetaler.

Södergatan från väster före ombyggnaden.
Utsnitt ur vykort, foto A/B Almqvist & Cöster, Helsingborg.

Foto Christina Thunqvist.

Värdering och rekommendationer Kvarteret Rosen 17

Radhusen i Kvarteret Rosen har ett högt miljöskapande värde. Den sneda placeringen på tomterna och de lummiga trädgårdarna skapar luft och grönska längs gatulinjen.

Vid framtida underhållsarbeten bör byggnaderna få behålla sina träfasader med den milda färgskalan där varje huskropp har en enhetlig färg. Tillbyggnader och plank åt Södergatan bör undvikas.

1:8. STAFSINGE STRAND

Väster om stadsdelen Västra gårdet, söder om Sanddynevägen, ligger kvarteret Sommarlust med 154 kedjebyggda fritidshus. Sedan 1992 är husen enligt detaljplan tillåtna för permanentboende.

Stugorna består av ett närmast kvadratisk plan med loft. Entrén ligger i den inbyggda verandan, som förbinder husen med varandra i kedjor av som mest sju enheter. Kedjorna ligger orienterade i solfjäderform för mesta möjliga ljusinsläpp. Gavlarna mot

söder, husens framsidor, har treluftsfönster och ett litet enluftsfönster i gavelröset. Åt söder finns också altan med staket eller plank. De mer anonyma baksidorna har små enluftsfönster. Fasaderna är klädda med stående lockpanel som har målats i olika färger. Taken är täckta med rött tegel.

Biltrafik är inte tillåten mellan stugorna, som har kvar sin karaktär av fritidshus. År 2003 nyttjades ca 20 hus för åretruntboende.

Kvarteret Sommarlust från sydväst.

Stranden vid kvarteret Sommarlust var tidigt en populär badplats för falkenbergarna. Nordväst om kvarteret sträcker sig ett sammanhängande område med blandad bebyggelse från olika tidsepoker; från kvarteret Spejaren i öst längs Långrevsvägen och Blåmusslevägen till Pärlevägen i väst. Här finns

äldre bostadshus och uthus med anknytning till fiske och jordbruk tillsammans med nyare villor. Norr om Pärlevägen ligger en trelängad gård med en av längorna i korsvirke.

Husen har stora tomter och ligger orienterade söderut mot havet, skyddade av växtlighet mot Sanddynevägen.

Området kring Blåmusslevägen. Nere till vänster: vy åt väster.

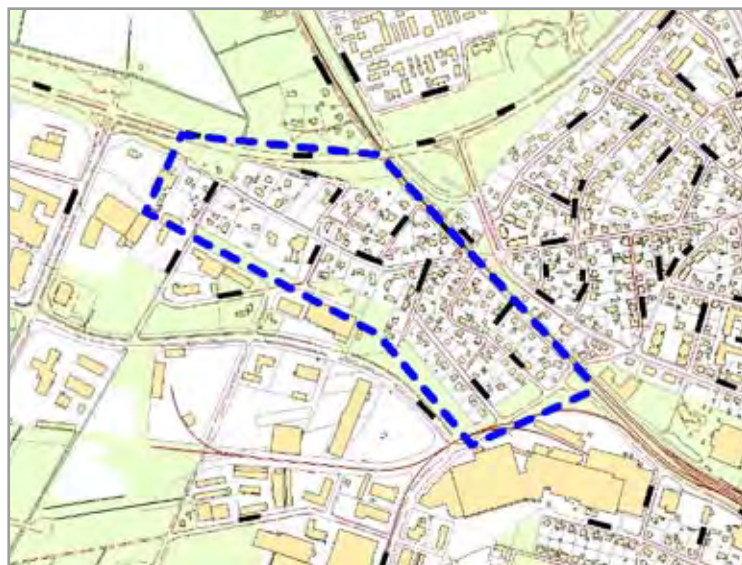
Värdering och rekommendationer Stafsinge strand

Inom kvarteret Sommarlust bör tillåtas den lust till individuell utsmyckning och färgsättning som ofta kommer till uttryck i ett fritidshusområde. Stugorna bör dock behålla sin gemensamma planlösning, volym och röda taktegel. Viktigt är också att området är fortsatt bilfritt och att de avskiljande stigarna med gräs och planteringarna finns kvar.

I området kvarteret Spejaren t.o.m. Pärlevägen bör byggnaderna inte överstiga 1,5 plan. Den lummiga växtligheten mellan husen och mot Sanddynevägen bör värnas. De äldre husen bör behålla sin ursprungliga exteriör där sådan finns bevarad, såsom fasadmateriäl, fönster, dörrar, övriga snickerier, taktäckningsmaterial, skorstenar och färgsättning. Vid reoveringar rekommenderas en återgång till ursprungligt utförande efter rådgivning av antikvarisk expertis.

2. VALENCIA

Området Valencia ligger direkt söder om järnvägen där spåret korsar gamla riksvägen mot Göteborg. I söder angränsar bostadsbebyggelsen till ett sammanhängande industriområde. Valencia omfattar totalt elva kvarter med bostadsbebyggelse som följer ett oregelbundet gatunät. De utgör ingen egentlig stadsdel enligt den av kommunen fastställda indelningen.

Bebyggelsen har en heterogen karaktär och det går att se en kontinuitet i området från 1920-talet fram till 1990-talet. Det är just denna kontinuitet som ger Valencia dess karaktär.

På fastigheten Valencia 1 ligger en äldre dansrotunda som idag inrymmer en färgbutik. Byggnaden, som troligen byggdes under 1920-talet, har grönmålad stående panel och ett plåttäckt tak. Från slutet av 1800-talet, men främst under 1900-talet, var det vanligt att nöjeslokaler av den här slaget anlades runt om i landet. Rotundorna var ett vanligt inslag i arbetarrörelsens folkparker. Byggnaden har ett högt kulturhistoriskt värde.

Överst: Valencia 1. Den gamla dansrotundan är tillbyggd och inrymmer idag en färghandel.

Under: Dansrotundan på Valencia 1.
Foto Linus Almqvist, Falkenbergs museums arkiv.

I kvarteren Dansaren och Dansösen ligger sammanlagt åtta villor. Det som utmärker dessa två kvarter är att byggnaderna är hitflyttade. De låg tidigare längre söderut på mark som idag nyttjas av industrier. Stadsplanen från 1944 avsåg en ändring av användningssättet för de söder därom liggande kvarteren, och planlade för ett sammanhäng-

ande industriområde som skulle nås av ett stickspår från järnvägsstationen.

I Dansaren och Dansösen ligger till övervägande del 1930- och -40-talsvillor i 1,5 plan med sadeltak. Husen har genomgått omfattande förändringar under senare tid genom tilläggsisoleringar och byten av fönster. Den senast byggda, Dansaren 4, uppfördes 1993 och ersatte då en föregångare byggd 1947.

Ovan: Dansaren 2. Under: Olympen 6.

Ovan: Dansaren 4. Under: Olympen 19.

Värdeenhetsligt område i Valencia

— karta sid 190

Inom Valencia finns inga stora områden med samlad och enhetlig bebyggelse. Kvarteren inrymmer dock flera goda exempel på villor från olika decennier.

1. Kvarteren Ormbunken, Olympen och Dirigenten

I dessa tre kvarter ligger bebyggelse med en lång kontinuitet. Några byggnadstyper har lyfts fram framför de andra. Det är främst de välbevarade 1920- och -30-talsvillorna men också goda exempel på senare villaarkitektur från 1940- och -50-talen.

2:1. KVARTEREN ORMBUNKEN, OLYMPEN OCH DIRIGENTEN

Kvarteren Ormbunken, Olympen och Dirigenten avgränsas av Västervägen i sydväst och järnvägen i nordost och består av en heterogen bebyggelse som uppvisar en lång kontinuitet.

Området började bebyggas på 1920-talet men stadsplanen fastställdes av Kung. Maj:t den 27 april 1934. År 1944 reviderades stadsplanen med större hänsyn till de industrier som etablerades sydost om de aktuella kvarteren. Därutöver planerades marken för den idag befintliga Gullbergsvägen att löpa som ett parkområde genom de långsträckta kvarteren.

Bebyggelsen spänner från 1920-talet till 1990-talet. Det som till stor del karaktäriserar området är de uthus som hör till villorna och de väl tilltagna tomterna med äldre fruktträd omgärdade av häckar och utsmyckade grindar.

Inom de båda kvarteren finns ett antal välbevarade villor från 1920- och -30-talen.

Husen har sadeltak, varav de flesta är brutna. Fasaderna är putsade eller klädda med locklistpanel och färgsatta i ljusa kulörer. Fönstren består till övervägande del av två lufter uppdelade i sex rutor, men även fönster med små rutor på de övre partierna förekommer. Husen artikuleras genom dekorativa detaljer som utsmyckningar vid taknocken, rikt dekorerade entréer och dörrar samt mindre fönster. Husen har dock genomgått mer eller mindre omfattande förändringar under årens lopp. Ormbunken 24 ansökte 1958 om bygglov för att sätta upp sidiplattor på fasaden. Byggnaden som idag har grönmålade locklistpanel byggdes till 1999. Olympen 6 byggde till en takkupa under 1950-talets början.

Till vänster:
Ormbunken 23,
byggt 1932.

I mitten och till
höger:
Ormbunken 24.

Ormbunken 1.

Ormbunken 2.

Ormbunken 3.

Längre ner på Källgatan ligger fem villor från mitten av 1950-talet. Husen består av 1,5 plan, gula och röda tegelfasader och sadeltak

täckta med tegelpannor. Här återfinns en typisk 1950-talsarkitektur med det särpräglade formspråket vid entréer och balkonger.

Till vänster:
Ormbunken 13.

Till höger:
Olympen 10.

Värdering och rekommendationer Ormbunken, Olympen och Dirigenten

Området besitter höga kulturhistoriska värden då det rymmer en antal välbevarade villor från olika tider. Särskild hänsyn bör tas till de äldre uthus som fortfarande finns kvar och är karaktäriserande för området samt de väl tilltagna tomterna och de äldre fruktträden. De äldsta husen från 1920-talet har höga kulturhistoriska värden. Här bör de ljusa putsade och panelade fasaderna bibehållas och tillbyggnader undvikas. Fönstren bör bibehållas i nuvarande utformning eller återställas till ursprungligt utseende, avseende både material och utförande.

Olympen 10 och 11 samt Ormbunken 11-13 har arkitekturhistoriska värden genom den typiska 1950-talsarkitekturen. Husens tegelfasader, tegeltäckta sadeltak och detaljer med ett tidstypiskt formspråk bör värnas.

3. ARVIDSTORP OCH DELAR AV INNERSTADEN

Arvidstorp ligger i direkt anslutning till Falkenbergs centrala delar. Det område som behandlas under denna rubrik avgränsas i av järnvägen i sydväst, gamla E6:an i norr samt Holgersgatan fram till Klockaregatan och Murarevägen i öster. (På kartan nedan avgränsas området av den prickade linjen. Egentliga stadsdelar är avgränsade med heldragna linjer.) Området ansluter i öster till det som omfattas av en kulturhistorisk undersökning från 1989 över kvarteren Kyrkan, Prästgården m.fl. Denna omfattar området mellan Holgersgatan och avgränsningen för innerstadens bevarandeplan. (Se sid. 186.)

Kvarteret Svärdet, värdeenhetsligt område nr 11 i "Arvidstorp och delar av innerstaden", har beskrivits mer utförligt i *Kulturhistorisk undersökning av kv. Svärdet och Nyckeln, Falkenberg* av Falkenbergs kommun och Hallands läns museer/Landsantikvarien 1987. (Se sid. 188.)

Stora delar av Arvidstorp var länge utmark bestående av ljunghedar. Sandgatan ledde till stadens torvmosse i väster. Arvidstorp inkorporerades med Falkenbergs stad 1936

då staden utvidgades österut. Området Arvidstorp/delar av innerstaden utgörs idag till största del av heterogen bostadsbebyggelse med en del butiker.

Dan Lundgrens Läderfabrik inrymdes tidigare i de lokaler som nu är Falkenbergs gymnasium och som har en central placering i området. Byggnaderna brann 1956 men byggdes upp igen. Den avlånga fasaden har brutits av genom att en ny entrédörr har byggts. Foto till höger Linus Almqvist 1936.

Arvidstorp/delar av innerstaden består till övervägande del av en heterogen villabebyggelse vilken karaktäriserar en stor del av området. Moderna villor från 1970- och -80-talen angränsar till äldre hus från 1900-talets början.

Denna kontinuitet i tillväxt ger området höga värden. Vid förändringar i bebyggelsen ska särskild hänsyn tas till helheten vad gäller byggnadernas storlekar, läge på tomten och takformer. En heltäckande inventering av varje enskild byggnad bör göras för området.

Drängen 3.

Opalen 17.

Skärdegen 1.

Det som kännetecknar området är även den kuperade terrängen och det slingrande gatunätet upp efter Postvägen. Rörbecksgatan med sin allé har stor betydelse för stads-

bilden. Arvidstorpsvägen, som är en äldre infartsväg till staden, har även den ett stort miljöskapande värde för området och staden.

Postvägen.

Arvidstorpsvägen.

Rörbecksgatan.

Arvidstorp/delar av innerstaden består dock inte bara av villabebyggelse. Ett flertal kvarter med flerfamiljsbostäder i två, tre och fyra våningar från olika decennier ligger införlivade med den lägre bebyggelsen.

Holgersgatan 7 var Stiftelsen Hertingbostädernas första centrumfastighet. Huset stod färdigt 1955 och inrymde 11 lägenheter samt lokaler för verksamheter på markplan. Brandstationen ligger på andra sidan Holgersgatan och stadens brandmän fick på 1950-talet förtur till lägenheterna. I bottenvåningen låg bland annat barnavårdsmottagningen, stadsläkare, sjukkassa, tandläkare och en golvfirma. Ena gaveln pryds av en målning av Varbergskonstnären Gunnar Petersson. Idag är de tidstypiska dörrarna och balkongfronterna utbytta.

Holgersgatan 7.

År 1960 stod 25 lägenheter på Biblioteksgatan, i kvarteret Kvarnvingen, färdiga. Husen i tre våningar och källare har slät ljus puts i två nyanser och sadeltak. De kvadratiska fönstren består av en luft.

I kvarteret Repslagaren byggdes 139 lägenheter 1982. Fyrvåningshusen är grupperade kring en innergård. Fasaderna består av gult tegel. Karmarna runt enluftsfönstren är mörka.

I kvarteret Nyckeln byggdes nya hyreshus på 1990-talet. FaBo-huset med den Sven Ljungberg-dekorerade fasaden stod färdig 1995.

För närvarande, 2004, pågår byggnationen av nya flerfamiljshus i korsningen Ringvägen-Sandgatan, i kvarteret Trädgården. De vitputsade fasaderna får ett samspel med partier i glas och mörk liggande panel.

Över: Kvarnvingen 10.
Under: Nyckeln 6.

Över: Repslagaren 22.

Under: Trädgården 19

Inom Arvidstorp/delar av innerstaden finns heterogen bebyggelse med företrädevis villor. Det går att avläsa en kontinuitet från 1900-talets början fram till idag. Eftersom rapporten syftar till att lyfta fram enhetliga områden kommer den heterogena villabebyg-

gelsen som kanske är det mest signifikanta för området i skymundan. Denna skulle behöva inventeras och studeras mer ingående. Elva områden med enhetlig bebyggelse har lyfts fram.

Värdeenhetsliga områden inom Arvidstorp/delar av innerstaden —karta s 190

1. Kvarteren Vinkeln och Passaren

Dessa två kvarter utgör en homogen miljö med 1930-40-talsbebyggelse. Alegränd har en samlad gatubild med villor och flerfamiljshus i funktionalistisk stil. Arkitekt bakom flertalet av husen var Carl Landsten.

2. Kvarteret Ormen

Utmed Sandgatan ligger fyra villor som troligen byggdes under 1930-talet. De bildar en enhetlig del av Sandgatan som annars är en gata med heterogen bebyggelse.

3. Fastigheterna Tältet 1-4

Utmed Rörbecksgatan ligger fyra flerfamiljshus från 1930-talet. Trots att byggnaderna genomgått ett antal exteriöra förändringar är 1930-talets formspråk tydligt avläsbart.

4. Måsen 2 och 13

I kvarteret Måsen finns fyra flerfamiljshus i två våningar med sadeltak. Husen byggdes mellan 1943 och 1955 och är en mycket välbevarad och tidstypisk miljö.

5. Kvarteren Lantarbetaren och Rättaren

Runt en öppen gräsyta grupperar sig sju tvåvånings lamellhus från 1960-talets början. Det är en tidstypisk miljö från denna tid.

6. Kvarteret Herdinnan

Kvarteret utgörs av en enhetlig bebyggelse från 1960 med sammanbyggda lamellhus i fyra våningar.

7. Kvarteren Odal mannen och Fogden

Utmed Gråstensvägen ligger ett antal 1,5-plansvillor från 1950-talet. Det är en typisk 1950-talsarkitektur som återfinns på ett flertal platser i Falkenberg.

8. Kärralyckan 4-7

På Kärralyckan ligger sammanlagt 15 flerbostadshus i två och tre våningar. Det är ett trafikseparerat område med en enhetlig utformning.

9. Kärralyckan 1-3 och Brattalyckan

På Brattalyckan och delar av Kärralyckan ligger en tät bebyggelse med radhus och kedjehus som byggdes i omgångar från 1970-talets slut.

10. Repslagaren 16-20

Utmed Norra Ringvägen ligger en radhuslänga från 1970-talet. Husen har en enhetlig utformning med höga arkitektoniska värden.

11. Kvarteret Svärdet

Kvarteren Nyckeln och Svärdet har tidigare inventerats 1987. Inom kvarteret Nyckeln har ny bostadsbebyggelse uppförts omkring år 1990 och endast några få äldre byggnader finns kvar. Kvarteret Svärdet är i stora delar oförändrat sedan utbyggnaden i början av 1900-talet, med enstaka undantag. Kvarteret har mycket höga kulturhistoriska värden.

3:1. KVARTEREN VINKELN OCH PASSAREN

I kvarteren Vinkeln och Passaren, mellan Sandgatan och järnvägen, ligger en samlad 1930- och -40-talsbebyggelse som omfattar både enfamiljs- och flerfamiljshus. I väster, i kvarteret Vinkeln, ligger den gamla fattiggården.

Det tidigast byggda huset i det här avgränsade området är Passaren 3 som byggdes 1932. Huset som tidigare tillhörde Baptistkyrkans ungdomsförening inrymmer idag Odd Fellows lokaler. Det valmade sadeltaket är täckt med taktegel, fasaderna består av rött tegel och tvåluftsönstren markeras genom murningen. Entrén flankeras av två smäckra kolonner.

Tre år senare, 1935, uppfördes en biografbyggnad efter ritningar av Carl Landsten. Det är en rektangulär byggnadskropp med flackt tak. Det enkla formspråket är typiskt för 1930-talet. På 1960-talet övertogs fastigheten av Filadelfiaförsamlingen och en del ändringar av fasaden genomfördes, bland annat sattes nya fönster in på husets långsida.

Nere till vänster: Biograf Reflex. Foto Linus Almqvist.
Ovan och under: Samma byggnad idag (Passaren 14).

Sammanlagt åtta byggnader i kvarteren är ritade av Falkenbergsarkitekten Carl Landsten som även ritat ett flertal egnahemsvillor på Herting. Husen han ritat i de två aktuella kvarteren är Vinkeln 5 och 6 och Passaren 4, 5, 7, 8, 9 och 10.

Husen uppfördes i två våningar med flacka sadeltak och ljusa putsade fasader, helt i enlighet med för tiden rådande ideal. Fönstren består i de flesta fall av två lufter. Den karaktäristiska fönsterplaceringen nära hörnen är tydlig på Passaren 4, där de tillsammans

skapar horisontella band. Entréerna är enkelt och stilrent utformade med smäckra trappräcken och små skärmtak. I vissa fall flankeras de av runda fönster på var sida om entrén.

Några av husen har tilläggsisolerats och fått nya fasadbeklädnader under senare år. Passaren 7 kläddes 1978 med gult fasadtegel, Passaren 9 har fått vitt fasadtegel, Passaren 10 fick en isolering täckt med beige Finnwood 1979 och Vinkeln 2 försågs samma år med gul fasadsten. Även fönster har bytts ut och balkonger byggts till.

Vinkeln 6.

Vinkeln 6, 5 och 4.

Passaren 4.

Passaren 5.

Passaren 10.

I Vinkeln 1, som angränsar till Holgers plan, ligger ett flerfamiljshus från 1948. Byggnaden som ritades av Per Mårtensson består av tre våningar och källare. Det flacka sadeltaket är valmat, fasaden har ljus slät puts och fönst-

ren består av en och två lugter. De ursprungliga entrédörrarna i trä och glas är bevarade, vilket är relativt ovanligt på flerfamiljshus från den här tiden i Falkenberg. De är värdefulla för husets formspråk.

Vinkeln 1.

1969 byggs Focus-huset vid Sandgatan-Holgersgatan 25 (Passaren 13). Huset kom att innefatta 14 handikappsanpassade lägenheter och 14 vanliga lägenheter samt en läkarstation. Huset består av tre byggnadskroppar varav den mittersta är i två plan medan de andra har tre våningar. Sadeltaken är valmade och täckta med rött taktegel. Fasaden består av rött tegel medan bottenvåningen har vitt fasadtegel. Även fönstren markeras av omfattningar av vitt tegel.

Passaren 13.

Värdering och rekommendationer Vinkeln och Passaren

Området har en enhetlig och sammanhållen arkitektur trots att flera av byggnaderna genomgått fasadförändringar. Den tydliga 1930- och -40-talsarkitekturen är viktig att värna och byggnadernas exteriörer bör skyddas med bestämmelser i plan. Tillbyggnader och byten av fönster och dörrar bör ej tillåtas. Byggnaden som idag inrymmer Pingstkyrkan har höga arkitektoniska värden och är ett av Falkenbergs mest framstående exempel på 1930-talsarkitektur. Byggnaden bör skyddas med q-bestämmelser i plan. Flerbostadshuset mot Holgers plan bör bevaras intakta vad gäller fasader, fönster, balkonger och entréer.

3:2. KVARTERET ORMEN

Utmed Sandgatan ligger fyra villor som troligtvis byggdes under 1930-talet. De har samtliga sadeltak. Taket på Ormen 14 är brutet.

De två byggnaderna i mitten, Ormen 6 och 13, har klätts in med vitt tegel på bottenvåningen och panel på gavelpetsarna. Deras fönster har bytts mot perspektivfönster.

Ormen 12 och 14 är mer välbevarade. De har båda tvåluftsfönster med sex rutor samt solfjädersspröjsade lunettfönster på gavelröstena. Ormen 12 har fasader av vit falkenbergsputs och mörka fönsterbågar och karmar, medan Ormen 14 har ljusblå locklistpanel med vita knutar, karmar och fönsterbågar.

Sandgatan.

Ormen 12.

Värdering och rekommendationer kvarteret Ormen

Byggnaderna och den allékantade Sandgatan skapar tillsammans en kulturhistoriskt värdefull miljö. Helheten och gatubilden bör värnas. Ormen 12 och 14 är välbevarade och de putsade och panelade fasaderna samt fönstren bör bibehållas.

3:3. TÄLTET 1-4

I södra delen av kvarteret Tältet utmed Rörbecksgatan ligger fyra flerfamiljshus från 1930-talet. Husen med sina två våningar och sadeltak bildar en enhetlig gatubild ut mot Rörbecksvägen.

Samtliga hus har släta putsfasader i ljusa kulörer. Sadeltaken är täckta med rött tegel. Fönstren består av två lufter som var tidstypiskt på 1930-talet. De har dock blivit ersatta med moderna roterande fönster med mittpost på Tältet 4. Entréerna har portar i trä och glas, som olyckligtvis har bytts mot

aluminiumdörrar i ett par fall. Portarna kröns av mindre skärmtak. Trots att husen har genomgått flera förändringar så är 1930-talets formspråk tydligt. Detta mycket på grund av att de slätputsade fasaderna och de tidstypiska balkongerna har behållits.

Tältet 1.

Tältet 4.

Överst: Tältet 3. Under: Tältet 4.

På andra sidan Møllegatan ligger fastigheten Äpplet 6 som byggdes under samma tid och med liknande formspråk. Fasaden har dock blivit tilläggisolerad med gult tegel.

Tältet 1 som är byggt i vinkel uppfördes 1935 efter ritningar av Oskar Nygren. Huset putsades med serpenitputs. Samme arkitekt ritade även Tältet 4 som byggdes 1939. De två mittersta husen uppfördes av Bröderna Bengtsson, Tältet 2 1933 och Tältet 3 1936.

Typiskt för 1930-talets arkitektur är de släta putsfasaderna och avsaknaden av dekor. Husen har ofta stora ljusinsläpp genom fönsterband och fönster som möts i hörnen, vilket är tydligt på Tältet 4. Även mindre runda fönster är vanligt förekommande. Exempel på detta finns på gaveln på Tältet 1. Balkongerna har i många fall rundade former och glesa balkongräcken som förekommer på Tältet 1 och 4.

Värdering och rekommendationer Tältet 1 - 4

Byggnaderna har ett tidstypiskt formspråk och höga arkitektoniska värden. Miljöns helhet bör skyddas. Karaktäristiskt för byggnaderna är de släta putsfasaderna, de rundade balkongerna, fönstrens placering nära hörnen samt de vertikala fönsterbanden vid trapphusen. Dessa typiska detaljer bör bibehållas. Vid eventuella framtida ombyggnader bör redan utbytta fönster ersättas med träfönster i samma utformning som de ursprungliga. Bevarade 1930-talsmiljöer av den här slaget har höga kulturhistoriska värden och ett varsamt hanterande av husen gör att värdet ökar med tiden.

3:4. MÅSEN 2 OCH 13

I kvarteret Måsen ligger fyra flerfamiljshus från 1940- och 1950-talen.

Måsen 13. Foto från Falkenbergs museums arkiv.
Under: Måsen 13 idag.

På fastigheterna Måsen 2 och 13 ligger sammanlagt fyra tvåvåningshus med källare. De två första husen som byggdes ligger utmed Ringvägen. De uppfördes 1943 som pensionärshem. Husen har en slät gul puts och sadeltak täckt med rött fasadtegel. På taken finns takkupor med ett par fönster. Fönstren har en tidstypisk utformning och består av två lufter. Entréerna, som är placerade på gavlarna, accentueras av rött tegel. Porten består av trä och glas. Ovanför entréerna sitter balkonger med glesa balkongräcken.

År 1950 byggdes Måsen 2. Huset uppfördes av Bröderna Bengtsson efter ritningar av ingenjör Bruno Andersson. Fasaden putsades med grön puts med en ytbehandling av serponit och sadeltaket täcktes med taktegel. Tvåluftsfönstren har vita karmar och bågar. Balkongfronterna av korrugerad plåt är rundande i hörnen och har öppningar med dekorativa smidesdetaljer. Även här accentueras porten av en murad omfattning.

Det fjärde huset, som står med gaveln mot Måsalyckevägen, byggdes 1955 efter ritningar av arkitekt Gunnar Lydh. Det är tydligt att det här huset byggdes senast av de fyra. Här har arkitekturen ändrats och formspråket är ett tydligt resultat av 1950-talets ideal. Fasaderna består av ett samspel mellan slät gul och

beige puts och rött fasadtegel. Sadeltaket är täckt med rött tegel. Perspektivfönstren, som blev vanliga på 1950-talet, har nästintill en kvadratisk form. Balkongerna som är placerade på husets gavlar är indragna och ligger i liv med fasaden.

Värdering och rekommendationer Måsen 2 och 13

De fyra flerfamiljshusen i kvarteret Måsen utgör en mycket välbevarad 1940- och -50-talsmiljö med höga kulturhistoriska värden. Husens exteriörer bör bevaras och skyddas och hänsyn tas till områdets helhet. De slätputsade fasaderna, fönstren, entréerna och balkongerna är viktiga för husens formspråk. Stor hänsyn bör även tas till gårdarna.

3:5. DELAR AV RÄTTAREN, LANTARBETAREN OCH LANTBRUKAREN

I kvarteren Rättaren, Lantarbetaren och Lantbrukaren ligger sammanlagt sju lamellhus i två våningar placerade kring en öppen

gräsyta. Husen uppfördes åt HSB 1962 av byggnadsfirman Eric Berg i Falkenberg efter ritningar av Gunnar Lydh, Bruno Andersson arkitektbyrå.

Husen har fasader av rött tegel och plana tak. Den här typen av plana och låga lamellhus blev vanligt förekommande under 1960-talet. Fönstren är kvadratiska och består av en och två lufter. På husens baksidor täcker inglasade balkonger hela fasaden. Entréerna består av pardörrar i trä och glas och ovanför

sitter skärmtak. Bredvid porten finns ljusblå målade partier och HSB:s emblem. Garagelängorna mellan husen byggdes till 1988. Bostadshusens södra gavlar kläddes med steniplattor 1991, därigenom har fönstren fått en mer indragen placering.

Värdering och rekommendationer delar av Rättaren m.fl.

Området utgör en typisk 1960-talsmiljö. Husens tidstypiska arkitektur och framför allt entréerna och tegelfasader bör bibehållas.

3:6. KVARTERET HERDINNAN

I kvarteret Herdinnan, mellan Viljans väg och Europaväg 6, ligger sammanbyggda flerbostadshus i fyra våningar. Stadsplanen för området fastställdes 23 januari 1959.

Husen som uppfördes 1960 ägs av Riksbyggens Bostadsrättsförening och ritades av Riksbyggens Arkitektkontor. Fasaderna består av rött tegel och röda steniskivor på

gavlarna. Sadeltaken är täckta med papp och tegel. En del entréer består av skärmtak med sidovägg och pelare, medan andra har en indragen placering i huset. Portarna består av dubbeldörrar i trä med fönsterglas.

Garage finns dels inrymda i husens bottenvåningar, dels i garagelängor som förbinder husen med varandra.

Värdering och rekommendationer Herdinnan

Kvarteret utgörs av en typisk 1960-talsbebyggelse. Husens exteriörer med tegelfasader bör bibehållas. Av vikt är de ännu bevarade entréerna med träportarna.

3:7. DEL AV KVARTEREN SÅNINGSMANNEN, ODALMANNEN OCH FOGDEN

Längs Gråstensvägen ligger en enhetlig vil-labebyggelse från 1950-talet. Husen i 1,5 plan har samtliga sadeltak med relativt stark taklutning. Villorna ligger lätt indragna på tomterna med takfallen mot gatan. Fasaderna består av rött och gult tegel. Taken är täckta med rött och svart tegel.

Några av husen uppfördes som monterings-färdiga kataloghus. Fogden 1, som byggdes 1952, är ritat av Eksjö hus, Fogden 3 och Odalmannen 4 ritades av AB Standardhus 1958 respektive 1957 och Fogden 5 ritades av AB Mjögåcks Träindustri 1958. Ingenjör Bruno Andersson, verksam i Falkenberg, ritade Fogden 3 och 4 samt Odalmannen 6 mellan åren 1957 och 1964.

Såningsmannen 1.

Fogden 5.

Odalmannen.

Värdering och rekommendationer för del av Såningsmannen, Odalmannen och Fogden

Husen har med sina tegelfasader en typisk 1950-talsarkitektur som går att se på flera ställen i Falkenberg, bland annat i kvarteren Länsmannen, Läderlappen, Klasen, Klippan och Kniven på Herting.

Det enhetliga formspråket är viktigt att värna. Av stor vikt är tegelfasaderna samt fönster, balkonger och entréer. Tillbyggnader och nya takkupor bör undvikas mot gatan.

3:8. KÄRRALYCKAN 4 - 7

I kvarteret Kärralyckan finns en sammanhållen flerbostadsbebyggelse som uppfördes av och för Svenska Riksbyggen 1973.

De sammanlagt 15 husen i två och tre plan har fasader av gult tegel och gula steniskivor i kombination med plåt och träpanel. Taken som är täckta med papp är sluttande och plana. Markerande är den takfot i brun plåt som sattes dit 1982. Tvåglasfönstren består av en luft. De indragna balkongerna har

fronter av svart och röd plåt som ligger i liv med fasaden. Ett flertal av balkongerna har glasats in under senare år. Även entréerna har en indragen placering och portarna i trä är bevarade.

Området är trafikseparerat och garage-längor angränsar till bostäderna. Mellan bebyggelsen finns gemensamma grönytor, boulebana, tennisbana och lekplatser.

Värdering och rekommendationer Kärralyckan

Kärralyckan utgör en sammanhållen miljö. Den enhetliga utformningen bör värnas.

3:9. KÄRRALYCKAN 1-3 OCH BRATTALYCKAN

I kvarteret Brattalyckan ligger en tät villa- och radhusbebyggelse med små hus. Området, som byggdes av Svenska Riksbyggen, är trafikseparerat och kvarterets smala gator helt bilfria. Utmed Kärrets väg och Petters väg ligger garagelängor och parkeringsplatser. Inom området finns gemensamma lekplatser och grönytor.

Området bebyggdes i omgångar från slutet av 1970-talet fram till början av 1990-talet. Husen har stående lockpanel i ljusa kulörer. Saldeltaken, med olika lutningar, är täckta med röda betongpannor. Tomterna är små och på framsidorna finns mindre förrådsbyggnader som skärmar av entréerna.

Värdering och rekommendationer Kärreluckycka 1-3 och Brattalyckan

Området uppvisar en typisk småhusbebyggelse. Trots de olika hustyperna finns en väl sammanhållen helhet. Den enhetliga färgsättningen bör bibehållas.

3:10. REPSLAGAREN 16-20

I kvarteret Repslagaren ligger en radhuslänga omfattande fem bostäder i två våningar med källare. Husen uppfördes i mitten av 1950-talet åt HSB. De ligger snett i förhållande till gatulinjen och har en förskjuten placering i förhållande till varandra. På framsidan finns små tomter och som gräns mellan husen ligger garage med sneda tak. Fasaderna är putsade med ljus puts. Fönstren har olika

storlekar. Det på övervåningen har två lufter med vädringsfönster medan de andra består av en luft. Bågar och karmar är mörka medan fönstren markeras av en ljus omfattning i putsen. Entréerna har en estetisk utformning med ett snett skärmtak som bärs upp av en smal pelare. På baksidan finns balkonger med fronter av korrugerad plåt med en öppning av smide.

Värdering och rekommendationer Repslagaren 16-20

Husen har höga arkitektoniska kvaliteter. Den enhetliga utformningen bör bibehållas och tillbyggnader ej tillåtas. Av stor vikt är de ljusa putsade fasaderna, fönstren och deras placering, balkongerna samt entréerna. Fler utvändiga tilläggsisoleringar bör ej tillåtas.

3:11. KVARTERET SVÄRDET

Kvarteret Svärdet inventerades 1987 av Hallands läns museer/Landsantikvarien på uppdrag av kulturnämnden i Falkenberg. Kvarterets äldre bebyggelse med bostadshus och verksamheter har vuxit fram i stadens dåvarande utkanter under decennierna kring sekelskiftet 1900 och är fortfarande mycket välbevarad. Inventeringsrapporten från 1987

innehåller en omfattande etnologisk dokumentation av livet i kvarteret under första hälften av 1900-talet. Det numera centrala läget har gjort tomterna attraktiva för exploatering, något som har diskuterats ända sedan 1970-talet. Tomternas numrering 1-8 fastställdes 1961. Därefter har tomt nr 9 tillkommit efter uppdelning av tomt nr 3.

Svärdet 1: Torggatan 8/Holgersgatan 9

I tomtens inre hörn ligger ett bostadshus i 1,5-plan från 1900-1905 sammanbyggt med ett lika högt f.d. bageri/bostadshus i vinkel. Husen är i sin tur sammanbyggda med åt norr en envånings f.d. affärslokal, numera restaurang, och en förrådsbyggnad åt öster. Mot Torggatan har tidigare funnits ett växthus. Den öppna planen används nu för utservering.

Svärdet 2: Holgersgatan 21

Med gaveln och ett utbyggt entréparti mot Holgersgatan ligger Falkenbergs första Folkets Hus från 1914. Den putsade gula fasaden är rikt dekorerad med detaljer i vit slätputs. En sentida tillbyggnad fortsätter mot tomtens inre hörn, där det bildar vinkel med ett reveterat gårdshus/bostadshus från 1900-talets början. I dess bottenvåning fanns tidigare ytterligare en samlingshall. Inne på den kullerstensbelagda gården växer en stor bok.

Svärdet 3/9: Sandgatan 13/Holgersgatan 23

Mot Holgersgatan ligger ett bostadshus i fyra våningar med butiker i bottenvåningen, uppfört på 1980-talet. Det är sammanbyggt med ett trevånings funkishus från 1938, också det med butikslokaler i bottenvåningen. Funkishuset delar innergård med gamla biograf Olympia på tomt nr 9, numera fotomuseum, i en låg träbyggnad från 1910. Där hade även Frälsningsarmén tidigare en samlings-sal.

Överst: Funkishuset i hörnan Sandgatan/Holgersgatan. Näst överst: Sandgatan med huvudbyggnaden på Svärdet 4 till vänster och Olympia på Svärdet 9 i mitten. Till vänster: Gamla biograf Olympia från gårdssidan. Under till höger: Gårdshuset på Svärdet 4. Längst ner till höger: Bostadshuset på Svärdet 5.

Svärdet 4: Sandgatan 15

Tomten innehåller två bostadshus i trä med vitmålad liggande panel; en fristående huvudbyggnad mot Sandgatan och ett mindre gårdshus med valmat tegelklätt sadeltak och stora korsfönster. Gårdshuset är sammanbyggt med ett långsmalt förråd, som tidigare innehållit brygg- och bakstuga, tre vedbodar, dass och gödselkammare. En trädgård sträcker sig i nord-sydlig riktning över hela tomten.

Svärdet 5: Sandgatan 17/Möllegatan 18

Inne på hörntomten, mot östra gränsen, ligger ett bostadshus från början av 1900-talet. Kvarterets yttre hörna upptogs ursprungligen av en stor trädgård, som fick ge plats åt en bensinstation 1933. En servicehall/bilverkstad från 1945 i putsad betong har sin gavel åt Möllegatan. Bensinstationen är numera borttagen och platsen används för bilparkering.

Ovan till vänster: Bilverkstaden på Svärdet 5. Till höger: Möllegatan med bostadshuset på Svärdet 6 längst till vänster. Undet till vänster: Västra bageriet på Möllegatan.

Svärdet 6: Möllegatan 16

Mot tomtens södra gräns ligger det långsmala Västra Bageriet med gaveln och butiksingången mot Möllegatan. Byggnaden har använts som bageri sedan 1923 och har haft sitt nuvarande utseende sedan 1945. Mot Möllegatan ligger också ett bostadshus i 1,5 plan från 1906 som byggdes om 1950 då det fick bred frontespis åt gatan.

Svärdet 7: Torggatan 12/Möllegatan 14

Centralt placerat på tomten ligger ett bostadshus från 1900-talets början. Huset är 1,5 plan i trä med liggande brunmålad panel, åt söder stående. Snett bakom, i tomtens sydöstra hörn, ligger ett uthus från samma tid. Det har stående lockläktpanel som tidigare varit rödslammad, med som nu är målad i samma bruna oljefärg som huvudbyggnaden.

Till vänster: Uthuset på Svärdet 7. Under till vänster: Bostadshuset på Svärdet 7. Under till höger: Del av Möllevägsskolan på andra sidan Möllegatan.

Svärdet 8: Torggatan 10

Långt inne på tomten ligger en stor röd tegelbyggnad med trappgavlar, även på frontespisen över den utbyggda entrén mot öster. Det är det f.d. Norra Ordenshuset, uppfört kring sekelskiftet 1900 för Nationalgoodtemplarlogen. Senare blev huset biograf med namnet "Storan", som numera tillhör biografen Folkets Hus. Interiören är också välbevarad. Gårdsplanen används idag för parkering.

Värdering och rekommendationer Kvarteret Svärdet

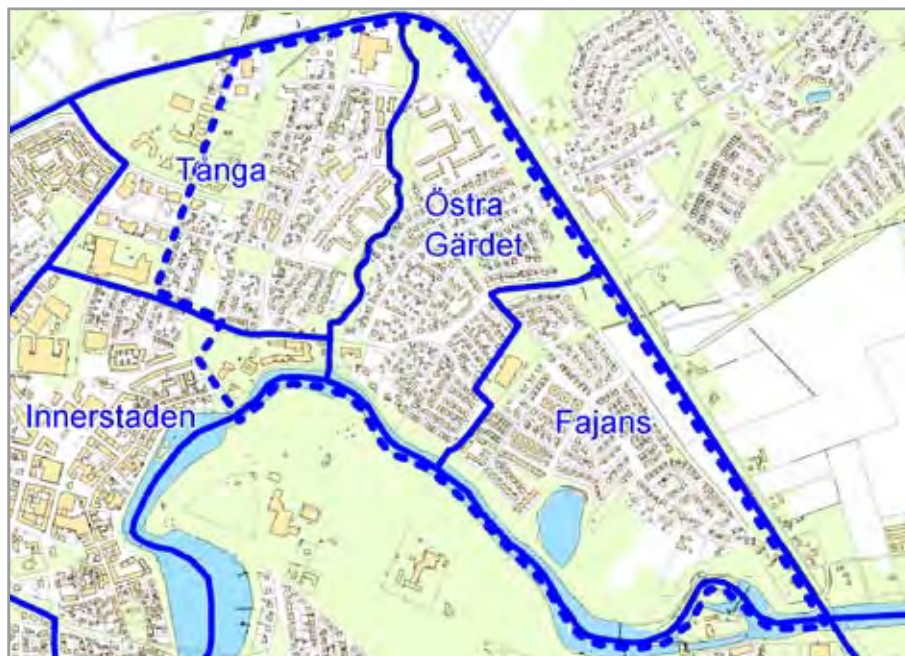
Kvarterets äldre bebyggelse har ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde, såväl med avseende på de enskilda byggnaderna som i sin helhet. Husen berättar om de händelserika årtiondena efter sekelskiftet 1900, när Falkenberg utvecklades som industristad och folkrörelserna etablerade sig. Utanför det dåvarande stadsplanerade området växte bebyggelsen fram där möjligheter och medel fanns. Bostäder, hantverk, småindustri och butiker samsades på tomterna och gör så än idag i kvarteret Svärdet. Av de gamla bostadshusen i kvarterets södra och västra delar har flertalet till stora delar kvar sin ursprungliga exteriör, liksom det pittoreska och välbesökta Västra Bageriet. I samma kvarter finns dessutom inte mindre än tre vackra och välbevarade samlingslokaler för respektive arbetar-, nykterhets- och frikyrkorörelsen, något som troligen är unikt för landet. Bilverkstaden i kvarterets sydvästra hörna visar hur nya verksamheter vid 1900-talets mitt kunde integreras i en äldre bebyggelse. Kvarteret ger en anknytning tillbaks i tiden och har ett symbolvärde som inte bör underskattas.

Hela kvarteret är utomordentligt skyddsvärt och bör bevaras. Restaureringar bör ske med varsamhet och respekt för byggnadens individuella historia och utförande. Vid färgsättning bör antikvarisk expertis konsulteras. Kvarterets trädgårdar och öppna ytor är också av viktiga för helhetsintrycket.

Bevarandebeståndet prövas idag i förhållande till andra kommunala intressen. För närvarande (september 2005) är kvarteret föremål för planarbete, som kommunstyrelsen beslutat ska ge möjlighet till ny bebyggelse. Denna kan komma att ersätta de befintliga husen inom Svärdet 4, 5, 6 och 7.

4. ÖSTRA GÄRDET / FAJANS

Området under denna rubrik avgränsas av Murarevägen i väster, Åtran i söder och gamla E6:an i norr. (På kartan nedan avgränsas det av prickad linje medan de egentliga stadsdelarna avgränsas av heldragna linjer.) Genom området rinner Gruebäcken som mynnar i Åtran. Bebyggelsen består nästan uteslutande av bostadshus. Två större vägar löper genom området, dels Varbergsvägen som är den gamla vägen mot Varberg, dels Lasarettsvägen som leder upp till Tröingeberg.

Den rika tillgången på lera på Östra gärdet föranledde att ett tegelbruk anlades här. År 1906 bildades Tegelfabriksaktiebolaget Fajans, vilket ombildades till AB Fajans Tegelbruk efter en likvidation 1908. Fabriksbyggnaden revs 1974 och på det före detta fabriksområdet ligger nu en villabebyggelse i kvarteren Neptun, Nabon och Prästängen. Området benämns Fajans efter den gamla industrin. Även kvarteren Lermarken och Lertäkten nordväst om Fajans har fått sina namn efter områdets lertillgångar.

Fajans tegelbruk efter 1936. Foto Linus Almqvist, Falkenbergs museums arkiv.

På 1870-talet beviljades anslag för att uppföra en sjukstuga i Falkenberg. Sjukstugan byggdes direkt norr om Garvareforsen. År 1911 beslöt landstinget att bygga om sjukstugan till länslasarett. Lasarettet genomgick omstruktureringar och ombildades till vårdcentral 1973.

Nybyhemmet, som ligger strax öster om vårdcentralen, byggdes under 1800-talets sista år efter ritningar av medicinalstyrelsens arkitekt Axel Kumlien. Byggnaden uppfördes som en anstalt för sinnessjuka. År 1926 byggdes anstalten till. Arkitekt var då Carl Landsten och byggnadsarbetet utfördes av Byggfirman Bröderna Bengtsson. År 1943 omorganiserades anstalten till vårdhem för lättskötta sinnessjuka och det officiella namnet blev Nybyhemmet. Byggnaden har under senare år inrymt Falkenbergs konstskola.

Flera byggnader i området har koppling till lasarettet. År 1948 uppfördes ett bostadshus för personalen. Fyra år senare, 1952, byggdes en underläkarbostad på fastigheten Bågen 14, efter ritningar av de kända stockholmsarkitekterna Ahlberg-Backström-Reinius.

Ovan: F.d. Nybyhemmet.
Till höger: Underläkarbostaden byggd 1952.

Strax öster om Falkenbergs vårdcentral ligger S:ta Gertruds kyrkoruin. Murarna efter den medeltida kyrkan grävdes fram vid en arkeologisk undersökning på 1960-talet. Ett symboliskt träkors har rests i dess anslutning.

Bebyggelsen inom Östra gårdet/Fajans har kontinuerligt växt fram. Varbergsvägen har en prägel av äldre landsväg och infartsväg. Utmed den ligger ett flertal byggnader från 1900-talets första hälft. Som en del av randbebyggelsen finns miljöer kopplade till biltrafiken. I kvarteret Skon, på östra sidan om Varbergsvägen, finns två äldre verkstadsbyggnader. Skon 11 har höga kulturhistoriska värden och är en viktig del av miljön. Byggnaderna bör skyddas i plan. Längre öster ut längs Ätran ligger ett antal äldre gårdar kvar utmed Hertig Valdemars väg. För övrigt är de flesta av 1900-talets decennier representerade inom området, med en klar dominans av 1970-talet.

Skon 11.

Skon 13.

Stora delar av Östra gårdet är bebyggt med en karakteristisk egnahemsbebyggelse. År 1916 fick AB Daniel Lundgrens Läderfabrik lagfart på stadsägorna 132-134 och här började egnahem åt garveriarbetarna uppföras. Från 1920 började kvarteren Norrskenet, Nymfen, Nyttan och Näcken bebyggas. Den stora byggmästaren var Henning Dickson. Många

av husen reverterades med den lokala Falkenbergsputsen. (Se värdeenhetsligt område 7, Falkvägen i N-kvarteren, på sid 73.)

Kvarteren Nälen, Nejlikan, Norrskenet, Nyttan, Nornan, Nöjet, Näktergalen, Näcken och Noten dokumenterades av Hallands läns museer 1995 i en kulturhistorisk undersökning. (Se kap. Tidigare inventeringar med kartor.)

Ovan till vänster: Noten 1.
Ovan till höger: Näcken 7.
Till vänster: Näcken 1.

På Östra gårdet och Fajans finns en stor blandning av bebyggelse. I väster finns kvarter med hus från 1900-talets början och i öster ligger stora sammanhängande områden med framför allt 1970-talsbebyggelse. Den äldsta delen med egnahemsbebyggelse från 1920-talet i kvarteren Nålen, Nejlikan, Norrskenet, Nyttan, Nornan, Nöjet, Näktergalen, Näcken och Noten ingår i inventeringen från 1995. Totalt har åtta områden lyfts fram.

1. Kvarteren Pilen, Bågen och Gruebäck

De tre kvarteren nära korsningen Lasarettsvägen – Varbergsvägen har bebyggts under lång tid och uppvisar en kontinuitet i bebyggelsen. Mot Varbergsvägen finns den äldre mer heterogena bebyggelsen medan en mer sammanhållen och sentida villabebyggelse karakteriserar områdets nordvästra del.

2. Sloalyckan

Sloalyckan består av trevånings flerbostadshus från 1960-talet.

3. Vindilen

Vindilen är ett flerbostadshusområde som HSB uppförde 1963. Lamellhusen är placerade i vinkel och bildar avgränsade innergårdar.

4. Stöveln

År 1969 byggde Stiftelsen Hertingbostäder tvåvånings lamellhus i kvarteret Stöveln.

5. Kvarteret Lermarken m.fl.

Området utgörs till största del av enplansvillor i tegel från 1950- och 60-talen. Den enhetliga placeringen på tomterna skapar en sammanhållen miljö.

6. Kvarteren Niten, Narva och Notarien

De tre kvarteren består av tre typer av fristående villor. De byggdes som kataloghus främst under 1940-talet. Området har mycket höga värden.

7. Falkvägen i N-kvarteren

Mellan kvarteren Nyttan och Norrskenet finns välbevarade hus från 1920-talets egnahemsbebyggelse.

8. Fajans

Fajansområdet utgörs till största del av seriebyggda villor och kedjehus från 1970-talet.

4:1. KVARTEREN PILEN, BÅGEN OCH GRUEBÄCK

Nära korsningen Varbergsvägen – Lasarettsvägen ligger de tre kvarteren Pilen, Bågen och Gruebäck.

Kvarteren inrymmer en blandad bebyggelse. Medan stora delar av områdets östra delar utgörs av enplansvillor från cirka 1960 finns en äldre och mer heterogen bebyggelse i kvarteret Pilen, längs Varbergsvägen, och i kvarteret Bågens södra del.

Bågen 2, som ligger utmed Broslättsvägen, byggdes 1934 efter ritningar av falkenbergss-arkitekten Carl Landsten. Byggnaden har olyckligtvis genomgått stora exteriöra förändringar bland annat genom insättandet av nya avvikande enluftsfnster. Bågen 28 byggdes 1933. Arkitekt var Carl Landsten. Huset består av två våningar och källare. Fasaden är vitputsad och det valmade sadeltaket täcks med rött tegel. Fönstren i två och tre lufter har brunmålade bågar och karmar. Pilen 1, som också uppfördes 1933 efter ritningar av Carl Landsten, är en tvåplansvilla med brutet sadeltak täckt med lertegel. Fasaden består av ljusblå locklistpanel och fönstren har två lufter. Pilen 2 omfattar ett bostadshus i 1,5 plan med sadeltak, fasader med röd panel och fönster i två lufter samt en tillhörande gårdsbyggnad i ett plan. Husen byggdes 1941 efter ritningar av E. Andersson.

Överst till vänster: Bågen 28.
Under till vänster: Bågen 2.
I mitten: Pilen 1. Till höger: Pilen 2.

Ut mot Varbergsvägen låg det så kallade amerikahuset, som revs 2005. Det var en byggnad i tre våningar med en asymmetrisk byggnadskropp. Huset hade stående gulmålade

locklistpanel. Byggnaden hade bland annat inrymt en mjölkbutik. Inne på gården fanns tillhörande uthus. Huset hade höga kulturhistoriska värden.

Bågen.

Gruebäck.

Gruebäck.

Utmed stora delar av Falkenerarevagen, Broslättsvägen och Gruebäcksvägen ligger en enhetlig villabebyggelse. Husen uppfördes kring 1960. Det signifikanta är de låga byggnadskropparna, de flacka taken och de röda tegelfasaderna.

Flera av villorna är ritade av de lokala arkitekterna Gunnar Lydh och Bruno Andersson, medan bland annat Bågen 10 är ett kataloghus från AB Svenska Trähus.

Värdering och rekommendationer Pilen, Bågen och Gruebäck

De äldre byggnaderna utmed Lasarettsvägen och Varbergsvägen har höga kulturhistoriska värden. Flera av husen är ritade av den lokale arkitekten Carl Landsten som ritade ett stort antal hus i Falkenberg under 1920- och -30-talen. Dessa hus bör skyddas exteriört.

Den moderna bebyggelsen i områdets nordöstra del har en enhetlig arkitektur som är tidstypisk för det tidiga 1960-talet. Husens proportioner och tegelfasader bör bevaras.

4:2. SLOALYCKAN

I Sloalyckan, Utmarksvägen 1-13, byggdes under mitten av 1960-talet nio trevåningshus som sammanlagt kom att inrymma 180 lägenheter. Husen uppfördes åt Stiftelsen Hertingbostäder. Behovet av hyreslägenheter var stort i Falkenberg under denna tid och Sloalyckan var en stor satsning för att minska

bostadsbristen. Arkitekt till husen var Bygg- och planprojektering i Halmstad, samma företag som ett par år tidigare ritat husen på Vindilen 1 (se nedan). Lamellhusen fick plana tak som täcktes med så kallad underhållsfri papp. Väggarna kläddes med gul $\frac{1}{2}$ stens fasadtegel i kombination med eternit.

Fönstren i en och två lugter bildar tillsammans med den mellanliggande bruna eterniten horisontella band på fasaden. På husens baksidor finns balkonger i rader om två och

tre. Mot Utmarksvägen ligger garagelängor. Området försågs även med butik och förskola.

Entréerna består av pardörrar i aluminium med skärmtak och vindskydd. Direkt utanför

har det uppförts cykelställ med tak. Lamellhusens placeringar bildar innergårdar med lekplatser, sittgrupper och soprum.

Värdering och rekommendationer Sloalyckan

Sloalyckan tillhör ett av Falkenbergs utpräglade "miljonprogramsområden". Byggnaderna har en tidstypisk utformning. Garagelängorna är en integrerad del av området. Det finns en tendens att omvandla byggnader från den här tiden. Husens fasader bör dock bevaras och särskild hänsyn bör tas till områdets helhet.

4:3. VINDILEN 1.

De tio flerbostadshusen på fastigheten Vindilen 1 uppfördes åt HSB 1963. Arkitekt var Bygg- och planprojektering AB i Halmstad. Stadsplanen för området fastställdes den 17 maj samma år.

Gavelfasaderna fick fasader av 1/2-stens tegel medan långsidorna fick utfackningar av vit korrugerad eternit. De flacka taken täcktes med papp. Fönstren består av en och två lufter. Entréerna består av dubbeldörrar i trä och glas.

I anslutning till bostadshusen finns sju garagelängor. Lamellhusen är placerade i vinkel mot varandra och bildar på så sätt avgränsade gröna innergårdar. Inom området finns även en livsmedelsbutik.

Det exteriöra uttrycket har under senare år förändrats. Gavelfasaderna är numera putsade och målade i en ljusrosa kulör. De tilläggsisolerade långsidorna har försetts med tegel. Under 1990-talet glasades balkongerna in och taken byggdes om.

Värdering och rekommendationer Vindilen 1

Vindilen 1 utgörs av en karakteristisk 60-talsmiljö. De enhetliga exteriörerna bör bibehållas. Portarna i trä och glas bör ej bytas ut mot aluminiumdörrar.

4:4. STÖVELN

I kvarteret Stöveln ligger sammanlagt fem tvåvånings lamellhus. De uppfördes åt Stiftelsen Hertingbostäder 1969. Arkitekt var Kommunernas Konsultbyrå, LBF, Byggnadsavdelningen i Halmstad.

Husen har fasader av gult $\frac{1}{2}$ stens fogstruket fasadtegel och valmade flacka sadeltak täckta med svart cementtaktegel. Fönstren består av en luft samt en mindre vädringsruta. Entréerna består av enkeldörrar av aluminium och glas.

Värdering och rekommendationer Stöveln

Området består av hus med en typisk 60-talsarkitektur. Det enhetliga gula fasadteglet bör bevaras.

4:5. KVARTERET LERMARKEN M.FL.

Ett stort område mellan Gruebäcken och Lasarettsvägen, norr om den äldre egnahemsbebyggelsen, utgörs av en sammanhållen villa-bebyggelse från 1950- och 1960-talen. Genom

området sträcker sig Tröingevägen som är den gamla utfartsvägen mot nordost. Vägen kantas av en allé och en remsa med gräs.

Tröingevägen.

Längs Tröingevägen i kvarteret Norrmannen ligger fyra enhetliga villor i 1,5 plan. Stadsplan för området fastställdes 1956. De fyra husen byggdes mellan 1956 och 1957. Norrmannen 1 ritades av Kungliga bostadsstyrelsen, Norrmannen 2 av ingenjör Richard Berg. Fastigheterna 3 och 4 är kataloghus från AB Borohus respektive AB Svenska Trähus.

Fasaderna består av 1/2 stens fasadtegel. Vartannat hus har rött tegel och vartannat

gult. De branta sadeltaken är täckta med tegelpannor och har takfallen ut mot gatan. Från början fanns en blandning av en- och tvåluftsfönster, vilket var vanligt förekommande under 1950-talet. Flera tvåluftsfönster har sedan dess bytts ut mot enluftsfönster.

Byggnaderna har genomgått vissa tillbyggnader. Norrmannen 4 har försetts med ett uterum mot gatan och 1979 byggdes en garagebyggnad på fastigheten nummer 1.

Norrmannen 1 - 4.

I kvarteren Lermarken, Lertäkten, Vindilen 2-10, Vinberget och del av Tecknaren ligger en låg villabebyggelse som uppfördes under 1960-talets första hälft. De flesta av husen är kataloghus från ett flertal företag, bland annat LB-hus i Bromölla och Gullringshus. Dåvarande stadsarkitekt Gunnar Lydh skrev 1963 att avsikten var att området skulle exploateras av grupphusbebyggelse med enhetliga hustyper. Lermarken 11 (se bild s 67) byggdes 1964 efter ritningar av AB Vinbergs Byggnadsmaterial.

Hela området har en enhetlig utformning med enplanshus med flacka sadeltak, rött fasadtegel och gavlarna vända mot gatulinjen.

I kvarteret Tecknarens sydvästra del samt i kvarteret Vindelns finns 1,5 plansvillor med sadeltak täckta med tegel. Tecknaren 2 (se bild s 67) byggdes 1945 och är ett kataloghus från företaget AB WST-hus. Fasaderna har stående panel. Fönstren bestod till en början av två lufter men har i flertalet fall blivit utbytta. Entréerna har en typisk 40-talsutformning med trappor med smäckra räcken och små skärmtak över dörrarna.

Lermarken 11.

Lertäkten 5 och 4.

Tecknaren 2.

Tecknaren 18.

I de tre kvarteren Tecknaren, Skulptören och Etsaren ligger seriebyggda enplansvillor. Stadsplan för området fastställdes 1961. Två år senare, 1963, kom AB Skånska Cementgjuteriet i Halmstad in med en ansökan om att få uppföra 27 villor. Det var även AB Skånska Cementgjuteriet som ritade villorna.

Husen har röda tegelfasader och stående panel på gavelröstena. De flacka sadeltaken täcks av röda tegelpannor. Byggnaderna har en enhetlig placering på tomten med gavlar

vända mot gatan. Mellan gatulinjen och husen ligger garagen. Entréerna sitter centralt placerade på gaveln och bredvid dörrarna finns fasaddekor av mönstermurning.

Paralleller kan dras till den bebyggelse som uppfördes under samma tid på Kristineslätt, i kvarteret Ordensbandet m.fl. Där lät AB Skånska Cementgjuteriets dotterbolag Sulcus uppföra seriebyggda villor (se avsnittet om Hjortsberg/Kristineslätt).

Tecknaren 14.

Skulptören 1.

Tecknaren.

Värdering och rekommendationer Lermarken m.fl.

Husen längs Tröingevägen i kvarteret Norrmannen bör behålla sin enhetliga arkitektur. De karakteristiska tegelfasaderna bör bibehållas, särskilt exponerade fasader mot gatan. Uterum bör endast tillåtas mot gården. Det stora området med enplansvillor i rött tegel från 1960-talets början, i kvarteret Lermarken m fl, bildar tillsammans en enhetlig miljö som bör värnas. Särskilt bör de röda tegelfasaderna samt de flacka sadeltaken, klädda med tegelpannor, vilka är karaktärsskapande för området, bevaras.

De seriebyggda husen i kvarteren Tecknaren, Skulptören och Etsaren har ett värde genom den enhetliga miljön och den tidstypiska 1960-talsarkitekturen. Av stor vikt är de röda tegelfasaderna och de sammanhållande taken som förstärker den enhetliga gatubilden. Tegelfasaderna bör behållas intakta och bör ej tillåtas putsas eller målas. Taken bör ej förändras och tillbyggnader mot gatan bör undvikas.

4:6. KVARTEREN NITEN, NARVA OCH NOTARIEN

Mellan Lasarettsvägen och Fajansskolan ligger de tre kvarteren Niten, Narva och Notarien.

Kvarteren består av en sammanhängande 1940- och tidig -50-talsbebyggelse. Tre typer av hus förekommer i kvarteren. Samtliga ligger med takfallen mot gatulinjen.

I de yttre delarna, längs Nybyvägen och Bengt Horns väg ligger sammanlagt sex hus i två plan. Husen består av rektangulära byggnadskroppar och har flacka sadeltak. De två

husen utmed Bengt Horns väg har tegelfasader, varav det ena (Notarien 6) har målats. Husen utmed Nybyvägen har fasader av ljus puts, förutom Niten 7 som har klätts med stående gulmålade locklistpanel. Niten 5 och 9 är ritade av Falkenbergersarkitekten J. Sonnhag år 1950 respektive 1948.

Niten 9.

Niten 7 och 5.

Notarien 8.

Längs Österbovägens och Narvavägens norra sidor ligger villor i 1,5 plan som byggdes mellan 1946 och -48. De flesta är kataloghus från företagen AB Svenska Trähus, AB WST-hus och Boro-hus, medan bland annat Narva 9 är ritat av Sven Andersson som ritade en stor mängd hus i Falkenberg under denna tid. Flera exempel finns bland annat att se på

Västra gårdet och på Herting.

Fasaderna bestod till början av stående locklistpanel i olika färger. Idag har några av husen klätts med tegel och eternit. Sadeltaken täcks av röda tegelpannor. Entréerna sitter mitt på fasaden mot gatan och kröns av mindre skärmtak. Bredvid entréerna sitter ett eller två små fönster. (Se bilder s 70.)

Notarien 1, 3 och 5.

Narva 1, 3 och 5.

Narva.

På de södra sidorna av Österbovägen och Narvavägen ligger lägre villor från kataloghusföretagen. Fasaderna bestod till en början av stående panel, målade i olika kulörer. Husen har genomgått en del förändringar men har ett sammanhållande formspråk genom de små rektangulära byggnadskropparna och de flacka sadeltaken. Karaktäristiskt är de två

små fönstren som sitter på var sida om den centralt placerade entrén. Ovanför entrén sitter små skärmtak. Vissa av husen har på senare år fått tillskott i form av farstukvistar. Fönstren bestod till en början av två lufter men har i några fall blivit utbytta mot perspektivfönster.

Narva 2.

Niten.

Niten 10.

Förändringar som inte underordnar sig husens befintliga arkitektur, proportioner och kvaliteter gör att det karakteristiska för området går förlorat. I kvarteren finns exempel på tillbyggnader, fasadförändringar och

nya taktäckningar som avviker mot helheten. Genom att istället se till byggnadernas särdrag och samspel med den omkringliggande bebyggelsen kan husens och områdets inre värden bibehållas.

Värdering och rekommendationer Niten, Narva och Notarien

De tre kvarteren utgörs av en enhetlig 1940-talsbebyggelse med mycket höga värden, vilka är värda att värna. Det är viktigt att skydda husens formspråk och proportioner. Uppdelningen av de tre byggnadstyperna bör bibehållas. Tillbyggnader bör underordna sig huset och förläggas in mot gården. Förändringar av gatubilden bör undvikas. Sadeltaken bör bevaras och takkupor mot gatan undvikas. Fönstren bör ha två lufter likt de ursprungliga. De enkla entréerna som är så signifikanta för området bör bevaras.

4:7. FALKVÄGEN I N-KVARTEREN

I kvarteren Nageln, Nejlikan, Nornan, Norrskenet, Noten, Nymfen, Nyttan, Nälen, Näcken och Nöjet uppfördes egna hem under 1920- och 1930-talen, flertalet av de tidigare av byggmästare Henning Dickson. Många var reveterade med falkenbergsputs medan andra hade stående lockläktpanel. Utmärkande för Dicksons hus var lunettfönster, loggior, burspråk och/eller svängda takfall. Fönstren var i två och tre lufter, spröjsade med sex respektive nio rutor. Husen placerades luftigt på stora tomter.

De äldsta kvarteren dokumenterades i en kulturhistorisk undersökning som genomfördes av Landsantikvarien, Hallands läns museer 1995. (Se kap. Tidigare inventeringar med kartor.)

Idag är de flesta hus ombyggda på olika sätt och deras ursprungliga utseende helt förändrat. Enstaka välbevarade byggnader kan fortfarande åskådliggöra områdets ursprungliga karaktär, exempelvis Nyttan 2, 3 och 10 samt Norrskenet 8, 9 och 10 utefter Falkvägen.

Norrskenet 8 (Falkvägen 6). Uppfört 1927 för småskolelärarinnan Matilda Lindström.

Nyttan 2 (Falkvägen 3). Uppfört för f. hushållerskan Emma Charlotta Skog. Falkenbergsputsen var ursprungligen vit, fönstren grönmålade och dörren mörkbrun med ospröjsad glasruta.

Nyttan 3 (Falkvägen 5), Villa Solhill, uppfördes 1927 för bagerskan Ida Söderström. Fa-

saderna har vitmålad falkenbergsputs. Kring entrédörren finns en slätputsad omfattning. De höga tvåluftsfönstren har sex rutor.

Värdering och rekommendationer Falkvägen i N-kvarteren

De hus vid Falkvägen som har kvar sin till största delen ursprungliga exteriör har ett mycket högt kulturhistoriskt värde. Vid framtida restaureringar och/eller färgsättningar bör antikvarisk expertis rådfrågas. Enkelkupigt lertegel istället för betongpannor rekommenderas vid omläggning av bostadshusens tak.

Generellt för hela området är att den öppna gatubilden med de stora trädgårdarna, häckarna och staketen bör bibehållas. Tillbyggnader och uthus bör placeras bakom husen. Vid framtida ombyggnader av övriga hus i kvarteren Nageln, Nejlikan, Nornan, Norrskenet, Noten, Nymfen, Nyttan, Nälen, Näcken och Nöjet bör en återgång till ursprungligt utseende eftersträvas.

Stadsplanen med de många småhusen längs vägar, som mjukt följer Gruebäcken, har i sig ett högt bevarandevärde. Vägsträckningen har till vissa delar medeltida ursprung.

4:8. FAJANS

Hela den östra delen, det område som benämns Fajans, bebyggdes från 1976, såväl som på de äldre husen utmed Hertig Valdemars väg samt kvarteren Drabanten och Rytaren som hade bebyggts 1975.

De flesta kvarteren består av seriebyggda villor och kedjehus. Dominerande är den typiska 1970-talsvillan i 1,5 plan med fasadtegel på bottenvåningen och panel på gavelröset. Tre arkitektkontor har ritat merparten av husen. Även om de flesta tomterna är små så är det ett grönt område. Allmänna grönområden med cykelbanor sträcker sig genom området.

Som nämnts ovan var kvarteren Drabanten och Rytaren de tidigast bebyggda inom

området. Husen som byggdes 1975 placerades snett i förhållande till gatulinjen. Arkitekt var Helge Bloch Arkitektkontor AB. Husen i 1,5 plan fick flacka sadeltak med markerad takfot, täckta med betongpannor. Bottenvåningen kläddes med vitt fasadtegel och gavelröstena med stående mörk panel.

I kvarteret Rusthållaren byggdes 1976 sex 1,5-plansvillor med brantare sadeltak. Arkitekt var Viproj AB i Varberg. Även här kom bottenvåningarna att bestå av vitt fasadtegel och gavelröstena av stående panel. Balkonger byggdes in under det branta taket. Likt Drabanten förlades husen snett på tomterna.

Drabanten.

Rusthållaren.

På platsen för kvarteren Prästängen, Nabon, Neptun samt del av Nymfen låg tidigare Fajans tegelbruk. Fabriksbyggnaden revs år 1974. Villorna i 1,5 plan som uppfördes i fabriksens ställe byggdes 1976 åt AB Kasper Höglund i Göteborg. Arkitekt bakom den typiska 1970-talsarkitekturen var Celander Forser Lindgren Arkitektkontor AB. Fasader-

na består av gult tegel på bottenvåningarna medan gavelröstena har stående lockpanel. På baksidorna finns balkonger som ligger i liv med takfoten. Panelen och fönstrens bågar och karmar är brunmålade, medan balkongfronterna består av rödmålade liggande bräder. Sadeltaken täcks av mörka betongpannor.

Neptun.

Nabon.

År 1979 ritade Celander Forser Lindgren Arkitektkontor AB kedjehusen i kvarteren Skrivaren, Sigillet och Nämndemannen åt AB Kasper Höglund i Göteborg. Husen har fasader av gult tegel och stående brun panel på gavelröstena. Sadeltaken är täckta av betongpannor. Takkupor ger ljusinsläpp till övervåningarna.

Folkungavägen kantas av en allé. Norr om vägen, i kvarteret Frälsemannen ligger tvåplansvillor med gavlarne ända mot gatan.

Husen byggdes 1977 efter ritningar av Viproj AB i Varberg. Fasaderna består av gult fasadtegel och stående brun panel. De flacka sadeltaken är täckta med betongpannor.

På södra sidan Folkungavägen, i kvarteret Riksföreståndaren, ligger kedjehus i ett plan. Varje hus består av två byggnadskroppar med olika takhöjd. Fasaderna består av gult tegel. Fönstren, i en luft, har mörka karmar och bågar.

Skrivaren.

Frälsemannen.

Riksföreståndaren.

I kvarteret Abboten m.fl. ligger 1,5-plansvillor från 1977. Husen är ritade av AB Bruno Andersson Arkitekt och Konstr. Byrå i Falkenberg.

I kvarteret Häradshövdingen byggde Bygg-Bröderna i Falkenberg tio villor 1978. Arki-

tekt var Viproj AB i Varberg. Husen fick en liknande utformning som de omkringliggande kvarterens bebyggelse. Samma arkitektkontor ritade året därpå villorna i kvarteren Brynjan – Krigaren.

Abboten 4.

Häradshövdingen.

Häradshövdingen.

I kvarteren Dolken, Värjan och Sabeln byggde Bygg-Bröderna 1976 sex hus. Arkitekt var Helge Bloch Arkitektkontor AB. Husen är kringbyggda och inrymmer fyra bostäder vardera. Mot gatan finns garage och parkeringsplatser.

Värjan.

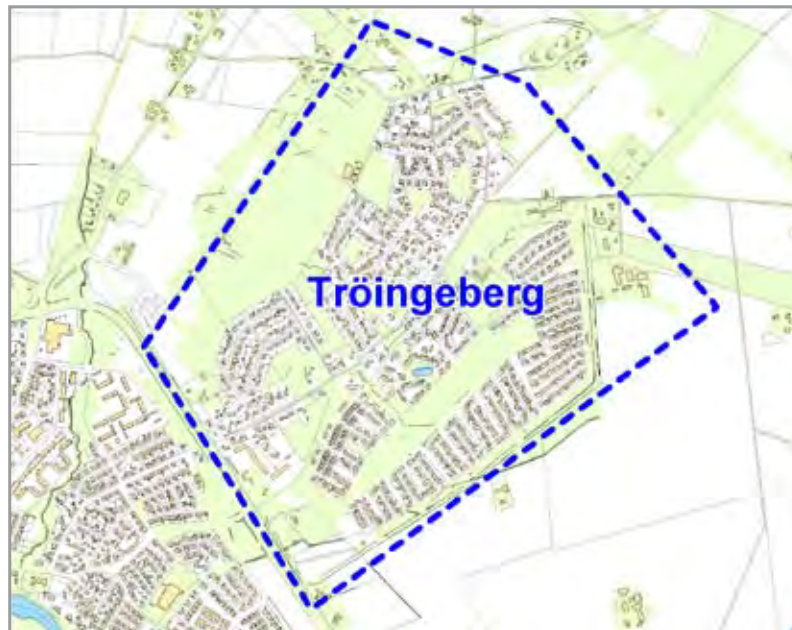

Ovan till vänster: Drotsen.
Ovan till höger: Bågskytten.
Till höger: Riddaren.

Värdering och rekommendationer Fajans

Hela Fajansområdet har bebyggts med en modern villabebyggelse under relativt kort tid. De flesta kvarteren utgörs av en seriebyggd och tidstypisk 1970-talsbebyggelse. Det är viktigt att se till områdets helhet. Den sammanhållande arkitekturen och färgsättningen bör värnas. Uterum bör i första hand placeras på husens baksidor.

5. TRÖINGEBERG

Tröingeberg införlivades med Falkenbergs stad 1971. Stadsdelen har ett avskilt läge och avgränsades mellan åren 1960 och 1996 från resten av staden av gamla E6:an. Tröingeberg

genomkorsas av Lasarettsvägen som övergår till Österleden, vilken delar stadsdelen i en nordlig och en sydlig del. Vägen korsar i norr den nya E6:an och leder fram till Vinberg och Vinbergs kyrka. Tröingevägen är den gamla infartsvägen och utmed denna ligger en äldre villabebyggelse.

Stadsdelen, som är ett utpräglat bostadsområde, utgörs till stor del av seriebyggda villor som uppfördes under andra hälften av 1900-talet. Ett fåtal flerbostadshus finns inom stadsdelen, dels byggde FaBo ett område med trevåningshus under 1970-talets början, dels finns ett område med mindre och mer sentida flerbostadshus sydöst om Rimmarevägen. Det har tidigare funnits en större affär på Tröingeberg men idag finns enbart en liten närbutik.

Övre Tröingeberg kännetecknas av stora nivåskillnader som ger en vid utsikt och slingrande gator med breda gaturum. Det finns mycket träd och grönområden. I nordväst gränsar bebyggelsen till kohagar. Nedre Tröingeberg, som utgörs av mer sentida bebyggelse, är mer flackt och har ett regelbundet gatunät. Området var i stort sett obebyggt fram till 1970. Söderut angränsar området till öppen åkermark.

Ett stort antal stenbrott har funnits på berget och på flera ställen ser man spår efter detta. Karaktäriserande för området är närheten till det agrara landskapet. Även om stadsdelen ligger nära staden så bedrivs jordbruk tätt intill villakvarteren.

Utsikt mot öst.

Värdeenhetsliga områden i Tröingeberg

— karta sid 191

1. FaBo-husen

Flerbostadshus från 1973 belägna norr om korsningen mellan gamla E6:an och Lasarettsvägen.

2. Övre Tröingeberg

Villabebyggelse från 1950-, -60- och -70-talen.

3. Gammels väg

Villor från 1970-talet med särpräglad placering i förhållande till gatusträckningen.

4. Rimmarevägen

Tidstypiska kedjehus från 1970-talet.

5. Flerfamiljshuset på nedre Tröingeberg

Flerfamiljshus från 1990-talet, planerade med hänsyn till terräng och kulturlandskap.

6. Nedre Tröingeberg

Blandad småhusbebyggelse från 1970-, -80- och -90-talen.

5:1. FABO-HUSEN

Direkt norr om korsningen mellan gamla E6-an och Lasarettsvägen ligger ett kvarter med flerbostadshus i tre våningar. Husen byggdes av FaBo och stod färdiga 1973. Husen omgärdas av en äldre villabebyggelse och är ett av få exempel på flerbostadshus på Tröingeberg. En liknande bebyggelse finns sedan 1960-talet i kvarteren Stöveln och Sloalyckan på Östra gårdet.

Husen har gula och röda tegelfasader och flacka sadeltak. Fönstren består av en luft samt ventilationsruta. Bågar och karmar är målade mörkt bruna. Balkongfronterna som ligger i liv med fasaden består av röd och grön korrugerad plåt. Parkeringsplatser och garage ligger i anslutning till bostadshusen.

Tröingebergsvägen från sydöst. Foto C. Thunqvist.

Tröingebergsvägen från söder.

Tröingebergsvägen från sydväst.

Värdering och rekommendationer FaBo-husen

Husen utgör en tidstypisk 1970-talsmiljö. Tegelfasaderna bör bibehållas.

5:2. ÖVRE TRÖINGEBERG

Övre Tröingeberg utgörs av en relativt enhetlig villabebyggelse från 1950-, -60- och -70-talen. År 1948 beslöt länsstyrelsen att en byggnadsplan för Tröingeberg skulle upprättas. Stadsplan för området upprättades 1950-52 av distriktlantmätare Per Söderpalm. Det blev en särpräglad plan med stora öppna gaturum som gav rymd åt hela området. Gatunätet fick anpassas efter terrängförhållandena och de stora höjdskillnaderna. Området

byggdes ut i snabb takt. Det blev ett attraktivt bostadsområde med närhet både till staden och naturen och många av husen har fin utsikt.

De flesta husen har en rektangulär grundform och en enhetlig placering på de relativt små tomterna. I sydväst dominerar 1,5 plans-husen med relativt branta sadeltak medan de flesta husen österut är enplansvillor med flackare sadeltak.

Vidablicksvägen, Tröinge 4:58 och 4:57.

Vidablicksvägen, Tröinge 4:63.

Hörngrensvägen, Tröinge 4:99.

Gökvägen, Tröinge 4:148 och 4:149.

Övervägande del av husen i området är så kallade kataloghus som uppfördes under 1960-talet. Eksjö hus är troligen det som dominerar. Exempel är Tröinge 4:63 och Tröinge 4:99 (se foton ovan) som båda är Eksjö hus och byggdes 1959 respektive 1961.

Husen har en särpräglad 1960-talsarkitektur med sadeltak täckta med tegel- eller betongpannor, tegelfasader och enluftsfnster. Av de enfamiljshus som byggdes under 1960-talet i Sverige var cirka 90 procent enplansvillor av den typen som finns på övre Tröingeberg. Som fasadmateriel var teglet det klart dominerande.

Vidablicksvägen, Tröinge 4:61.

Österleden 1.

I sydväst, utmed Österleden, ligger en äldre bebyggelse som tidigare kantade infartsvägen till Falkenberg.

Österleden 3.

Värdering och rekommendationer övre Tröingeberg

Området har ett värde genom den enhetliga och tidstypiska arkitekturen från företrädevis 1960-talet. De sammanhållande tegelfasaderna bör bibehållas. Sadeltaken som är det dominerande bör bevaras och för stora takkupor undvikas. De tidstypiska staketerna och trappräckena är signifikanta för miljön och bör bevaras.

5:3. GAMMELS VÄG

Utmed Gammels väg ligger en enhetlig villabebyggelse. Byggnadsplanen för området upprättades 1968. Husen byggdes 1972 och har under åren genomgått smärre förändringar som inbyggnader av carportar och tillbyggnader av uterum. Arkitekt till husen var Stig Börjesson, Viproj AB, Varberg och byggherre var de lokala Bygg-Bröderna i Falkenberg AB.

Villorna i 1,5 plan har sadeltak täckta med betongpannor. Fasaderna består av stående panel. Det är en blandad färgsättning inom området.

Det som karaktäriserar området är den särpräglade planen. Husen ligger förskjutna i förhållande till varandra och skapar en V-form utmed de fyra säckgatorna. Fastighetsarean är 656 kvm.

Värdering och rekommendationer Gammels väg

Området består av en tidstypisk 1970-talsbebyggelse. Utmärkande för området är den särpräglade placeringen av husen. Tillbyggnader bör i möjligaste mån förläggas på husens baksidor så att gatufasaderna fortsättningsvis förblir enhetliga.

5:4. RIMMAREVÄGEN

Utmed den södra delen av Rimmarevägen ligger några kvarter med en enhetlig 1970-talsbebyggelse. Kedjehusen byggdes 1975 åt Svenska Riksbyggen. Husen i 1,5 plan, omfattande fem rum och kök, har branta sadeltak täckta med svarta betongpannor. Neder-våningen har fasader av rött tegel medan

gavelröstena är täckta med stående panel. Mellan husen ligger förrädsbyggnader med fasader av locklistpanel och plana tak. Det är en blandad färgsättning av träpanelen.

I anslutning till bostadshusen uppfördes fristående garagelängor.

Rimmarevägen 28 - 26.

Foto C. Thunqvist.

Värdering och rekommendationer Rimmarevägen

Bebyggelsen har en tidstypisk 1970-talsarkitektur. Bottenvåningarnas tegelfasader bör inte målas, putsas eller kläs med träpanel.

5:5. FLERFAMILJSHUSEN PÅ NEDRE TRÖINGEBERG

Utmed den norra delen av Rimmarevägen ligger ett flertal flerfamiljshus som uppfördes under 1990-talets början. Innan området exploaterades utgjordes det till största del av skogsmark och öppen ängs- och åkermark. En plan för området upprättades 1982 av Björn Lundberg och Jan E. Forsberg. Vid planläggandet eftersträvades att i görligaste mån ta hänsyn till befintliga naturvärden och resterna av gamla Tröinge by, dels genom att bevara en gammal fägata omgärdad av

stengärdesgårdar. Även den så kallade ”midsommarplatsen” i områdets norra del bibehölls.

I områdets södra del byggdes tvåvånings radhus, ritade av Viproj AB i Varberg. Byggnaderna har en oregelbunden placering och är placerade kring den befintliga dammen. Vid planläggning togs hänsyn till solförhållanden. Husen i två våningar har ljusa tegelfasader och flacka sadeltak täckta med betongpannor.

Rimmarevägen 21.

Prismavägen.

Direkt norr om tvåvåningshusen ligger en samlad parhusbebyggelse med en varierad utformning beträffande form, färg och lägenhetsstorlek. Sökande var Bygg-Bas, Byggbröderna i Falkenberg. Arkitekt var Viproj AB.

Husen i 1,5 plan har gula och röda tegelfasader. Sadeltaken är täckta med mörka betongpannor. Några av husen har takkupor medan andra har en frontespis mot gatan. Många av tomterna har direktkontakt med öppna, gemensamma grönytor.

Klocklångvägen.

Värdering och rekommendationer flerfamiljshusen på nedre Tröingeberg

Trots att området utgörs av flera olika hustyper finns en sammanhållande arkitektur som gör det till ett enhetligt område. De ljusa putsade fasaderna och de röda tegeltäckta sadeltaken går igen i samtliga byggnader. Bebyggelsen följer terrängen och bevarandet av öppna grönområden ger området extra kvaliteter.

5:6. NEDRE TRÖINGEBERG

Planen för nedre Tröingeberg, fastställd 1972, ritades i två etapper av arkitekt Gösta Henrikson i Halmstad. Den första etappen omfattar den högt belägna norra delen med säckgatorna Hagmarksvägen och Snaragårdsvägen. Därefter utökades planen med Hällinge ringled, som avgränsar området mot jordbrukslandskapet i öster och sydöst, och från vilken liknande säckgator leder in åt väster och nordväst till fler villakvarter.

Längs Hagmarksvägen och i viss mån Snaragårdsvägen ligger en enhetlig bebyggelse med välbevarade villor av hög arkitektonisk kvalitet. De är ritade av arkitekt Helge Bloch och byggda av Bygg-Bröderna i Falkenberg.

I planen angavs att villorna på gatornas södra sida skulle vara i ett plan utan källare och på den norra sidan suterränghus i 1,5

plan. Hustyperna anpassades efter den stora lutningen för att tillvarata utsikten över Ätradalen.

Husen på Hagmarksvägens norra sida har en T-formad plan. Mot gatan ligger garage och entré i källarplan. I övervåningen finns fem rum och kök. Sadeltaken är täckta med svarta betongpannor. Fasadbeklädnad är en kombination av puts och panel. Vissa av villorna längs Snaragårdsvägens norra sida har också denna utformning medan andra är mer ordinära typhus.

De låga husen på gatornas södra sidor har en nedsänkt placering i förhållande till gatan. Taken är helt plana. Arkitekturen betonas av lodräta och vågräta linjer. Fasaderna är vitputsade med inslag av panel. Ut mot gatan ligger en carport.

Hagmarksvägen, norra sidan. Foto C.T.

Hagmarksvägen, södra sidan.

Söder om dessa gator, mellan Enebackevägen och Bollagummans väg, ligger en mer sentida bebyggelse med större variation. Det är en blandning av kataloghus från olika företag. Längs dessa sex gator är uppdelningen av 1,5 respektive 1-planshus den motsatta.

Takhöjderna kommer här på samma nivå eftersom 1,5-planshusen ligger på gatornas södra sidor och 1-planshusen på de norra. Nivåskillnaderna längs gatorna upplevs inte som stora. Tomterna är relativt små och villorna ligger tätt. Husen byggdes mellan 1970- och 1990-talen.

Fru Vinas väg, sydsidan.

Fru Vinas väg, nordsidan.

Områdets sydvästra del domineras av den typiska 1970-talsvillan i 1,5 plan med brant sadeltak täckt med mörka betongpannor och en så kallad joddlarbalkong åt ena gaveln. Fasadmaterialet är till övervägande del tegel.

Värdering och rekommendationer nedre Tröingeberg

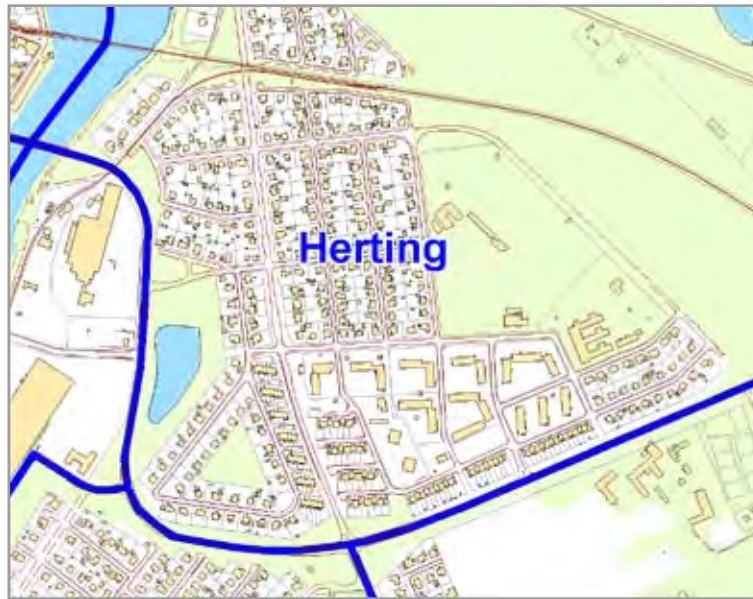
Villorna längs Hagmarksvägen och Snaragårdsvägen har ett vackert läge och en omsorgsfull planering med nivåskillnader som understryker terrängens karaktär. De två dominerande hustyperna är olika men samspelade, med mycket högt arkitektoniskt värde, och representerar ett exklusivt villabyggande från 1970-talet.

Längs Hagmarksvägen och delar av Snaragårdsvägen bör husen bevaras i sitt originalutförande och för arkitekturen främmande om- och tillbyggnader undvikas. Fasadmaterial, taktäckning, utformning av fönster, dörrar och övriga byggnadsdetaljer samt ursprunglig färgsättning bör inte förändras.

Även längs gatorna Enebackevägen – Bollagummans väg har uppdelningen mellan 1- och 1,5-planshus noga planerats med hänsyn till terrängen, fast målsättningen här istället har varit att minska nivåskillnaderna mellan husen. I området bör husens våningsplan bibehållas.

6. HERTING

Stadsdelen Herting ligger direkt öster om Ätran och avgränsas av Peter Åbergs väg, Kristineslättsallén och den skogsplantering som Daniel Lundberg lät plantera år 1880. Namnet Herting kommer från det kronohemman med samma namn som låg vid nuvarande Hertings kraftstation och omnämns redan på 1500-talet. Det nuvarande corps de logiet byggdes 1842 av handlanden J P Lundberg. Efter honom är Lundbergsgatan uppkallad. Gården Herting köptes av Falkenberg stad 1901. Inkorporeringen av Herting innebar ökade utgifter för Falkenberg men fördelarna var fler. Genom tillgången till Hertings kraftverk gavs bl.a. nya möjligheter för industrialisering, dessutom kunde staden styra över hamnavgifter m.m. på åns båda sidor.

År 1728 lät Sören Sörensson, dåvarande ägare av Hertings gård, anlägga ett tegelbruk på platsen där nu Kapellkyrkogården ligger. Bruket flyttades omkring 1836 till området som idag är kvarteret Tegelbruket, där det fick ett mer hamnnära läge. Tullbron stod färdig 1761 och på Herting, intill ån, uppfördes tullhus och brotullhus. Tillverkningen vid AB Falkenbergs tegelbruk upphörde 1985.

Det var först på 1900-talet som Falkenbergs stad började exploatera det nyinkorporerade Hertings ägor. Här fanns fram tills dess

endast ett antal torp och backstugor. År 1906 utarbetade Nils Gellerstedt ett stadsplane-förslag som kom att innefatta den västra delen av Herting. Gellerstedts var inspirerad av den medeltida stadsplanen med dess slingrande gator. Kvarteren Mälaren och Tegelbacken, som följer Ätrans sträckning, är ett resultat av Gellerstedts förslag. Planen fastställdes väster om Ätran 1915 men Hertingområdet undantogs bland annat på grund av tegelbrukets nyttjande av området.

Backstuga på Hertingsområdet 1937. Foto från Falkenbergs museum.

Falkenbergs tegelbruk och hamnen efter 1904. Foto G A Nilsson. Från Falkenbergs museum.

Plantérlyckan.

Ryggåsen.

Plantérlyckan efter Lundbergsgatan.

Innan den första stadsplanen för Herting fastställdes 1932 bebyggdes kvarteren Mälaren, Tegelbacken, Mältaren, Plantérlyckan och Ryggåsen med egnahemsvillor. Det rädde stor bostadsbrist i Falkenberg och redan 1898 hade det funnits planer på att upplåta tomter för egnahemsbyggande. Staden skänkte tomter på Herting, en kommitté tillsattes 1916 och tre år senare startade AB Egna Hem. Många av husen ritades och uppfördes av byggnadsfirman Landsten/Andersson, men även av Bröderna Bengtssons byggnadsfirma.

Den egnahemsbebyggelse som uppfördes i kvarteren Mälaren, Tegelbacken, Mältaren, Plantérlyckan och Ryggåsen har idag ett högt kulturhistoriskt värde. De flesta husen i 1,5 plan har fasader av falkenbergsputs, en grov puts som spritsas på från ett par meters håll.

Området är noggrant dokumenterat i en bevarandeplan som antogs av kommunfullmäktige 1993. (Se kap. Tidigare inventeringar med kartor.) För mer information om området hänvisas till denna.

1932 års stadsplan som upprättats av Albert Lilienberg omfattade även området öster om Strandvägen där kvarter efter en rutnätsplan började bebyggas med villor under andra hälften av 1930-talet. Järnvägen fick en ny sträckning och drogs genom Herting 1936. Detta föranledde en revidering av stadsplanen för kvarteren Mälaren och Mältaren. Ett spår från Västkustbanan drogs norr om kvarteret Mältaren ned till Tegelbruket.

År 1948 reviderades stadsplanen för Herting igen. Anledningen var nya trafikförhållanden samt behovet av nya bostadsområden i områdets södra del. I 1948 års stadsplan för området ifrågasätts tegelbrukets lokalisering

i närheten av bostadsområdena men lertillgångarna förväntades vara slut mot slutet av 1950-talet. Under början av 1950-talet inleddes byggnationen av kvarteren söder om Hertings allé. Kvarteret Lövet med bostadshus och butik var det första som byggdes.

På Herting ligger Falkenbergs idrottsplats. Från sekelskiftet 1900 hade idrottsengagemanget ökat i Falkenberg. År 1914 hade frågan om en idrottsplats kommit upp men på grund av kriget kom det att dröja till 1921 innan stadens idrottsplats invigdes. Intill banan finns en entrébyggnad samt en läktare av betongelement.

Till vänster: Entrébyggnaden.
Under: Läktaren.

På Herting finns tidstypiska områden från 1910-tal till 1960-tal vilket tydligt går att avläsa i de olika kvarterens bebyggelse. Den äldsta delen med egnahemsbebyggelse från 1910- och -20-talen i kvarteren Mälaren, Tegelbacken, Mältaren, Ryggåsen och Plantérlyckan har här utelämnats med hänvisning till den tidigare utförda inventeringen "Förslag till bevarandeplan för Herting", antagen av kommunfullmäktige 1993. Sex andra områden med enhetliga bebyggelseområden har lyfts fram.

1. Kvarteret Majoren m.fl.

Området består av elva kvarter med villor utefter en rutnätsplan. Husen som är uppförda från 1938 till 1950-talets början har kunnat delas in i tre skilda kategorier; den typiska funktisvillan i två plan med kvadratisk byggnadskropp och flackt tak från 1930- och -40-talen, den mindre rektangulära enplansvillan från företrädesvis andra hälften av 1940-talet samt 1,5-plansvillan med en koncentration utmed Allévägen.

2. Kvarteren Lövet, Linsen, Linden, Lampan och Lagmannen

I de fem kvarteren söder om Hertings allé ligger en samlad bebyggelse med flerfamiljshus från 1950- och -60-talen. Husen uppfördes under snabb takt för att bland annat förse stadens nyetablerade industrier med bostäder åt sina anställda.

3. Kvarteren Länsmannen och Läderlappen

I den östra delen av Herting ligger dessa två kvarter med villor från 1950- och -60-talen. Utmed Krikortz väg ligger enplansvillor medan Fåborgsvägen kantas av 1,5-plansvillor. Karaktäriserande är de tidstypiska tegelfasaderna.

4. Kvarteret Lugnet m.fl

Utmed Kristineslättallén och Strandvägen ligger sammanlagt sju kvarter med parhus från slutet av 1950-talet. Husen har trots sin enkla arkitektur ett flertal omsorgsfullt utformade detaljer som är karaktärsskapande för husen.

5. Kvarteret Korallen m.fl.

Mellan Olof von Dalins väg och Strandvägen ligger sju längor med radhus från slutet av 1950-talet. Det är en tidstypisk radhusbebyggelse i två plan. Längorna ligger snett i förhållande till gatulinjen och husen är förskjutna i förhållande till varandra. Karaktäriserande är bland annat de röda och gula tegelfasaderna, balkongfronterna och entrédörrarna.

6. Kvarteren Kniven, Klippan, Klasen, Klubban och Klingan

Utmed Olof von Dalins väg och Anders Anderssons väg ligger en villabebyggelse från 1950- och -60-talen. Husen som till stor del uppfördes av Sparbanken har till övervägande del sadeltak och gula tegelfasader. Utmärkande för området är husens gruppering kring ett öppet triangelformat grönområde.

6:1. KVARTERET MAJOREN M.FL.

Området består av kvarteret Majoren, Munken, Mästaren, Myran, Malen, Mätaren, Misteln, Masen, Anderstorp, Backstugan och Johanstorp. Kvarteren planlades 1932 och därefter började tomterna delas in. Tanken var att den mesta trafiken skulle ledas på Strandvägen så att inte bostadsgatorna behövde belastas med genomfartstrafik. Planen kom att ändras på grund av järnvägens nya sträckning genom området 1936. Inom kvarteren finns en blandad bebyggelse med villor i en till två plan. Ett par villatyper är dominerande, dels tvåvåningshuset i funktionalistisk stil och med en kvadratisk byggnadskropp som företrädesvis går att se utmed Strandvägen och Rådmansgatan, dels enplanshuset med flackt sadeltak som främst finns samlade utmed Borgmästaregatan. Även 1,5-plansvillor uppfördes, i första hand i kvarteret Masen längs Allévägen. Arkitekt till många av husen inom området var Sven Andersson, som även ritat liknande hus på Västra gärdet i kvarteren Skotet, Rodret och Masten.

Området består av en rutnätsplan. Norr om järnvägen bildar de tre kvarteren ett triangelformat område. I öst-västlig riktning går Lundbergsgatan, Plantervägen och Hertings allé som samtliga kantas av alléer. Mellan gatan och trottoaren finns en 1,5 meter brett grässtråk med träd. Även Allévägen som angränsar till idrottsplatsen har grässtråk och en allé. Gatorna har haft dessa utformningar

med alléer sedan området började bebyggas på 1930-talet. Tanken var att genom att anlägga planterade stråk skulle man motverka den enformighet som befarades medföras vid byggandet av ett sådant sammanhängande villaområde i en öppen terräng. Områdets särprägel är nu de gröna gatumiljöerna och de stora tomterna som tillsammans skapar en karaktär av trädgårdsstad.

Lundbergsgatan.

Plantervägen.

Hertings allé.

Rådmanngatan på 1940-talet, Foto Carl Werner. Foto från Falkenberg's museum.

Rådmanngatan 2004.

Rådmanngatan mellan Södra Linjevägen och Plantervägen har en samlad gatubild med tvåvånings funkisvillor. Husen uppfördes mellan 1937 och 1946. Utmärkande är de kvadratiska formerna och de flacka sadel- och tälttaken täckta med plåt eller papp.

Husen uppfördes med fönster i två eller fler lufter som ofta bildar karaktärsskapande fönsterband. De till övervägande del släta

putsfasaderna hade en ljus färgsättning. Många fasader har kvar sina ljusa putsfasader medan andra har klätts in i ljus eternit eller avvikande tegel. Entréerna som ofta förekommer på husens gavlar stämmer väl överens med husens arkitektoniska uttryck genom sina enkla och stilrena utformningar med små skärmtak och smäckra trappräcken.

Tidstypiska och välbevarade entréer.

Längs Borgmästaregatan finns en låg villabyggnad som uppfördes för mindre bemedlade barnfamiljer. Husen i ett plan och källare har rektangulär form och flacka sadeltak. De byggdes under mitten av 1940-talet och arkitekten bakom många av husen var Sven Andersson. De flesta hus kom att inrymma tre rum och kök på markplan och källare med tvättstuga, pannrum, torkrum och matkäl-

lare. I vissa av husen förlades badrummet på markplan medan andra fick toalett där och ett separat badrum i källaren. Idag har byggnaderna fått en heterogen karaktär genom fasadbeklädnader och tillbyggnader. Fönstren som till en början hade två och tre lufter är i dag i flera fall utbytta mot enlufts-fönster.

Utmed Allévägen ligger en rad med 1,5-plansvillor. Dessa byggdes under slutet av

1940-talet och början av -50-talet. De flesta är kataloghus från företagen AB Svenska Trähus och AB WST hus. Men även före detta stadsarkitekten Gunnar Lydh står som arkitekt, bland annat till Masen 9.

Norr om järnvägen har bebyggelsen i stort sett samma karaktär. Funkishusen i två vå-

ningar ligger grupperade längs Strandvägen samt utmed Parkvägens och Ljungvägens norra delar. I kvarteren Backstugan och Johanstorp ligger en mer heterogen bebyggelse med villor i ett plan. Området har genomgått omfattande förändringar under årens lopp.

Foto troligen från 1950-talet över kvarteren Masen, Malen m.fl. Från Falkenbergs museum.

Villa på Borgmästaregatan.

På bilden ovan syns de tre typerna av villor inom området. Längs Allévägen, som är närmast i bild, ligger 1 ½ plansvillor med sadeltak, utmed Borgmästaregatan grupperar sig en lägre enplansbebyggelse och längre bort vid Rådmansgatan utgörs bebyggelsen av tvåplansvillor.

Vissa hus har fått förändrat utseende, men i ett flertal fall är husens exteriöra uttryck

välbevarade. Genom att ta tillvara husens kvaliteter och låta de för tiden rådande stildelen bibehållas ökar det kulturhistoriska värdet, både för det enskilda huset och för miljön. På fotografierna nedan tydliggörs hur välbevarade byggnader kan bibehålla den särpräglade 1940-talskaraktären. Dessa inslag har höga kulturhistoriska värden.

Lundbergsgatan, Mästaren 3 och Munken 5, 1940-tal. Foto Linus Almqvist, från Falkenbergs museum.

Samma hus 2004.

Majoren 5.

Munken; Rådmanngatan - Lundbergsgatan.

Värdering och rekommendationer kvarteret Majoren m.fl.

Området har höga kulturhistoriska värden. Det är en väl sammanhållen miljö med egnahemsvillor från tre decennier. Det är av mycket stor vikt att områdets gröna struktur bevaras. De karaktärsskapande alléerna har stor betydelse för området och gaturummen. Träd bör inte tas ned, men kan beskäras om de skuggar för mycket.

Flera av husen är välbevarade och besitter höga arkitektoniska värden. Många vittnar om 1930-talets nya arkitekturstil vilken blev rådande efter Stockolmsutställningen 1930. Detta arkitektoniska uttryck bör värnas och bibehållas. Husens former och proportioner bör bevaras då flera områden uppvisar byggnader med en enhetlig karaktär.

En särskilt sammanhållen miljö finns utmed Strandvägen och längs Rådmanngatan, mellan Södra Linjevägen och Plantervägen. Av stor vikt är här de flacka sadel- och tälttaken, de släta och ljusa fasaderna, fönstrens indelning och entréernas utformningar. Det finns allt färre goda exempel av välbevarade funkisvillor kvar i staden, så de återstående bör klassas som högst skyddsvärda. Avvikande element som aluminiumfönster, farstukvistar, snickarglädje och nya panelfasader bör inte tillåtas då de inte alls överensstämmer med husens funktionalistiska arkitektur. Uterum bör uppföras fristående på tomten så husens karaktäristiska kvadratiska former bibehålls.

6:2. KV LÖVET, LINSEN, LINDEN, LAMPAN OCH LAGMANNEN

Mellan Strandvägen, Hertings allé, Rådmansgatan och Fåborgsvägen ligger ett samlat område med hyreshus i två och tre våningar. I ett planförslag från 1947 förespråkades att anlägga ett område med tät bebyggelse söder om Hertings allé. Planen fastställdes året därpå.

Husen byggdes mellan åren 1952 och 1962. De flesta husen ligger i vinkel och bildar öppna innergårdar. Denna gruppering av sammanbyggda lamellhus som öppnar sig mot söder är typiskt för 1950-talet. I kvarteret Linsen ligger två punkthus och i Lagmannen ligger tre lamellhus. Förutom bostäder finns en affär och en pizzeria i området. Butiken var från början en naturlig del av den grannskapsenhet som växte fram.

Längs Rådmansgatan och Hertings allé byggde Stiftelsen Hertingbostäders sina första hus 1952-53. Husen omfattade 75 lägenheter. År 1954 stod sammanlagt tolv trevåningshus med 150 lägenheter färdiga för inflyttning. Husen ritades av de internationellt kända

malmöarkitekterna Fritz Jaenecke och Sten Samuelsson. I anslutning till de nya bostäderna etablerades en Konsumbutik och kiosk. Butiken i kvarteret Lövet, ritad av Fritz Janaecke, är sammanbyggd med det bakomliggande bostadshuset och de har

tillsammans en enhetlig arkitektur. Den låga butiksbyggnaden har ett pulpettak med en utskjutande del som bärs upp av åtta smäckra pelare och skapar en modernistisk karaktär. Fasaden består av gult tegel, gul puts samt träpanel runt butiksingången. En typisk detalj som är kännetecknande för Fritz Janaecke var att "stapla" teglet utan att lägga det i förband, som syns på butikens gavelfasader.

Teglet bildade på så sätt inte ett bärande murverk. Pelarna skapar tillsammans med vita linjer i fasaden vertikala band som går igen i bostadshusen.

Det mindre huset i kvarteret Lövet i korsningen Strandvägen-Hertings allé uppfördes 1967 som en provisorisk byggnad för Falkenbergs sparbank.

Husen i Linsen har gult fasadtegel som bryts av med hjälp av trapphusens vertikala linjer. Mot norr och öster finns de ursprungliga tvåluftsfönstren kvar. Mot söder och väster har de flesta bytts ut mot avvikande perspektivfönster i aluminium. Det tjockare glaset i de nya fönstren gör att de reflekterar ljuset mer och bryter mot den äldre utformningen. År 1990 byttes balkongfronterna ut i Lövet 1 och Linsen 1 och 2. Ursprungligen bestod de troligen av finkorrugerad plåt, vilket var vanligt under 1950-talet. Ett fåtal garage inryms i husens källarplan.

Kvarteret Linsen.

Inom området fanns förutom konsumbutik och kiosk även annan verksamhet vilket ett flertal bygglovshandlingar gällande skyltar vittnar om. Bland annat fanns en frisörsalong och klädbutiken Hertings manufaktur. Neonskylten till Nestle Salong har suttit på fasaden sedan 1956. Den idag något skamfilade skylten i rött och blått är ett värdefullt inslag i miljön.

I kvarteret Lampan har de tre husen fått ett nytt uttryck genom att de tilläggsisolerats, fått nya balkongfronter och nya aluminiumfönster. Istället för den gamla tegelfasaden har huset nu en plåtinklädd fasad i röda och gula kulörer. Genom tilläggsisoleringen har fönstren som tidigare låg i liv med fasaden fått en mer inskjuten placering. Detta skapar både försämrade ljusinsläpp och ökade bullernivåer i lägenheterna.

Entréerna har enkla inramningar av natursten och tegel. Olyckligtvis har samtliga entrédörrar inom området bytts ut och ersatts med aluminiumdörrar.

Punkthusen i kvarteret Linsen och lamellhusen i kvarteret Lagmannen byggdes 1962 i snabb takt för att förse de anställda vid den för staden nya glasfiberfabriken med boende. Husen kom att kallas "glasfiberhusen". De fem husen kom sammanlagt att inrymma 60 lägenheter. Det fanns ett planförslag för punkthusen redan 1957 men länsarkitekten ansåg då husen vara främmande för miljön, så det kom att dröja fem år innan de uppfördes.

Punkthusen består av kvadratiska byggnadskroppar med lägenheter kring ett centralt placerat trapphus. Husen har flacka tak utan taksprång. Den gula fasaden bryts av av fönstren som bildar vertikala band. De har på senare år bytts ut mot aluminiumfönster. Fasaden och balkongfronterna har klätts med steniskivor.

I Lagmannen planerades till en början de tre lamellhusen ligga utmed kvartergränsen och tillsammans bilda en öppen grönyta i mitten likt de angränsande kvarteren. Men istället förlades de parallellt och snett i förhållande till gatusträckningen.

De parallella lamellhusen och de svagt sluttande sadeltaken är kännetecknande för 1960-talet. Gavelfasaderna, under de kraftigt markerade taksprången, består av rött tegel medan långsidorna klätts med brun plåt och steniskivor. Husen har perspektivfönster i olika storlekar. På husens baksidor finns rader med balkonger som sträcker sig utmed hela huslängden. (Se bilder sid 104.)

Till vänster
kvarteret Linsen.
Under kvarteret
Lagmannen.

Värdering och rekommendationer kvarteret Lövet m.fl.

Området utgör en samlad miljö med två- och trevåningshus med en tidstypisk arkitektur från företrädesvis 1950-talet. Det är en utpräglad efterkrigsbebyggelse med bostadshus kring öppna grönytor som, tillsammans med den anslutande butiken, bildar en grannskapsenhet. Byggnaderna har ett stort arkitekturhistoriskt värde och är ritade av Jaenecke/Samuelsson vilka utgjorde ett välrenommerat arkitektpar både nationellt och internationellt under denna tid. Femtioalets byggnader är ofta enkla men har många omsorgsfullt utformade detaljer, likt husens markerade entrépartier, som är viktiga att värna.

Bebyggelsen i området uppvisar till stor del sådana kvaliteter som avses i PBL 3:12 och bör aktivt bevaras. Vid kommande planläggning bör skyddsföreskrifter prövas. Den tidstypiska grupperingen av byggnaderna med 1950-talets gårdsrum som öppnar sig mot söder och -60-talets punkthus och parallella lamellhus bör bibehållas. De röda och gula tegelfasaderna bör bevaras intakta. Fönstren bör bevaras och de fönster som redan är utbytta bör i framtiden ersättas med träfönster med valsat glas likt de ursprungliga. Aluminiumfönster med tjockare floatglas bör sålunda inte tillåtas. Husens värden skulle öka om existerande aluminiumdörrar ersattes av trädörrar, liknande de ursprungliga. De nedsänkta garagen är en viktig del av miljön.

Butiksbyggnaden i korsningen Strandvägen-Hertings allé är en viktig del av miljön och bör behandlas med största omsorg. Den särpräglade arkitekturen har höga kulturhistoriska värden och bör bevaras genom skyddsföreskrifter i plan. Eventuella nya verksamheters skyltar bör anpassas till den värdefulla exteriören.

6:3. KVARTEREN LÄNSMANNEN OCH LÄDERLAPPEN

I kvarteren Länsmannen och Läderlappen ligger villor som uppfördes mellan åren 1954 och 1965. Det är två hustyper som förekommer, dels de rektangulära enplansvillorna utmed Krikortz väg, dels 1,5-plansvillorna på båda sidor av Fåborgsvägen.

Området gränsar i öster till en tallplantering som ligger mellan husen och järnvägen. Stadsplan för området upprättades 1948 och tomterna delades in år 1954 då även de första husen byggdes.

Längs Krikortz väg ligger enplansvillor med en rektangulär grundform och källare. Husen har rött fasadtegel och sadeltak i cirka 30 graders taklutning täckta med svarta och röda tegelpannor. De flesta hus har enlufts-fönster, vilket hade blivit allt mer vanligt under 50-talet då husen uppfördes.

Länsmannen.

Utmed Fåborgsvägen ligger 1,5-plansvillor i gult tegel och brantare sadeltak, med en lutning på cirka 45 grader. Arkitekt till flera av villorna var L.R. Fahlén, som även ritade flera av husen längs Olof von Dalins väg.

Husen längs Fåborgsvägen och Olof von Dalins väg uppfördes under samma tidsperiod och bildar liknande gaturum. Tegelfasaderna är det utmärkande för husen och arkitekterna har använt sig av murningen för

att göra artikuleringar i fasaderna. Fönstren och dörrarna har i flera fall murade omfattningar och dekorativa mönstermurningar som lättar upp fasaderna. Vid sidan om det så är det främst balkongernas och trapornas gjutna räcken som står för husens dekorationer. De har ett formspråk som är signifikant för 1950-talet. Fönstren består till övervägande del av två lufter och kompletteras av mindre spröjsade fönster, vanligtvis i anslutning till entréerna.

Läderlappen.

Värdering och rekommendationer Länsmannen och Läderlappen

Längs Krikortz väg och Fåborgsvägen ligger en tidstypisk 1950- och -60-tals villabebyggelse. De enhetliga tegelfasaderna är karaktäriserande för området och bör bevaras. De tegeltäckta sadeltaken på byggnaderna utmed Fåborgsvägen skapas en sammanhållen gatumiljö som bör bibehållas. Takkupor och tillbyggnader mot gatan bör inte tillåtas. De tidstypiska detaljerna som balkongfronter och trappräcken är viktiga delar av husen.

6:4. KVARTERET LUGNET M.FL.

Utmed Rådmansgatan och Fåborgsvägen ligger sju kvarter med en enhetlig parhusbebyggelse. Par- och radhus blev vanligt förekommande i Sverige under 1950-talet. Genom att exploatera centrala områden med tätt liggande hus kunde byggandet bli mer lönsamt.

Stadsplan för området fastställdes 1957 och samma år delades tomterna in. Husen uppfördes av Stiftelsen Hertingbostäder mellan

åren 1957 och 1958. Det byggdes sammanlagt 28 parhus som alla var till försäljning. Området kom att kallas Störbylånga efter Bror Störby vid Hertingbostäder.

Husen fick omfattande sprickbildningar i väggarna vilket ledde till fuktskador. På grund av de uppkomna skadorna kläddes fasaderna, som till en början bestod av putsad lättbetong, med eternitplattor 1967. Samtidigt isolerades ytterväggarna vilket lett till mer indragna fönster.

De flacka sadeltaken är i de flesta fall täckta med papp. De två våningarna skiljs av med ett horisontellt band i plåt. Enluftsfönstren har en symmetrisk placering. Alla hus har

olika kulörer. Husen utmed Rådmansgatan har fem småfönster i betongglas på framsidan och enhetliga entréer med dörrar i trä och glas som kröns av sluttande skärmtak.

Mellan husen ligger garagen med sina dubbla dörrar parvis. Husen utmed Fåborgsvägen skiljer sig något från de längs Rådmansgatan, bland annat genom att entrén sitter mellan bostadsdelen och garaget samt att de dekorativa betongglasen är placerade på gaveln.

Parhusen präglas av en enhetlig utformning och en enkelhet i arkitekturen som ac-

centueras av omsorgsfullt utformade detaljer. Fönstren på andra våningen som vetter mot baksidan har försetts med räcken med smidesdekorationer som finns kvar på vissa av husen. Utformningen av räckena går igen i flera byggnader i Falkenberg. Samma mönster finns bland annat i trappräcken till villor i Hjortsberg i kvarteren Sandkornet och Sandstormen.

Värdering och rekommendationer kvarteret Lugnet m.fl.

Husen har ett mycket stort värde genom sitt sammanhållna enkla formspråk. De omsorgsfullt utformade detaljerna som dörrarna, de sluttande skärmtaken, metallräcket vid baksidans fönster och betongglasen som sitter i grupper om fyra eller fem är karaktärsskapande för husen och bör bibehållas intakta.

Tillbyggnader på husens framsida bör inte tillåtas. Farstukvistar, snickarglädje och lösa spröjs bryter av mot husens enkla och utpräglade 1950-talsarkitektur och bör undvikas. Färgsättningen bör regleras så den överensstämmer med 1950-talets arkitektur.

6:5. KVARTERET KORALLEN M.FL.

Utmed Olof von Dalins väg byggde Stiftelsen Hertingbostäder sju längor med radhus, omfattande totalt 31 bostäder, under andra hälften av 1950-talet. Stadsplan för området hade fastställts 1955 och tomterna delades in året därpå.

Denna typ av radhusbebyggelse var vanligt förekommande i Sverige under efterkrigstiden. Husen som ligger snett i förhållande till gatusträckningen är förskjutna i förhållande till varandra. Husen består av två våningar och källare. På framsidan finns garaged-

farter. Efter andra världskriget hade privatbilismen ökat markant och garaget fick en ny integrerad del i bostaden på detta sätt.

Fasaderna utgörs av gult och rött tegel, varannan länga i vardera färgen. De flacka taken är täckta med papp. Husen har perspektivfönster med till övervägande del vitmålade karmar. Mellan fönstren finns putsade partier som är gröna på de gula tegelhusen och vita på de röda, vilka tillsammans med fönstren skapar horisontella band på fasaderna.

Entréerna är svagt markerade genom en murad tegelomfattning. De yttersta husen har entréerna på gavlarna. I trädörrarna finns

sexkantiga glasrutor. Denna typ av avvikande fönsterform var vanliga inslag i byggnader från 50-talet. Bredvid gavelentréerna sitter små fönster med färgat glas i mönster.

Husen byggdes med altaner, med golv av klinker och ölandssten, och små balkonger på baksidorna. Det uppkom snart en allmän önskan om större utrymmen. År 1967 lämnade flertalet av fastighetsägarna in bygg-

lovsansökan gällande utbyggnad av de befintliga altanerna samt större balkonger. De ursprungliga balkongerna revs på de flesta hus och ersattes av nya med samma bredd som husen.

Värdering och rekommendationer Korallen m.fl.

Området utgörs av en sammanhållen och värdefull tidstypisk radhusbebyggelse från 1950-talet. De enhetliga tegelfasaderna förstärker den tidstypiska 1950-60-talsmiljön.

Den homogena utformningen bör bibehållas, exempelvis gällande fasader, fönster och balkongfronter. Husen präglas idag mycket av de altaner och balkonger som byggdes till 1967. De ursprungliga dörrarna är viktiga delar av exteriören och bör behållas.

6:6. KV KNIVEN, KLIPPAN, KLASEN, KLUBBAN OCH KLINGAN

Längs Olof von Dalins väg och Anders Anderssons väg, som tillsammans bildar en triangel, ligger fem kvarter med 1,5-plansvillor. Husen uppfördes från 1954 och framåt. De grupperar sig kring en öppen trekantsformad grönyta med lekplats. Flera av husen, bland annat Klasen 4, är ritade av AB Svenska Trähus och uppförda som monteringsfärdiga kataloghus. Även Gunnar Lydh ritade flera av husen.

Kvarteret Klasen.

Karaktärsskapande är de gula tegelfasaderna och sadeltaken med rött tegel. Sadeltaken går i flera fall ner över entréerna och bildar små skärmtak, medan andra hus har entréerna på gavlarna och tak i plåt. Många av husen har kvar sina ursprungliga balkongfronter och trappräcken med höga estetiska värden.

På ritningarna tydliggörs det vilken central betydelse trappornas och balkongernas utformande hade för husens utsmyckning. Ett fint exempel på detta finns på fastigheten Klubban 1, som syns på fotografiet på sid 112. Här finns en enhetlig utformning av balkongfront, trappräcke och skärmtak över entrén i vitmålat smide. Husen har en- och tvåluftsfönster och i flera fall finns de ursprungliga dörrarna kvar och förstärker 1950-talets formspråk.

Utmärkande för områdets gatubild är de låga tegelmurarna vid tomtgränserna. Rött och gult fasadtegel som murats i olika mönster och med överliggare i tegel eller natursten avgränsar tomterna från trottoaren. Dessa staket har ett kulturhistoriskt värde då de vittnar om Falkenbergs betydande tegelindustrier.

I kvarteret Minnet ligger stora tvåplansvillor med rektangulära byggnadskroppar. Entréerna ligger mot Anders Anderssons väg och mot Strandvägen ligger relativt stora trädgårdar. Husen har flacka sadeltak täckta

med rött taktegel. Fönstren har en och två luffer. I kvarteret Magneten ligger fyra villor med branta sadeltak och gavlarna mot gatan. Av villorna är en putsad medan de andra har tegelfasader.

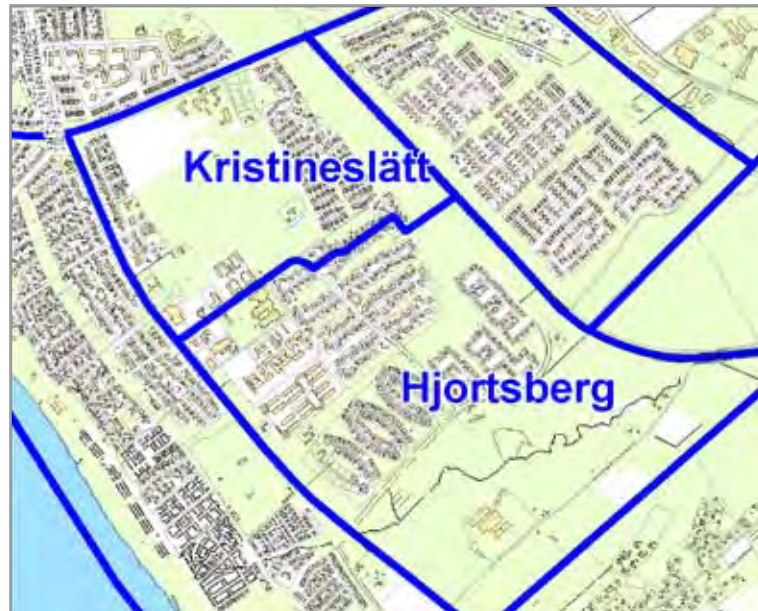
Värdering och rekommendationer kvarteret Kniven m.fl.

Området utgörs av en enhetlig, tidstypisk, femtiotalers villabebyggelse i 1,5 plan. Särpräglade är de gula tegelfasaderna och de tegeltäckta sadeltaken. Den trekantsformade grönytan i mitten har ett stort värde för området. Utbyggnader bör främst tillåtas på husens baksidor så att gatumiljöns helhetsvärde bibehålls.

Tegelfasaderna bör bevaras och inklädningspaneler undvikas. Särskilt betydelsefullt är detta i kvarteren Kniven, Klippan och Klasen där teglet är utmärkande. Bevarade detaljer som balkongfronter och trappräcken i smide förstärker områdets värde och bör bibehållas. Även de kvarvarande låga tegelstaketen är karaktärsskapande för gatubilden och bör bevaras.

7. HJORTSBERG / KRISTINESLÄTT

Området Hjortsberg / Kristineslätt avgränsas av Kristineslättssallén, Strandvägen, Nabolagets väg och järnvägen. Fram till 1900-talets mitt utgjordes Hjortsberg fortfarande av ett öppet odlingslandskap. Den bebyggelse som fanns utgjordes av torp. Här bodde bland annat skåningar säsongvis under skördemånaderna. I folkmun benämndes de "skåningatorpare".

Bebyggelsen i Hjortsberg omger ännu en öppen betesmark. Området har fram till idag lämnats obebyggt men nya bostadsområden

planeras. Här bedrevs länge uppfödning av oxar. I anslutning till ängsmarken finns ett antal äldre torp och gårdar bevarade.

Genom de stora kommunsammanslagningarna 1951 och 1971 utvidgades Falkenberg markant och kommunen började exploatera nya områden. Hjortsberg är till stor del ett resultat av denna tillväxt.

För området fastställdes den första stadsplanen 1958. År 1968 upprättades en dispositionsplan över Hjortsberg, där bland annat en trafiklösning för området presenterades. Denna följdes av en stadsplan för Hjortsberg I 1970 omfattande 98 tomter för friliggande

enfamiljshus. För Hjortsberg II fastställdes en stadsplan omfattande ytterligare 92 tomter.

Hjortsberg exploaterades snabbt och invånarantalet i stadsdelen ökade i samma takt. Under 1970-talets början ansågs det nödvändigt att utvidga det centrumområde som fanns. Kundunderlaget i både Hjortsberg och Skrea strand var stort och dagligvarubutiker och bensinbolag anmälde sitt intresse av att etablera sig i området hos kommunstyrelsen.

Hjortsbergsskolan från 1980

Den första skolan på Hjortsberg invigdes 1930. Entreprenör för bygget var Byggnadsfirman Landsten & Andersson som ritade mycket i Falkenberg under denna tid. Marken runt skolan var till stor del öppen och obebyggd.

Den nya Hjortsbergsskolan stog färdig 1980, ca 500 meter från platsen där den första skolan låg. Den ritades av Thurffjell Arkitekter AB i Malmö. I anslutning till skolan uppfördes en idrottshall. Byggnaderna är uppförda i gult tegel med röda detaljer i tegel och snickerier. Det sluttande taket är täckt med lertegel.

I kvarteren Munken, Hermelinen, Lodjuret, Björnen, Renen, Klöven och Älgen ligger en blandad villabebyggelse utefter ett ellipsför-

mat gatunät. Här är det främst den särpräglade stadsplanen som karaktäriserar området. Det var stadsarkitekt Jan E Forsberg som gjorde planen för området. Tanken var att man skulle nå husen från två håll genom att cykelbanor drogs utmed bebyggelsens baksidor. Biltrafiken leddes inom kvarteren. Området kallas "Ellipserna" eller "Ovalerna" i folkmun.

Från kvarteret Strömstaren till Flugsnapparen ligger ett stort område med friliggande enfamiljshus i en till två våningar. Tomtstorleken varierar mellan 750 och 1000 kvadratmeter. Ljungholmsvägen fungerar som en matarled från vilken man når de lugnare så kallade säckgatorna. Villabebyggelsen växte fram från mitten av 1970-talet och har en heterogen karaktär.

Demokraten.

År 1989 stod drygt 100 lägenheter klara i kvarteret Eldonet. År 1997 byggdes 61 nya bostäder, varav 40 servicelägenheter i kvarteret Demokraten. Husen i fyra och fem våningar har gula tegelfasader och väl tilltagna

balkonger. De gränsar i norr åt det ännu oexploaterade Kristineslätt.

Även om en tät villa- och lägenhetsbebyggelse har vuxit fram under de senaste decennierna finns stora grönområden i Hjortsberg.

Värdeenhetsliga områden inom Hjortsberg / Kristineslätt — karta sid 192

1. Kvarteret Sandkornet m.fl

Mellan Strandvägen och den öppna åkermarken vid Kristineslätt ligger en relativt enhetlig villabebyggelse från mitten av 1960-talet.

2. Kvarteret Ordensbandet m.fl.

Det så kallade sulcusområdet norr om Kristineslätt bebyggdes under 1960-talet. De låga tegelhusen som uppfördes under kort tid har en sammanhållen arkitektur.

3. Kvarteret Hjorten

I kvarteret Hjorten finns två typer av flerbostadshus, uppförda av FaBo och HSB under 1970-talet. Lamellhusen har ett tidstypiskt formspråk.

7:1. KVARTERET SANDKORNET M.FL.

Mellan Strandvägen och Kristineslätt ligger några kvarter med låg villabebyggelse. Husen uppfördes kring 1960 och de flesta har röda tegelfasader. Det finns ingen enhetlig utformning men de hålls samman genom tegelfasaderna, de flacka taken och att alla består av en våning. Några av husen har källare. Stadsarkitekt Gunnar Lydth har ritat flera av husen.

Byggnadernas grundformer är rektangulära. Fönstren är nästan kvadratiska och består av en luft. Många av husen har fått tillbyggnader i form av uterum. Vid entréerna finns i flera fall trappor med för staden typiska räcken.

Utformningen i smide går igen i flera byggnader i Falkenberg. Samma mönster återfinns bland annat i parhusbebyggelsen i kvarteret Lugnet m.fl. (se kapitlet om Herting).

Värdering och rekommendationer kvarteret Sandkornet m.fl.

I kvarteren ligger en 1960-talsbebyggelse, omfattande mindre villor. Det karaktäriserande är de röda tegelfasaderna och de låga byggnadskropparna.

Ett bevarande av områdets bebyggelsekaraktär bör eftersträvas och ligga till grund för eventuella förändringar. Särskilt husens sammanhållande proportioner, fasader, och tak är viktiga att bibehålla. Av vikt är även de tidstypiska entréerna med trappräckena.

7:2. KVARTERET ORDENSBANDET M.FL.

Mellan Kristinesläotts gård och öppna åkermark och järnvägen ligger en enhetlig bebyggelse. På platsen fanns fram till 1950-talet ett mindre antal egnahem samt några ekonomibyggnader. Stadsplanen upprättades av arkitekter Jöran Curman och Nils Gunnartz och antogs av stadsfullmäktige 1958. Området kom under 1960-talet att bebyggas med mindre enplansvillor som uppfördes som seriebyggda egnahem. Området kom att kallas Sulcusbebyggelsen eftersom husen uppfördes av AB Skånska Cementgjuteriets dotterbolag Sulcus. Arkitekterna bakom husen var Jöran Curman och Nils Gunnartz.

Husen, som står med gavlarna vända mot gatan, är uppförda i rött fasadtegel och svarta tak som till största del består av korrugerad eternit. Taken har en flack lutning på endast 25 grader vilket är högsta tillåtna lutning enligt plan. Taksprången är knappa och går nästan i liv med fasaden. Många av husen har träpanel eller imiterande plåt på gavelspetsarna medan andra har tegel ända upp inock.

Grundläggningen består av en betongplatta direkt på marken och husen saknar källare. Enluftsfnöstrens proportioner är kvadratiska. Entréerna sitter på husens långsidor. Förråden och garagen, som i vissa fall har kompletterats av en carport, ligger mellan husen. Som syns på fotot nedan har vissa av husen putsats och fått mer markerande vindskivor.

Stort vikt har lagt vid utformandet av områdets grönstruktur. I planen fastställdes att gatorna skulle vara sex meter breda och att även husens förgårdar skulle ha samma mått. Detta har lett till breda gaturum. Inledningsvis var det inte tillåtet att sätta upp staket eller häck i gränsen mellan tomt och gata utan det skulle upplevas som öppna ytor. Avgränsningar har dock gjorts på senare år.

Det planlades även att ett grönt bälte med gångvägar, park och lekplats skulle sträcka sig genom området. Denna luftiga stadsplan ger området höga kvaliteter.

Värdering och rekommendationer kvarteret Ordensbandet m.fl.

Området består av seriebyggda hus vilket gör det till en homogen miljö med mycket höga värden. Det är viktigt att värna husens dimensioner och enhetliga uttryck. Påbyggnader har hittills kommit till på husens baksidor.

Mot gatan bör fasaderna och förgårdarna bibehållas och tillbyggnader undvikas. De röda tegelfasaderna är viktiga för miljön och bör bibehållas.

7:3. KVARTERET HJORTEN

Hjorten är ett stort kvarter som ligger i direkt anslutning till Hjortsbergs affärscentrum. Området började bebyggas på 1970-talet och bebyggelsen består idag av 24 lamellhus i två våningar. Kvarteret är uppdelat i två delar med olika byggnader, där FaBo äger den nordliga delen och HSB den södra.

I nordväst ligger hus med röda fasader i lockpanel. De kallas i folkmun för "röda husen". Husen stod färdiga 1975 och omfattade totalt 168 lägenheter. Till stor del var det anställda på det nyetablerade Vin&Sprit som flyttade in i de nyproducerade lägenheterna på Hjortsberg. De består av två våningar och

inredda vindsvåningar. Fönstren är kopplade utåtgående med två lufter och fyra rutor. Karmar och båggar är svartmålade. Sadeltaken är täckta med svartmålad plåt. De grupperar sig kring innergårdar och omger sig av stora grönytor.

Öster därom ligger ytterligare en grupp med lamellhus i två plan, omfattande ett 150-tal lägenheter. Dessa har gula tegelfasader.

Husen har en-, två och treluftsfönster med aluminiumbågar. Sadeltaken är flacka och valmade. På ena långsidan finns inglasade balkonger med fronter av korrigerad vit plåt.

I kvarteret Hjorten anlades kolonilotter åt de boende redan på 1970-talet. För en marginell kostnad arrenderas lotterna ut för småskalig odling. Det finns även en tennisbana samt en låg byggnad med gemensam bastu och samlingslokal.

Värdering och rekommendationer kvarteret Hjorten

Kvarteret består av två grupper med enhetlig bebyggelse som är representativ för 1970-talet.

De sammanhållande exteriörerna bör bibehållas. Av vikt för bostadsområdet är anläggningarna mellan husen, såsom odlingslotter, tennisbana och gemensamma lokaler.

8. SKREA STRAND

Stadsdelen Skrea strand sträcker sig utmed havet och avgränsas av Strandvägen, Ätran och den hamnpir som byggdes 1970 åt AB Vin och Spritcentralen. Hela Skrea strand hade införlivats med Falkenberg 1943. Stadsdelen präglas av havet och stranden och stor del av området utgörs av fritidshusbebyggelse. Kvartersnamnen har i de flesta fall en koppling till havet och det maritima.

Inre delen av Skrea strand tillhörde tidigare Hertings gård som ligger utmed Garvareforsen. Området var till och med 1800-talet obebyggt så när som på några torp och fiskarstugor. Under 1900-talets början togs stranden mer och mer i anspråk för semester och rekreation.

Fritid och semester som länge hade varit förbehållet de välsituerade började nu sprida sig till de lägre samhällsklasserna. Falkenbergs stadsläkare Krikortz var en av dem som

förespråkade sol och bad i sin kamp mot tuberkulosen. Badstugor, ämnade för omklädnings- och badstugor, uppfördes på stranden och sommarhus började byggas. Falkenberg utvecklades till en bad- och semesterort.

Utvecklingen till rekreationsort hade börjat redan under 1800-talet då en hälsokälla anlades vid Herting och ett kallbadhus byggdes i Lövstaviken. Semestrlandet ökade dock under 1900-talet och 1938 fick alla anställda rätt till två veckors lagstadgad semester.

Skrea strand. Foto Linus Almqvist, Falkenbergs museums bildarkiv.

För att få stopp på sandflykten planterades martallsskog 1913. Under 1920-talets början byggdes en kiosk och kaffestuga med dansveranda invid stranden och på 1930-talet byggdes café, pensionat, hotell och restaurang. År 1933 stod det nya Saltsjöbadhuset färdigt. Tre år senare, 1936, byggdes Falkenbergs Badhotell AB, kallat Strandbaden.

Byggnaden i trä fick ett tydligt funktionalistiskt formspråk. Badhotellet brann ner 1958, byggdes upp i trä igen och brann på nytt 1964. Ett par år senare byggdes det återigen

upp, denna gång helt i betong. Strandbaden byggdes om på 1990-talet några år senare anlades en ny kraftigare badbrygga.

Klitterbadet byggdes 1969 och överbyggdes i början av 1980-talet. Badet samverkar med flera andra anläggningar som Strandbaden, Falkenbergs tennisklubb m.fl. i att erbjuda ett heltäckande utbud.

Skreabaren byggdes 1950. Anläggningen har under åren, via många mindre förändringar, helt ändrat utformning. Byggnaden var vid uppförandet ett fint exempel på den tidens arkitektur.

Saltsjöbadhuset 1933. Foto Linus Almqvist, Falkenbergs museums bildarkiv.

Hotell Strandbaden 1943. Foto Linus Almqvist, Falkenbergs museums bildarkiv.

Hotell Strandbaden 2004.

Redan 1954 hade det uppkommit önskemål om att bygga en småkyrka vid Herting. Nästan tjugo år senare, 1971, togs beslutet om byggnationen och året därpå invigdes kyrkan. Arkitekt var Roland Hûbel från Halmstad.

Klockstapeln uppfördes 1973. Behov av större utrymmen ledde till att kyrkan byggdes till med bland annat en samlingsal och personalutrymmen under 1980-talet. Arkitekt för utbyggnaden var Bruno Andersson.

Hertings kyrka.

Bebyggelsen på Skrea strand är över lag mycket heterogen. Mindre fritidshus angränsar till stora villor. Många äldre sommarstugor har även byggts till i omgångar och helt ändrat karaktär. Flertalet kvarter har varken karaktär av fritidshusområde eller område för åretruntboende. I många fall är gränsen mellan fritidshus och villa flytande medan det på andra håll finns markanta kontraster mellan husen.

Den första stadsplanen för området söder om Havsbadsallén antogs 1937. Denna plan reglerade bebyggelsen så att större åretrunt-

bebyggelse förlades längre från stranden än den småskaliga fritidshusbebyggelsen. Öster om Sommarvägen finns ett 40 meter brett grönstråk som anlades för att skilja fritidshusbebyggelsen från bebyggelsen med åretruntboende. Planen syftade även till att upplåta marken innanför klitterna för mindre fritidshus i ett plan på små tomter. Den första byggnadsplanen ersattes av ett antal nya planer för Skrea strand som innebar att olika regler gällde för olika områden.

Sommaren 2004 antogs en ny detaljplan för hela Skrea strandområdet.

Värdeenhetsliga områden på Skrea strand

— karta sid 192

Det är ett högt byggtryck på Skrea strand. Därför är det viktigt att det fastställs vilka värden man vill värna. För Skrea strand skulle mer detaljerade byggnadsdokumentationer göras för den äldre bebyggelsen, fritidshusen och de kvarvarande fiskarstugorna.

Bebyggelsen är överlag mycket heterogen. Den tidigare uppdelningen av fritidshus och åretruntboende har tagits bort i den nya detaljplanen. Byggrätterna är utökade, vilket medför en större individuell frihet i byggandet, vilket i sin tur kan leda till än mer heterogena kvarter. Den tidigare begränsningen till 120 kvm byggnadsarea mellan Klittervägen och Sommarvägen har utökats till 300 kvm, så länge det inte överstiger en tredjedel av tomten. De äldre småskaliga fritidshusen kan genom detta förväntas successivt förändras.

Karaktäriserande för stora delar av Skrea strand är de grusbelagda gatorna. På senare år har plank och höga murar satts upp vid tomgränserna. En sådan utveckling bör motverkas.

Ett antal områden med enhetlig bebyggelse har dock kunnat lyftas fram. Den enhetliga bebyggelsen är främst byggd från mitten av 1900-talet och framåt. Dessa sammanhållande miljöer är viktiga att värna i en annars mycket heterogen stadsdel. Områdena 2, 3 och 4 nedan har givits visst skydd i detaljplan från 2004.

1. Badstugekvarteren

Ett flertal kvarter med samlad badstugebebyggelse finns längs Skrea strand. Stugorna har en 100-årig historia i Falkenberg och har blivit en del av stadens identitet. Trots tillåtandet av större byggarea och skillnader i exteriörer utgör badstugorna en enhetlig miljö.

2. Kvarteret Jungfrun m.fl.

Från Kattégattvägen till Havsbadsallén finns ett område med en relativt tydlig struktur. Det som dominerar området är 1,5-plansvillor från 1950-talet och mindre fritidshus från 1940-talet.

3. Havsbadsallén

På båda sidor om Havsbadsalléns norra del ligger en enhetlig villabebyggelse från 1950-talet. De homogena tegelfasaderna, tegeltäckta sadeltaken och den miljöskapande allén är viktiga för gatubilden.

4. Kvarteren Jäntan, Junkern och delar av Fyren

Utmed Solviksgatan och Gränsvägen ligger enplansvillor som uppfördes under 1950-talets slut. Den särpräglade arkitekturen är enhetlig och unik för Falkenberg.

5. Kvarteret Snipan

Kvarteret Snipan är ett av få enhetliga kvarter på den mittersta delen av Skrea strand. Villorna i 1,5 plan har en enhetlig placering på tomterna.

6. Kvarteret Lanternan

Stugorna i kvarteret Lanternan finns i två typer, stuga A och B. Det är ett enhetligt område med ett rätvinkligt gatunät.

7. Kvarteret Propellern m.fl.

I ett område mellan Hansagårdsvägen och havet ligger ett antal kvarter med enhetlig fritidshusbebyggelse. Husen har en homogen utformning och placering på de små tomterna.

8. Kv Klyvarbommen, Ankarspelet, delar av Durken och Hytten

Kvarteren utgörs av relativt stora tomter som är karaktärsskapande för området. Bebyggelsen som till en början uppfördes som fritidshus har idag en heterogen karaktär.

9. Kvarteret Tullkryssaren m.fl.

I den södra delen av Skrea strand ligger ett antal kvarter utmed Kobbarnas väg. Det karaktärsskapande för området är husens placering på tomterna samt husens sadeltak.

8:1. BADSTUGEKVARTEREN

Badlivet tog fart i Falkenberg runt sekel-skiftet 1900. I och med den lagstadgade semestern som infördes på 1930-talet ökade semestrandet och även badandet. De första badstugorna byggdes under seklets början och 1914 ska det ha funnits ett tiotal badstugor. Dessa uppfördes på pålar på stranden eftersom marknivån växlade. På 1920-talet

hade antalet stugor ökat till cirka 100. Tio år senare var antalet cirka 300 och idag finns ungefär 1600 badstugor. (Uppgift hämtad från "Tider som flytt. En återblick på Herting, Hjortsberg och Skrea strand i Falkenberg" och "Badstugor i Falkenberg" av Anna Hellström.)

Foto från 1924, troligen Skrea strand, med text på baksidan: "Polisen badar". Falkenbergs museums bildarkiv.

Badstugor på Skrea strand. Foto Linus Almqvist. Från Falkenbergs kommunarkiv.

Till en början användes stugorna mest för ombyte men började sedan nyttjas även för övernattnig. En ökning av stugägare långväga ifrån gjorde att behovet av utrymme och högre standard ökade. Under 1930-talet kom förslag om att flytta samtliga badhytter till området ovanför stranden istället för att de skulle stå på stranden. 170 stugor flyttades

i samband med byggandet av Strandbaden 1936. Ett förbud mot uppförandet av nya stugor på klitterna infördes därefter.

Sedan 1943 regleras badstugornas utformningar av typritningar som till en början utformades av stadsingenjör Lindahl. De små husen fick ett standardmått på 3,15 x 3,15 m. De uppfördes i en typisk funktionalistisk stil

med platta tak på den kvadratiske bygnads-kroppen. Två standardmodeller utformades och det som skilde dem åt var placeringen av dörren och fönstren. Fasaderna bestod av råspontad panel, målad i ljusa kulörer som stämde överens med funktionalismens ideal. En ny typritning utformades 1958 med utgångspunkt i de två äldre. Denna modell har varit dominerande sedan dess. Under 1960-talet kläddes många stugors fasader med eternit.

Under 1950- och 1960-talen blev det allt vanligare att det byggdes verandor på bad-

stugorna. Byggnadsnämnden reglerade verandans mått till 3,15 x 1,50 m. Stugornas mått ökade nu från de ursprungliga knappa 10 kvm till nästan 15 kvm. En ny typritning utformades under 1980-talet med en veranda om 3,15 x 2,0 m. Stugornas mått hade nu utökats till dryga 16 kvm. I början av 1990-talet gav byggnadsnämnden tillstånd till ett stugmått på 3,40 x 3,40 m och en veranda på 3,40 x 2,0 m. Det totala stugmättet hade ökat till drygt 18 kvm, nästan en fördubbling från det ursprungliga måttet.

Knölaberget, standardmodell enligt ritning från 1943.

Knölaberget, exempel på inbyggd veranda.

Svanen.

Badstugorna står tätt intill varandra, oftast i raka rader. Mellan Klittervägen och stranden

Sillen.

finns ett antal mindre kvarter med badstugor som fortfarande står tätt intill klitterna (se foto från kvarteret Svanen ovan).

Kvarteret Knölaberget är det badstugekvarter som har mest träd och grönska. Här har det tidigare funnits ett stenbrott, vilket vattenansamlingen är ett vittne om. År 1910 påbörjades ett arbete med att förstärka hamnin-

loppets pirar. Mycket sten behövdes och sten togs från Knölaberget i hamninloppets närhet. Stenbrytningen vid Knölaberget fortgick fram till 1926.

Vitlingen.

De små stugorna har än idag en enhetlig utformning genom den reglering som fortfarande finns. De flesta stugägare vill dock ge sin stuga ett personligt utseende genom utsmyckningar och fasaddetaljer vilket leder till en stor variationsrikedom.

Stugorna står på ofri grund. Den fria ytan mellan stugorna skall vara "allmän", tillgänglig yta, men en långt gången "privatisering" med uteplatser, häckar och plank förekommer.

Värdering och rekommendationer Badstugekvarteren

Badstugorna utmed Skrea strand har ett mycket högt kulturhistoriskt värde. De har en lång tradition som går tillbaka till semestrandets början i Sverige. Detta ger områdena höga historiska värden. Många stugor byggdes under 1930-talet, det decennium då två veckors lagstadgad semester blev en realitet. De små husen gav de lägre samhällsklasserna möjlighet till ett semesternöje och husen har därigenom ett socialhistoriskt värde. Falkenberg har en identitet som bad- och semesterort och badstugorna har kommit att bli något av en symbol för detta.

Stugornas utformningar har reglerats sedan 1943 och detta bör fortsätta även i framtiden. Det viktiga är husens proportioner och plana tak. Sadeltak bör inte tillåtas. En ytterligare utökning av det maximala byggnadsmåttet bör undvikas för att inte frångå den särpräglade karaktären. De ljusa kulörerna som varit dominerande sedan 1930-talet är att föredra. Den funktionalistiska stilen som varit den förhärskande sedan samma tid bör värnas.

Karaktären av "gemensam" gräsyta mellan stugorna bör bibehållas och tillägg till stugorna i form av altaner, vindskydd, skärmtak bör sålunda motverkas, då de inkräktar på den fria ytan.

8:2. KVARTERET JUNGFRUN M. FL.

Området på den norra delen av Skrea strand utgörs av ett flertal kvarter med egnahemsbebyggelse. I norr och söder avgränsas området

av de allékantade Kattegattvägen och Havsbadsallén. Gatorna har ett stort värde för miljön.

Kattegattvägen.

Havsbadsallén.

Järven 2.

Järven 3 och 4.

Utmed Strandstugevägen ligger ett antal äldre sommarvillor. I kvarteren Jungfrun, Järven, Jägmästaren och Juno ligger en relativt enhetlig villabebyggelse i 1,5 plan som till största del byggdes som kataloghus under 1950-talet. Husen har sadeltak täckta med tegel och flertalet har tegelfasader.

Likheter finns på andra sidan Peter Åbergs väg i kvarteret Klasen m.fl. (se avsnittet om Herting). Järven 2 uppfördes 1950 efter ritningar av Sten-Isol-hus i Enköping, Järven 3 som är ett så kallat Boro-hus byggdes samma

år. Järven 4 är liksom fastigheten nummer 2 ett hus från Sten-Isol-hus i Enköping och uppfördes 1949.

Kvarteren Juten, Jupiter, Jordgloben och Jakten som ligger i mitten av området utgörs av en lägre bebyggelse. Stora delar av kvarteret Jupiter består av en småskalig fritidshusbebyggelse som uppfördes under 1940- och början av 1950-talen. Husen är bland annat ritade av de kända Falkenbergsarkitekterna Jan Andersson, Carl Landsten och Bruno Andersson. Till exempel är Jupiter 19, som finns på foto nedan, ritad av Carl Landsten 1945.

Jupiter 6.

Jupiter 7.

Jupiter 17.

Jupiter 19.

Värdering och rekommendationer Jungfrun m.fl.

Kvarteren norr om Havsbadsallén utgör fortfarande ett relativt enhetligt område av Skrea strand, särskilt om man jämför med resten av stadsdelen där bebyggelsen blir allt mer heterogen på grund av få regleringar i detaljplan. Det är därför extra viktigt att detta område, som fortfarande har en struktur som går att utläsa, värnas.

Villor i 1,5 plan omgärdar en lägre enplans fritidshusbebyggelse. Denna enhetlighet gällande våningsantal bör bibehållas. Villorna i områdets ytterkanter, vilka ofta utgörs av en typisk 1950-talsbebyggelse med ett tydligt formspråk från denna tid, är väl värda att värna. Taken i området bör vara sadeltak.

8:3. HAVSBADSALLÉN: DELAR AV JULLEN, JORDGUBBEN, JÄNTAN OCH JUNGMANNEN

Havsbadshallén sträcker sig från Strandvägen och ner mot havet. Gatan kantas av en allé av

oxel och gräsbevuxna resmor som ligger innanför trottoarerna.

Utmed Havsbadsallén nordöstra del ligger en enhetlig villabebyggelse. Husen i 1,5 plan byggdes under 1950-talets andra hälft. Ett par av husen är ritade av lokala arkitekter. Jordgubben 1 byggdes 1955 efter ritningar av Bruno Andersson och Jordgubben 6 ritades 1955 av Carl Landsten. Flera av de övriga husen är så kallade kataloghus.

Samtliga hus har sadeltak. På västra sidan om vägen är husen placerade med takfalten mot gatan, medan husen på den östra sidan står med gavlarna vända mot gatan. Det karakteristiska för husen är de enhetliga tegelfasaderna. Alla hus utom ett har kvar de ursprungliga tegelfasaderna.

Kvarteret Jordgubben.

Värdering och rekommendationer Havsbadsallén

Havsbadsallén och bebyggelsen utmed denna har höga miljöskapande värden. Allén är oerhört viktig för miljön och bör skyddas.

Bebyggelsen utgörs av tidstypiska tegelvillor från 1950-talet. Husens enhetliga former och proportioner bör bevaras och tillbyggnader och takkupor endast tillåtas mot baksidorna. Sadeltaken bör vara täckta med lertegel och tegelfasaderna, vilka är signifikanta för husen, bör bevaras och ej putsas över.

Den samlade gatubilden bör värnas.

8:4. KVARTEREN JÄNTAN, JUNKERN OCH DEL AV FYREN

Bebyggelsen i kvarteret Junkern m.fl. uppfördes 1958 efter ritningar av den förre stadsarkitekten Gunnar Lydh, som ritade mycket i Falkenberg under detta decennium. Husen har en typisk 1950-talsarkitektur. De låga

byggnadskropparna vänder sig med gavlarna ut mot gatan. De är placerade snett i förhållande till gatulinjen. Sadeltaken har en flack lutning. Takfot och gavelsprång är små då taken nästan ligger i liv med fasaden. Fasaderna består av rött tegel. Enluftsfönstren har en kvadratisk form. Fönsterbågarna, karmarna och vindskivorna är vitmålade. Garagen, som har fasader av vit liggande panel, är sammanbyggda med bostadshusen och dess tak blir en fortsättning av husets sadeltak. Tomterna avgränsas av låga staket.

Idag har flera av husen förändrats. Det röda fasadteglat har målats och de enhetliga exteriörerna gått förlorade.

Junkern 13.

Värdering och rekommendationer Jäntan m.fl.

Bebyggelsen är utformad i en tidstypisk 1950-talsarkitektur och bör värnas. De enkla och sparsamt utsmyckade byggnadskropparna i rött tegel har höga arkitektoniska värden och ett för Falkenberg unikt formspråk.

Tillbyggnader mot gatan bör undvikas. De ursprungliga röda tegelfasaderna bör ej målas eller kläs med panel. Avvikande tillskott som till exempel lös fönsterspröjs bryter mot arkitekturen och bör därför undvikas.

8:5. KVARTERET SNIPAN

Snipan är ett av få villakvarter på den mittersta delen av Skrea strand som har en sammanhållen struktur och en homogen bebyggelse. En situationsplan för de tolv husen gjordes 1968 och husen byggdes samma år. De benämndes i ritningarna som fritidshus. Idag har de mer karaktär av villor.

Placeringen på tomterna är enhetlig. 1,5-planshusen har relativt flacka sadeltak med takfallen mot gatan. Taken är täckta med betongpannor. Fasaderna består i de flesta fall av tegel. Gavelröstena är på några hus täckta med stående panel. Många tak har försetts med takkupor ut mot gatan. Garage har även byggts till.

Snipan 12.

Snipan från Odenvägen.

Värdering och rekommendationer Snipan

I den annars så mångskiftande stadsdelen är det viktigt att värna de relativt få enhetliga områden som förekommer.

Husens proportioner och tak, vilka till stor del gör att bebyggelsen bildar en sammanhållen miljö, bör bibehållas.

8:6. KVARTERET LANTERNAN

I kvarteret Lanternan, direkt söder om Skrea camping, ligger en bebyggelse som är enhetlig och därigenom ger området höga värden.

Husen ligger tätt på de små tomterna. Fas-tighetsarean är cirka 250 kvm. Arkitekt Helge Bloch Arkitektkontor AB tog 1970 fram två hustyper för området, benämnda typ A och B. Husen i ett plan har ett funktionalistiskt ut-

tryck genom den enkelt utformade byggnads-kroppen och de plana, sneda taken. Fasader-na består av stående panel och eternit.

De små stugorna har en enhetlig placering på tomterna och ligger utmed ett vinkelrätt gatusystem.

Många hus har genomgått förändringar bland annat i form av tillbyggnader och in-glasningar av verandor.

Värdering och rekommendationer Lanternan

Området har höga värden genom den sammanhållande arkitekturen. Det är viktigt att husens proportioner och enkla formspråk bibehålls. De sneda och flacka taken som är signifikanta för husen bör inte ändras.

8:7. KVARTERET PROPELLERN M.FL.

I kvarteret Propellern m.fl. ligger en homogen fritidshusbebyggelse. Den första stadsplanen antogs 1964. En ny plan utarbetades 1974.

Husen i ett plan uppfördes under 1950-, -60-, och -70-talen. Bebyggelsen söder om Sommarvägen byggdes tidigast medan kvarteren norr därom bebyggdes under 1960-talets slut och under 1970-talets början. Tomterna är cirka 400 kvm.

Däcket.

Maskinrummet.

Husen har en enhetlig placering och ligger i de flesta fall med kortsidan mot gatulinjen. Sadeltaken har en lutning på 27 grader och är till största del täckta med tegel. Fasaderna består av liggande och stående panel. Husens areal begränsades till en början till 60 kvm, men fullmäktige tog 1976 beslut om att byggnadsytan kunde få utökas till 80 kvm om byggnadsnämnden medgav detta.

Bryggan.

Aktern.

Värdering och rekommendationer Propellern m.fl.

Kvarteren utgörs av en typisk fritidshusbebyggelse. De små husen på de relativt små tomterna bildar tillsammans en homogen miljö.

Husens former och proportioner bör bibehållas och tillbyggnader undvikas. De enhetliga taken bör behållas avseende lutning. Takmaterial bör vara tegel.

8:8. KV KLYVARBOMMEN, ANKARSPELET, DEL AV DURKEN OCH HYTTEN

Kvarteren sträcker sig från Sommarvägen och ned mot havet. Det är en heterogen bebyggelse och de flesta byggnaderna har karaktär av fritidshus. Flera har dock byggts om och till under senare år. Tomterna är cirka 800 kvm. Det som präglar området är de stora tomterna och de grusade vägarna.

Det finns en viss reglering i området. Endast en huvudbyggnad får uppföras. Andra hus på tomten som uthus tillåts ej. Husen får inte ha en byggnadsarea som överstiger 160 kvm. Taken ska liksom de i kvarteren Propellern m.fl. ha en lutning på 27 grader.

Ankarspelet.

Klyvarbommen.

Värdering och rekommendationer Klyvarbommen m.fl.

Området har en heterogen karaktär. Det är viktigt att husens proportioner regleras och att hänsyn tas till områdets helhet och den omkringliggande miljön. Taken bör även fortsättningsvis utgöras av sadeltak.

8:9. KVARTERET TULLKRYSSAREN M.FL

I östra delen av Skrea strand, cirka fyra kilometer från Falkenbergs centrum, ligger ett samlat område med till övervägande del 1970-talsvillor. Den tidigare stadsplanen för området upprättades av stadsarkitekt Carl Estmar och stadsplaneingenjör Jan E. Forsberg och antogs av stadsfullmäktige i maj

1969. Marken bebyggdes med friliggande bostadshus. Enligt planen skulle samtliga hus inom området ha sadeltak. Husen skulle dessutom ha en sned placering i förhållande till gatulinjen och ligga i 35 gradig vinkel mot gatan. Detta har skapat breda gaturum som karaktäriserar området.

Isbrytaren.

Husen byggdes under 1970-talets början och fick en för tiden rådande arkitekturstil. Villorna i 1,5 plan fick branta sadeltak täckta med mörka betongpannor. Ena gaveln försågs ofta med en balkong som var inbyggd under taket. Bottenvåningarna kläddes med

fasadtegel eller kalksten medan gavelsprången försågs med träpanel.

Området har till stor del kvar den ursprungliga karaktären. Den sydvästra delen av området bebyggs nu med villor med ett modernt och nytt formspråk.

Bogserbåten.

Briggen.

Värdering och rekommendationer Tullkryssaren m.fl.

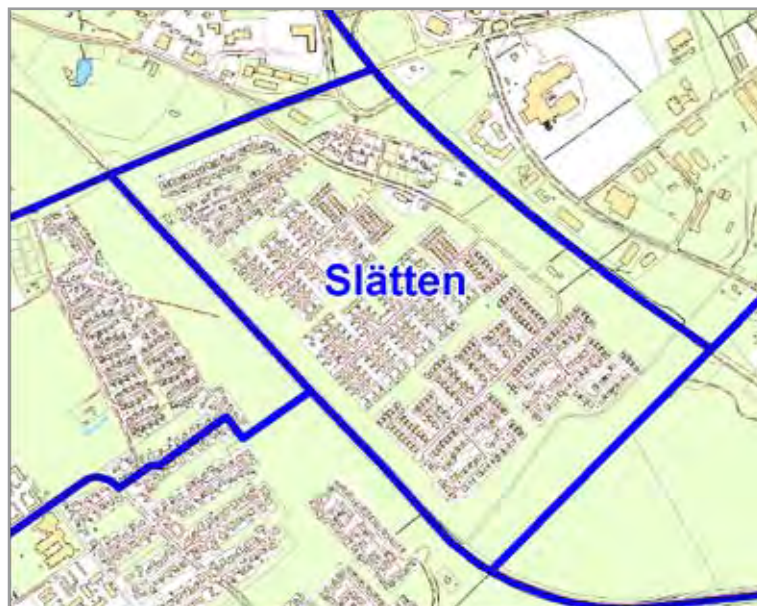
Det karaktäristiska för området är husens placering i förhållande till gatulinjen. Husens enhetliga proportioner och sadeltak är tillsammans med de sneda placeringarna viktiga för gatubilden.

Viktigt är också att beakta strandskyddet och värna de obebyggda strandområdena vilka har mycket höga naturvärden.

9. SLÄTTEN

Slätten ligger i Falkenbergs östra del och avgränsas av järnvägen, Kristineslättallsallén och gamla E6:an. Bil- och gångtrafiken har differentierats för att skapa en lugn boendemiljö. Området nås genom Slättenvägen, från vilken säckgator leder ner till de olika kvarteren. Trottoarer finns utmed Fredens väg, Lill Anders väg samt Simmens väg medan de mindre bostadsgatorna som har lite trafik saknar trottoarer.

Det är en stadsdel med en sammanhängande villabebyggelse som byggts till i omgångar österut. Samtliga hus öster om kvarteret Kupletten uppfördes åt Fastighets AB Sulcus, ett dotterbolag till AB Skånska Cementgjuteriet. De hade tidigare bebyggt Kristineslätt och började exploatera Slätten under 1960-talets slut. Arkitekt till alla villor, oavsett hustyp, var Småhusbyrå AB från Malmö.

Ett utmärkande karaktärsdrag för Slätten är att den högre en- och enhalv respektive tvåplansbebyggelsen omger den lägre enplansbebyggelsen. På så sätt förstärks kvarterets avgränsningar utåt.

Falkenbergs orienteringsklubb.

Slätten är trots sina tätt liggande hus ett grönt område. Runt omkring finns tallplanteringar och det förekommer även tall inom området. Bostadskvarteren omges av öppna grönytor med gångstigar som förbinder kvarteren med varandra. Från varje tomt når man de allmänna grönytorerna.

Längs Slättenvägen ligger två förskolor samt Falkenbergs orienteringsklubbs lokal. Klubblokalen är en enplansbyggnad med röd stående panel och sadeltak täckt med svarta betongpannor.

Slätten började bebyggas från nordväst. Längs Stampens väg, i kvarteret Kolingen och i kvarteren norr om Slättenvägen ligger de tidigast byggda husen, vilka har en blandad karaktär. Norr om Slättenvägen har äldre hus blandats med relativt nybyggda villor och parhus. I kvarteret Kolingen byggs för tillfället (2004) ny bostadsbebyggelse av Myresjöhus.

Slätten, Pelle Svanslös 1.

Kvarteret Kolingen.

Värdeenhetsliga områden på Slätten

— karta sid 193

Slätten är ett sent exploaterat område. Merparten av husen är från 1970-talet och utgör exempel på tidstypisk svensk villaarkitektur. Husen är grupperade så att de högre husen omsluter en lägre bebyggelse. Sex områden har lyfts fram där samtliga utgör en mer eller mindre samlad bebyggelse, både vad gäller arkitekturen och den geografiska placeringen.

1. Kvarteret Visan m.fl.

Detta område i den nordvästra delen av Slätten utgörs till största del av en heterogen villabebyggelse som kommit till kontinuerligt. Längs Sågens väg ligger en mer enhetlig bebyggelse med enplansvillor med sadeltak och fasader av både tegel och träpanel.

2. Kvarteret Markurell m.fl.

Sammanlagt åtta kvarter har bebyggts med enhetliga kedjehus i två våningar. Karaktäriserande är de plana och sneda taken samt bottenvåningens tegel som sträcker sig upp till andra våningen på ena gaveln. Husen har höga arkitektoniska värden och är ett fint exempel på 1970-talets arkitektur.

3. Kvarteret Fruntimret m.fl.

Centralt inom området ligger låga villor. Karaktärsskapande är de mörka fasaderna, de plana taken och kombinationen av tegel och träpanel som tillsammans skapar en arkitektur uppbyggd av rektangulära former.

4. Kvarteret Hertha m.fl.

Spridd över en stor del av Slätten ligger en enhetlig villabebyggelse. Enplanshusen har sadeltak täckta med betongpannor samt fasader bestående av vitt fasadtegel i kombination med panel på gavelrösten och i partier mellan fönstren.

5. Kvarteret Ringdansen m.fl.

I dessa kvarter ligger en tidstypisk villabebyggelse från 1970-talets andra hälft. Husen i 1,5 plan med sadeltak och tegel på bottenvåningen och gavelrösten av stående träpanel kan man hitta i de flesta svenska städer.

6. Området öster om Simmens väg

Denna del av Slätten exploaterades senast. Dominerande är 1,5-plansvillan med sadeltak som även här omringar lägre enplansvillor.

9:1. KVARTERET VISAN M.FL

Kvarteret Visan och Balladen utgörs av en enhetlig villabebyggelse. Husen började byggas 1968 och kravet för bygglov var en samordning med övrig bebyggelse i kvarteret. Taklutningen bestämdes till 27 grader och garagen skulle utformas och placeras i likhet med grannens. Arkitekter till husen var bland annat AB Vinbergs byggnadsmaterial, LB-hus Bromölla och AB Bruno Andersson Arkitekt- och Konstruktionsbyrå.

Det är en typisk 1960-talsbebyggelse med enplansvillor utan källare. Sadeltaken har en relativt svag lutning och byggnadens grundform är rektangulär.

Husen på norra sidan om Sägens väg har gavelssidorna vända mot gatan medan entréerna är placerade på husens långsidor. Fasadmaterialet består av vitt och rött tegel som i vissa fall har målats vitt. Gavelspetsarna är panelade med lockpanel som mestadels färgats i ljusa kulörer. Taken är täckta med svarta betongpannor eller plåt. Fönstren består av en luft och har en närmast kvadratisk form. Garagen som sitter ihop parvis ligger emellan husen.

På andra sidan Sägens väg ligger enplansvillorna med långsidorna mot gatan, där entréerna har en central placering. Även här består ytterväggarna av fasadtegel och gavelspetsarna av stående panel. På tomterna finns mycket vintergröna växter.

I Kvarteren Romansen, Sonetten, Refrängen, Schlagern och Kupletten finns en blandad bebyggelse med fristående villor. Längs Stampens väg ligger några äldre hus, bland annat en funkisvilla i två plan från 1940-talet. Här finns också ett par seriebyggda villor från 1970-talet i 1,5 plan, sadeltak och för tiden typiskt mörkbrunt fasadtegel. Även ett antal parhus har byggts under senare tid.

Romansen.

Schlagern.

Sonetten.

Värdering och rekommendationer Visan m.fl.

Området består av en villabebyggelse med heterogen karaktär där beslut om ändringar måste ske med beaktande av varje enskild byggnads förutsättningar.

Längs Sågens väg ligger en mer enhetlig bebyggelse där större hänsyn bör tas till gatubilden. I kvarteret Visan bör de hus som har gavelfasaderna ut mot gatan bibehålla sin enhetliga karaktär.

9:2. KVARTERET MARKURELL M.FL.

I kvarteren Markurell, Wadköping, Swedenhielm, Amaryllis, Noak, Träbenet, Snörmakaren och Tjurö ligger en enhetlig kedjehusbebyggelse i två våningar. Husen började byggas 1967. De uppfördes åt Fastighets AB Sulcus och arkitekt var Småhusbyrå AB i Malmö. Karaktärsskapande är de sneda och plana taken som är täckta med papp.

Kedjehusen förbinds med varandra genom de mellanliggande garagen. Nedervåningen har en fasad av vitt tegel som sträcker sig upp på andra våningen på en sida av husen. På andra våningen bryts tegelväggen av genom rader av betongglas. Övervåningen, som skjuter ut över undervåningen och skapar ett tak

över entrén, har stående panel. Enluftsfönstren bildar på övervåningen ett fönsterband genom sin täta placering. På baksidan finns inbyggda små balkonger på andra våningen. De ursprungliga entrédörrarna, som finns kvar på ett flertal av husen, har liggande träpanel. Garagedörrarna hade från början stående eller liggande panel och vissa var dubbeldörrar. Många garage har dock försetts med avvikande nya dörrar.

I kvarteren Amaryllis och Noak finns en tämligen enhetlig färgsättning. Panelen här är målad i svarta, grå och blå kulörer som ger ett samlat intryck. På andra ställen har husen fått en mer heterogen färgsättningen, som till exempel i kvarteret Tjurö. Även teglet har målats i avvikande färger på något av husen.

Värdering och rekommendationer Markurell m.fl.

Kedjehusen har ett värde då de visar prov på en tidstypisk utformning från sent 1960-tal. Husen besitter höga arkitektoniska kvaliteter.

Den enhetliga utformningen bör värnas. De sneda pulpettaken, vilka är signifikanta, bör bibehållas. Färgsättningen bör regleras så det inte uppstår avvikande inslag, vilket skulle kunna förstöra helhetsintrycket. Teglet/kalkstenen bör bibehållas intakt och inte målas. Särskild hänsyn bör tas till gatumiljön och tillbyggnader på husens framsidor bör därför undvikas.

9:3. KVARTERET FRUNTIMRET M.FL.

På slätten finns ett flertal kvarter med seriebyggda enplanshus som började byggas 1967. Husen ritades likt den omkringliggande bebyggelsen av Småhusbyrån AB åt Fastighets AB Sulcus. I slutet av gatorna och längs de angränsande gatorna ligger högre villor som omsluter denna bebyggelse.

Villorna karaktäriseras av de låga plana taken och den mörka färgsättningen som var utmärkande för tiden då husen byggdes. Fasaderna består av brunt och gult ½ stens

tegel varvat med mörkbrun panel. Taken markeras av liggande svart- eller brunmålade bräder som ger tyngd åt byggnadskroppen. Hela arkitekturen präglas av rektangulära och vinkelräta fält och ett samspel mellan de olika fasadmaterialet.

Typiskt för trädgårdarna är de vintergröna växterna som hade blivit vanliga på de svenska villatomterna från 1960-talet. Vid tomtgränserna finns i de flesta fall höga häckar som sommartid nästan döljer de bakomliggande låga husen.

Värdering och rekommendationer Fruntimret m.fl.

Husen har en tidstypisk arkitektur, både vad gäller form och färg, och bebyggelsen besitter stora kvalitéer. Det enkla formspråket och den enhetliga arkitekturen bör bibehållas. Viss variation av panelens färgsättning kan förekomma om den inte väsentligt avviker från områdets helhet. Däremot bör de bruna och gula tegelfasaderna bibehållas och ej bemålas.

9:4. KVARTERET HERTHA M.FL.

I fonden av de mindre bostadsgatorna innanför Fredens väg och Lill Anders väg och i ytterområdena ligger enplansvillor med sadeltak täckta med svarta betongpannor.

Husen byggdes från 1966. Arkitekt var Småhusbyrån AB och beställare var Fastighets AB Sulcus. Fasaderna består av ett samspel av vitt fasadtegel och träpanel. Den

stående panelen täcker gavelröstena samt skapar tillsammans med enluftsfnöstren vertikala band. Mellan husen ligger carportar som kröns med liggande panel som ofta har samma färgsättning som panelen på husen.

Väster om Simmens väg ligger liknande villor, men här består fasaderna av mörkbrunt tegel och träpanelen är placerad under fönstren istället för i samma nivå.

Värdering och rekommendationer Hertha m.fl.

Husen har ett värde genom den enhetliga utformningen. Det genomgående vita teglet/kalkstenen bör bibehållas och särskild hänsyn tas till gatumiljön. Genom att se till områdets helhet och värna dess särdrag kan området bibehålla sina kvaliteter utifrån de förutsättningar som skapades när husen uppfördes.

9:5. KVARTERET RINGDANSEN M.FL.

I sammanlagt 13 kvarter ligger en enhetlig bebyggelse med 1,5-plansvillor. Husen, som uppfördes med början 1975, omringar de lägre villorna som ligger närmre Simmens väg. Arkitekt var Småhusbyrå AB i Malmö och beställare var Fastighets AB Sulcus. De tidigast byggda villorna ligger innanför Lill Anders väg i kvarteren Ringdansen, Tanatos och Vären. Husen har sadeltak med en lutning av 40 grader som är täckt med svarta betong-

pannor. Bottenvåningen har fasader av gult och rött tegel medan gavelröstena består av stående träpanel, både slätpanel och lockpanel. Samtliga tvåglasfönster består av en luft. På gavelröstena finns två mindre fönster placerade. Mellan husen ligger garage och carport. På framsidan finns små tomter med gräsmattor och mycket vintergröna växter. Bredvid ligger asfalterade eller stenbelagda uppfarter. Tomterna avgränsas mot gatan av häckar.

Värdering och rekommendationer Ringdansen m.fl.

Hustypen är vanligt förekommande på 1970-talet och uppvisar en typisk svensk villaarkitektur. Det röda och gula teglet bör bibehållas intakt medan en viss frihet i panelens färgsättning kan få förekomma, så länge det inte väsentligt avviker från områdets helhet. De enhetliga sadeltaken som ger området dess karaktär bör bibehållas och stora takkupor undvikas. Extra hänsyn bör tas till gatumiljön. Avgränsningen mot gator bör bestå av häckar.

9:6. OMRÅDET ÖSTER OM SIMMENS VÄG

Området öster om Simmens väg är det senast exploaterade på Slätten. Husen byggdes från 1977 och framåt. Även här var det Fastighets AB Sulcus som exploaterade området och som arkitekt anlätades Småhusbyrå AB i Malmö. Bebyggelsemönstret från de tidi-

gare bebyggda områdena på Slätten går igen genom att villorna i 1,5 plan omger enplanshusen. Det finns dock ett undantag längst i öst där 1,5-plansvillorna i kvarteren Kantaten och Utvandrarerna istället omges av lägre enplansvillor.

Lyckoriddaren 1 och 2.

Det finns ett par typer av 1,5-planshus. De har samtliga sadeltak täckta med svarta eller röda betongpannor. Där husen är vända med långsidan mot gatan, bland annat i kvarteret

Trubaduren 4.

Klagevisan, finns takkupor. Annars finns enluftsfönster på gavelröstena. Undervåningen består av gult tegel och inslag av träpanel, dels i partier under fönstren men även som horisontella band under takfoten.

Enplansvillorna har sadeltak med lägre takresning och täckta med betongpannor. Samspelet med gult fasadtegel och träpanel går igen även här. Samtliga hus skiljs åt av carportar. Jesper Svedbergs väg och Vilhelm Mobergs väg leder in till de mindre bostadsgatorna. I slutet av varje gata ligger vändplatser med gräs och björkar.

Timmerkojan 1.

Klagevisan 2.

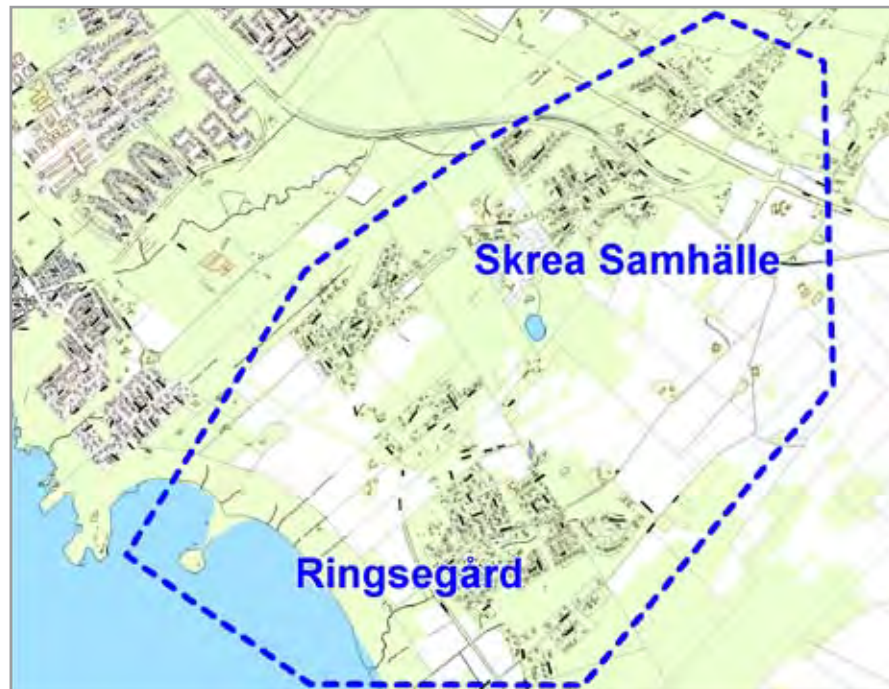
Värdering och rekommendationer för området öster om Simmens väg

Området har ett värde genom den homogena och tidstypiska bebyggelsen. Trots några olika förekommande byggnadstyper återfinns samma materialval. Samspelet mellan byggnaderna skapar en helhet i området. Miljöns sammanhållande faktorer såsom material och färgsättningar bör värnas. Inslag som väsentligt skulle avvika från detta bör undvikas. Avgränsningen mot gator bör bestå av häckar.

10. SKREA SAMHÄLLE OCH RINGSEGÅRD

Skrea samhälle utgörs av en långsträckt bostadsbebyggelse belägen ungefär mellan Hansagårds camping i sydväst och Falkenberg's golfklubb i nordöst. Bostadsområdet Ringsegård angränsar i söder.

Enenvägen vid Skrea backe sedd från Skreavägen.

Huvudbyggnaden till gården Ringsegård, som flyttades ut från Skrea by vid laga skiftet på 1850-talet.

Från Skrea kyrka i öster går Skreavägen, den gamla landsvägen som kallades Göteborgsvägen, in till Falkenberg. Norr om kyrkan låg gamla Skrea by, vars ägor skiftades i samband med kyrkbygget 1856. Skrea socken och kommun omfattade då hela Hertingområdet och Skrea strand. Söder om kyrkan går idag väg 767, tidigare E6:an, som delar samhället i en nordlig och en sydlig del.

I norr finns bostäder, kyrka, förskola och lågstadieskola, och i syd olika bostadsområden. Söder om väg 767 löper järnvägen mellan Göteborg och Malmö. Kring den nu rivna järnvägsstationen växte en samlad bebyggelse fram under decennierna runt förra sekelskiftet.

Mellan järnvägen och stranden byggs kontinuerligt nya områden ut med i första hand villor på gammal jordbruksmark. Närmaste butiker och serviceinrättningar ligger på Hjortsberg.

Skrea kommun var före 1900-talet glesbefolkad. Jorden var mager och missväxtår var vanliga. Tång som fick hämtas från stranden enligt bestämda regler användes som gödningsmedel. Märgel, d.v.s. kalkhaltig lera,

grävdes upp och användes som jordförbättring. Under 1900-talets första hälft utfördes en omfattande skogsplantering för att binda flygsanden.

Förutom av jordbruk försörjde sig befolkningen av fiske och arbete på tegelbruket och ångsågen/plankagården på Herting. Från 1900-talets början tillkom stenhuggeri som en betydelsefull näring. Den mest intensiva tiden var åren före första världskriget. Då arbetade 40 – 50 man vid det största brottet beläget nära Mannaberg, det s.k. Bolagsberget, hos företaget Granit AB Kullgrens Enka. Stenen skeppades till Danmark, England och Tyskland och användes bl. a. i Falkenberg till husgrunder och som kant- och gatsten. Idag påminner busshållplatsen Stenbrottet om verksamheten.

Stenhuggarna organiserade sig tidigt fackligt. 1903 gick Falkenbergs första 1 maj-demonstration från Skrea järnvägsstation in till staden. Dessutom bildades skytteförening och musikkår. Innan Folkets Hus byggdes 1930 hölls mötena i gården Prästaliden nordväst om samhället. Nykterhetslogen Syskonkedjan föregick fackföreningen och hade många medlemmar.

Hertingområdet, med Falkenbergs tegelbruk, det s.k. Kungslaxfisket och inkomsterna från tullbron, inkorporerades med Falkenberg 1908. Förlusten blev svår för Skrea, som miste 40% av sina skatteintäkter. Gränsvägen i nuvarande Skrea strand har sitt namn efter den gräns mellan Skrea kommun och staden Falkenberg som då uppkom. 1943 övergick även Skrea strand till Falkenberg. Vid kommunreformen 1952 uppgick hela Skrea i Falkenbergs kommun.

Ovan till vänster: Folkets Hus byggdes år 1930 vid Högalundsvägen i stationsområdet. Foto från 1932.

Ovan till höger: Utsikt mot gård sydväst om kyrkan.

Till vänster: Stengrunden till det gamla skolhuset från 1890-talet, troligen lagd av stenhuggarna i trakten. Numera används byggnaden som förskola.

Olika sorters hus i Ringsegårds utkanter.

Bebyggelsen i Skrea samhälle är till största delen heterogen. Moderna villor har tillkommit i områden med äldre bebyggelse och nya villaområden med olika sorters typhus växer fram på tidigare obebyggd jordbruksmark. De nya tomterna ligger ofta längs återvändsgator. Husens storlek, arkitektur och placering på tomterna varierar. Två områden, Rydbergs-torp från 1970-talet, söder om järnvägen, och det nybyggda med flerbostadshus norr om Ängslyckevägen, har enhetlig bebyggelse.

Generella rekommendationer vid framtida bebyggelseutveckling är att rester av de gamla stenbrotten bör uppmärksammas och värnas. Vid restaureringar av äldre hus bör en återgång till det ursprungliga utseendet beträffande fasadmateriäl, fönster, dörrar och färgsättning eftersträvas.

Fyra värdeenhetsliga områden har valts ut.

Värdeenhetsliga områden i Skrea samhälle - Ringsegård — karta sid 193

1. Skreanäs; stationssamhället

Omkring Skreas rivna stationshus finns rester av äldre kulturhistoriskt intressant bebyggelse tillsammans med nyare villor. Den samlade tätortsbebyggelsen utgör en länk till Skreas historia och samhällsutveckling.

2. Skrea backe

Norr om Skreavägen, omkring Golfvägen, finns bostadsbebyggelse från 1940-talet och framåt. Villorna är vackert belägna och många har väl bevarade exteriörer.

3. Norra Ängslyckevägen

Nybyggda flerfamiljshus i två våningar, uppförda enligt ett program för låga byggkostnader.

4. Ringsegård; rutnätsplanen

Ett variationsrikt bostadsområde där den äldre delen har en rutnätsplan som ger struktur.

10:1. SKREANÄS, STATIONSSAMHÄLLET

Skrea stationshus är numera rivet. Det låg nordöst om järnvägsövergången och liknade de andra stationshusen i trakten, t.ex i Slöinge och Heberg. Stationen kallades Skreanäs och gav namn åt den omgivande bebyggelsen. En banvaktsstuga sydöst om den f.d. järnvägsstationen är fortfarande mycket välbevarad. Norr om järnvägen ligger Skrea Idrottsplats från 1945.

Många av de äldre bostadshusen i området på båda sidor om järnvägen finns kvar idag och vissa är väl bevarade.

Ett hus vid Albertinavägen flyttades från Storgatan i Falkenberg i början på 1900-talet. På denna gård, den Möllerska gården, hölls laxauktionerna som avbildades på Robert Lundbergs kända målning. Ett litet pensionat med matservering fanns också i huset. I

Skrea innehöll byggnaden en tid telefonstationen. Den förestods av Jenny Wingren som Jennys väg är uppkallad efter.

Järnvägsövergången från norr.

Verandan på huset vid Albertinavägen.

Skrea stationsväg från nordost.

Utefter Jennys väg mot Mannabergs slutning bodde många av Skreas stenhuggare. Flera av de gamla husen har grunder murade av huggen sten från trakten. I närheten, vid Högalundsvägen, ligger det tidigare Folkets Hus från 1930 som numera är inrett till bostad och konstnärsateljé.

Fram till 1980-talet hade Skrea Cementgjuteri tillverkning och försäljning av trädgårds-

Ovan: F.d. Folkets Hus. Se även foto på s 154. Till höger: Jennys väg. Under till vänster: Hus norr om järnvägen. Under till höger: Hilmas väg.

plattor i området. Där finns också ett gammalt grustag.

Nordväst om Skrea Stationsväg finns tvärgator med villor från 1960- och -70-talen.

För området sydost om Skrea stationsväg och sydväst om järnvägen upprättades en byggnadsplan 1982, ritad av Hans Törngren på Plankonsult AB, som gav plats åt nyare villor. De nya tomterna och byggnadernas placering har anpassats till naturområdena och till de äldre husen.

Värdering och rekommendationer Skrea stationssamhälle

De äldre husen i stationssamhället utgör en tidig tätortsbebyggelse som berättar om Skreas historia och samhällsutveckling. Tomter för nyare hus har passats in med hänsyn till den äldre bebyggelsen.

Vid restaureringar av de gamla husen bör en återgång till ursprungligt utseende eftersträvas, i synnerhet beträffande fasadmaterial, fönster, dörrar och färgsättning. Tillbyggnader bör harmoniera med den äldre arkitekturen. Vissa av de välbevarade husen bör dokumenteras utförligt, t.ex. Albertinavägen 4 och banvaktstugan på Skrea 3:3 (på norra sidan av järnvägen).

10:2. SKREA BACKE

Bebyggelsen i Skrea backe består av enfamiljs-
hus från 1940-talet och framåt, varav flera
är välbevarade med tidstypisk arkitektur och
karaktäristiska byggnadsdetaljer.

Husen ligger glest på stora tomter med
uppvuxna trädgårdar, orienterade symme-
triskt i förhållande till Golfvägen, mot vilken
de flesta har entrén. Backen sluttar åt sydväst
med utsikt över jordbrukslandskapet ner mot

havet. Golfvägen går genom området upp
till golfbanan i norr. Två tvärgator, Engbergs
väg och Enevägen, går sydöst från Golfvägen
och binds samman av Stigen. Området får en
trapetsformad plan som smalnar av åt norr.
Parallellt med Skreavägen löper en gångväg
med björkallé till kyrkan.

I korsningen Skreavägen – Golfvägen låg
tidigare en livsmedelsbutik. Idag finns i huset

Golfvägen från sydväst.

Den f.d. livsmedelsbutiken.

verksamhet med uthyrning av hytter för övernattning.

De flesta hus sydöst om Golfvägen är uppförda efter en avstyckningsplan från 1945, som även omfattade Skrea stationssamhälle. Husen nordväst om Golfvägen ingår i ett område som för närvarande omfattas av planarbete för nya bostäder väster om den äldre bebyggelsen.

Värdering och rekommendationer Skrea backe

I Skrea backe finns villor från flera decennier. Husens volym och placering på tomterna är ändå samstämda och området ger ett enhetligt intryck med höga miljömässiga värden.

Det är önskvärt att de enkilda husen behåller sina tidstypiska utseenden. Tillbyggnader bör placeras åt husens baksidor. Nya hus bör inordna sig områdets befintliga byggnadsplan beträffande volym och läge på tomten. Färgsättningen bör anpassas till den befintliga bebyggelsen.

10:3. NORRA ÄNGSLYCKEVÄGEN

Vid Ängslyckevägens slut finns ett nybyggt område med flerbostadshus i två våningar. De sex vinkelbyggda husen ligger på en äng vid ett skogsbryn väster om ett gammalt stenbrott, avskilda från Ängslyckevägen av garage och gräsmattor. Inflyttning skedde våren 2005. I området finns möjlighet till ytterligare utbyggnad.

Detaljplanen från 1991 ritades av arkitekt Kjell Pihl på K-konsult syd AB i Halmstad. Den angav totalt 52 lägenheter och ett daghem med två avdelningar som avsågs betjäna hela Skreaområdet. Husen skulle ligga i grupper om fem hus vardera kring en gård. Bygglov beviljades 1992. Det dröjde emellertid över tio år innan bygget kom igång, eftersom

Från nordväst.

efterfrågan på bostäder var för låg i början på 1990-talet. Daghemmet utgick ur planen då det visade sig att den tilltänkta tomten var för liten.

Exploateringen övertogs av Skanska som en del i deras s.k. BoKlok-koncept tillsammans med Ikea. BoKlok syftar till att bygga trevliga bostäder i god kvalitet till en låg kostnad. Flerfamiljshus finns i två utföranden: Tallbackens "Älmhult" med vad man kallar traditionell exteriör, och "Helsingborg" med funkisinspirerad arkitektur för stadsmiljö.

Varje hus har sex lägenheter; en tvåa, en trea och en fyrrummare per våningsplan. Lägenheterna i bottenvåningen har uteplatser och de i övervåningen har balkonger och entréer med loftgång. Höga spröjsade fönster och sadeltak med skorstensliknande ventilationsrör ger husen en vertikal prägel. Alla hus och garage är målade i samma ockragula färg med vita snickerier och gröna dörrar. Taken är täckta med röda betongpannor.

Husen ägs av FaBo och lägenheterna är hyresrätter.

Värdering och rekommendationer norra Ängslyckevägen

Området uppmärksammas här för sin enhetliga arkitektur från det tidiga 2000-talet och för en ambition att erbjuda välplanerade lägenheter till låga boendekostnader.

Det är dock för tidigt att uttala sig om vilka värden som kan hotas och som bör bevaras.

10:4. RINGSEGÅRD; rutnätsplanen

Ringsegård är ett småhusområde beläget söder om Strandvägen. Den äldre delen, som genomkorsas av smala körvägar i ett rutnätsystem, ligger i ett skogsparti strax nordöst om Marstensvägen. Genom de bevarade skogsområdena löper gång- och cykelvägar. I utkanterna ligger de gamla gårdarna Åstorp, Ringsegård och Lilla Hansagård tillsammans med nya större villor. På slättlandet i anslutning till Ringsegård planeras och byggs nya villaområden.

Bebyggelsen är heterogen med en blandning av små och stora hus, i de flesta fall på stora tomter som har uppvuxna trädgårdar med höga träd och buskar. De äldsta husen är troligen torp från 1800-talet varav många är välbevarade. Därefter finns bostadshus och fritidshus från de flesta tidsperioder fram till idag. Många av fritidshusen är ombyggda för åretruntboende. Nya villor växer upp, förutom på jordbruksmarken i områdets utkanter även på tomter mitt i den äldre bebyggelsen.

Korsningen Gräshoppsvägen - Svärmarevägen med busshållplats, anslagstavla och postlådor.

Blåvingevägen.

Svärmarevägen.

En avstycknings- och byggnadsplan från 1984, som ritades av ingenjör Hans Törngren på Plankonsult AB, angav 105 nya tomtplatser varav 50 obebyggda i områdets sydöstra delar. Då utgjordes bebyggelsen främst av fritidshus och avsikten var att öka andelen helårsbebyggelse. Det var viktigt att behålla skogen eftersom den utgörs av s.k. skyddsskog, som behövs för att binda sanden. Tomtplatser i skogsområde föreslogs med större areal än övriga och skogsbryn och grönområden skulle bevaras.

Ekoxevägen.

Blåvingevägen - Svärmarevägen.

Grannar på varsin sida om Furulundsvägen.

Värdering och rekommendationer Ringsegård; rutnätsplanen

Ringsegård är vackert beläget vid havet och har en varierad och rolig bebyggelse med inslag från alla 1900-talets skilda byggnadsstilar. De olika husen kan samsas i området tack vare de förhållandevis stora tomterna som ger rymd och den höga växtligheten som avskiljer och ger skydd. Byggnadsplanen med de smala körvägarna i rutnätsystem som tillåter förbipassering är viktig för upplevelsen av ett sammanhållet bostadsområde. Gångstigarna i skogspartierna tillför området stora miljökvälitéer.

Den betydelsefulla skogen i området är redan skyddad och bör även fortsättningsvis värnas. Skogspartiet på Ringsegård 11:2, mellan Glasvingevägen – Fjärilsvägen och Furulundsvägen, bör inte bebyggas. Slättlandet mellan Marstensvägen och havet bör heller inte bebyggas.

Ny heterogen villabebyggelse i Ringsegårds övriga utkanter bör om möjligt också ha stora tomter i förhållande till byggnadsytan. Då nya villor byggs inne i området, eller fritidshus byggs om för permanentboende, bör samma proportioner beaktas och de nya byggnaderna anpassas till de befintliga. Den höga växtligheten inne på tomterna bör om möjligt bevaras.

Det är önskvärt att de olika husen behåller sin individuella byggnadsstil beträffande fasadmaterial, taktäckning, fönster, dörrar, övriga detaljer samt färgsättning.

11. VINBERGS KYRKBY OCH SAMHÄLLE

Vinberg är en bördig jordbruksbygd som genomkorsas av Vinån och gränsar till Ätran i sydöst. Slättlandet i väster är gammal sjöbotten som dikades ut under 1800-talet. I Vinåns dalgång ligger kyrka, prästgård och kvarn. Den tidigare kommunen Vinberg införlivades med Falkenberg 1971.

Vinbergs kyrkby strax norr om kyrkan har gett namn åt socknen. Där finns idag en småhusbebyggelse med bostäder, skola och några serviceställen. En bygdegård uppfördes 1933 vid Hällebergsvägen i kyrkbyns utkant. Den användes som läger för polska flyktingvin-

nor på 1940-talet och som socknens första skolbarnsbespisning på 1950-talet. Huset byggdes om på 1960- och -90-talet och används fortfarande som samlingslokal.

Ovan: Kvarnen vid Vinbergs kyrka. Till höger: Bygdegården i kyrkbyn.

Vinbergs samhälle ligger ca 2 km norr om kyrkbyn. Samhället växte fram omkring järnvägsstationen vid den smalspåriga banan, den s.k. Pyttebanan mellan Falkenberg och Limmared, som för Vinbergs del trafikerades mellan 1894 och 1959.

Svenljungavägen är samhällets genomfartsled väster om den tidigare järnvägssträckningen. Mellan vägen och den f.d. järn-

vägsstationen finns en äldre bebyggelse med bostäder och byggnader med anknötning till verksamheter. På båda sidor om Svenljungavägen, centralt i samhället, ligger ett område med flerbostadshus från 1980-talet i två våningar. Bebyggelsen österut består i första hand av bostäder med äldre hus närmast centrum och yngre villakvarter i utkanterna. I sydöst ligger ett stort ålderdomshem och en liten förskola.

Överst till vänster:
Apelsinvägen från norväst. Det ljusa huset har innehållit ett snickeri.

Överst till höger:
Citronvägen från sydväst.

Ovan till väster:
Apelsinvägen med den f.d. järnvägsstationen till höger.

Ovan till höger:
Hållerupsvägen från sydväst med flerfamiljshusen i bakgrunden.

Till höger:
Ålderdomshemmet vid Vinbyvägen från sydöst.

Överst:
Del av skolområdet i Vinbergs kyrkby med skolhuset från 1914 i fonden.
Till vänster:
Hällebergsvägen i Vinbergs kyrkby. I byggnaden har funnits ett snickeri.

Under 1900-talets första decennier var järnvägen viktig för virkestransporter från skogsbygderna i inlandet mot kusten. Därefter övertogs transporterna av lastbilstrafiken. Åkerirörelsen blev en betydelsefull näring för Vinberg. Exempel på andra tidigare verksamheter i bygden är stenhuggeri och hästuppfödning under decennierna kring förra sekelskiftet. I kyrkbyn fanns en skofabrik. Betongindustrin på Vinbergs hed startade på 1960-talet och blev bygdens största industri. Vinbergs samhälle hade tidigare många bu-

tiker och småindustrier, så som Ruts Bageri från 1950-talet med gräddringar som specialitet, "Ruts ringar". Bageriet och en smedja låg på den plats där hyreshusen nu ligger. Flera verksamheter har under senare år flyttat ut till Vinbergs hed.

1952 slogs Vinbergs kommun ihop med Ljungby. 1964 inleddes ett samarbete i "Falkenbergblocket" som föregick kommunsammanslagningen 1971.

Tre värdenhetliga områden har valts ut:

Värdeenhetsliga områden i Vinberg

— karta sid 194

1. Området kring Vinbergs kyrka

En unik miljö med prästgård, trädgård, friluftskyrka och kvarn, där varje enskild byggnad såväl som området i sin helhet är av mycket stort kulturhistoriskt värde.

2. Hedvägen i Vinbergs kyrkby

Längs Hedvägen ligger äldre byggnader för handel och småindustri och välbevarade villor från ca 1930-talet och framåt.

3. Området vid f.d. järnvägsstationen i Vinbergs samhälle.

En fortfarande aktiv plats med Vinbergs Lantmanna och andra verksamheter.

11:1. OMRÅDET KRING VINBERGS KYRKA

Vinbergs kyrka uppfördes efter ritningar av göteborgsarkitekten Adrian Crispin Petersson, som även ritade Falkenberg kyrka. Den invigdes 1899 och ersatte en äldre kyrka i romansk stil från 1100-talet. Vissa inventarier och båda kyrkklockorna flyttades till den nya kyrkan innan den gamla, som hade blivit för liten för socknens växande befolkning, sprängdes med dynamit 1910. En idegränshäck markerar nu de tidigare murarna, och platsen med den omgivande gamla kyrkogården med sin entréport från 1806 används som friluftskyrka.

Den nya kyrkan är uppförd i vertikal nygotisk stil med bastanta stenmurar i granit och mönstrat skiffertak. Den ljusa interiören i nationalromantik är särskilt omtalad för takmålningen i koret med guldstjärnor på kornblå botten.

Under 1930-talet med dess mer sparsmakade stilideal anklagades kyrkan för sin "skrytsamma, billiga och gottköpsaktiga arkitektur". (Citat ur Larsson 1972.) Men med tiden har arkitekturen kommit att uppskattas alltmer och vid en restaurering på 1960-talet fick kyrkan behålla sitt ursprungliga utseende. Antalet fasta sittplatser minskades dock från 750 till 450. Mönstret i skiffertaket var det som arkitekten ursprungligen hade tänkt sig och tillkom under restaureringen.

Kyrkan från väster.

Församlingshemmet söder om kyrkan byggdes 1978-79 efter ritningar av arkitekt Helge Bloch från Falkenberg. Som en traditionell hallandsgård har den tre längor kring en gårdsplan.

Vid kyrkogårdens asklund ligger ett bårhus från 1950-talet. Bakom kyrkogården, i öster, sträcker sig en 70 m lång faluröd byggnad från 1920-talet med kyrkstallar, ursprungligen 26 stallplatser.

Prästgårdens nuvarande huvudbyggnad är uppförd 1798 för kyrkoherde Olof Öhrvall. Hemmanet Prästgården finns belagt sedan 1500-talet. Prästsonen Olof von Dalin föddes i Vinberg 1708 och blev känd som författare och skald i Stockholm. Han skrev bl.a. "Svea Rikes historia" och hedras med en minnessten nära prästgården. Författaren Amalia Björck föddes också i Vinbergs prästgård och

skildrade sin hembygd i dikter och prosa. Hon avled 1969.

Bakom prästgården finns en stor förvildad trädgård som ursprungligen anlades av Olof von Dalins mor, Margareta Brita, och hans styvfar, kyrkoherde Severin Bökman. Trädgården var då i barockstil med kryddgård, kálhage och humlegård. En kanal avskiljde en ö kallad "Prästens ö" med lusthus och lindallé.

Trädgården kom senare att innehålla fruktträd och ändrades därefter till engelsk park. I början av 1900-talet fanns en räkkoloni i de höga träden på ön. Där finns fortfarande rester av dammar för rudor och karpar. Trädgården är emellertid så igenvuxen att den är svår att ta sig fram i. Kanalen liknar idag mest ett grunt dike.

Församlingshemmets entré.

Bårhuset från sydöst.

Kyrkstallarna.

Prästgårdens entré.

I Vinån, västerut i området, ligger en vattenkvarn som användes som bygdekvarn fram till 1970-talet. Kvarnhuset är från 1900-talets början och mjölnarbostaden från sent 1800-tal, båda mycket välbevarade. På platsen finns kvarn omnämnd redan 1569, i Lunds Stifts Landebok, som tillhörande präst-

gården. Idag är byggnaderna privatägda. Lantgården i sydost, som också är privatägd, är det tidigare prästlönebostället.

Området kring Vinbergs kyrka ingår i turistprojektet "Ekomuseum nedre Ätrådalen" med 60 utvalda besöksmål.

Längst till höger:
Mjölnarbostaden.
Under: Kvarnen från nordväst.
Till höger: Inskription på gravmonument på gamla kyrkogården.
Under:
Porten från 1806 till gamla kyrkogården.

Värdering och rekommendationer Vinbergs kyrkomiljö

Området kring Vinbergs kyrka har en unik samling intressanta, välbevarade och vackra byggnader som var för sig har stor betydelse för ortens historia. Naturområdena med vattnet, den gamla trädgården och det omgivande kulturlandskapet samverkar med byggnaderna och de två kyrkogårdarna till att skapa en mycket särpräglad och värdefull miljö.

Kyrkan och kyrkogårdarna är redan skyddade i kulturminneslagen och hela miljön är ett av Falkenbergs kommuns sex riksintressen enligt miljöbalken. Området upptas även som särskilt kulturhistoriskt värdefullt i Falkenbergs kommuns kulturmiljövårdsprogram från 1991, "Bygd att värda!". Byggnaderna och de kringliggande naturområdena bör även skyddas i detaljplan. Ny- och tillbyggnader bör undvikas i och i närheten av området. Vid restaureringar bör antikvarisk expertis konsulteras. Önskvärt är att trädgården bakom prästgården snarast restaureras och att kanalen grävs ut.

11:2. HEDVÄGEN I VINBERGS KYRKBY

Hedvägen går från Vessigevägen i söder rakt genom Vinbergs kyrkby. Åt norr fortsätter vägen till Vinbergs samhälle. Vid korsningen med Hällebergsvägen åt väster ligger äldre byggnader med bostäder och verksamheter, så som bilverkstad och charkuteributik. Den s.k. Köttboden är inrymd i en byggnad i n-tusten och tegel som uppfördes för Vinbergs mejeri 1898.

Norr om det f.d. mejeriet längs Hedvägen finns välbevarade bostadshus från ca 1930-60-talen på stora tomter, symmetriskt placerade med entréerna mot Hedvägen. Längs Vinbovägen i öster och Ringare-Gustafs väg/Bergtallsvägen i väster är villorna byggda senare, på 1960-70-talen. Glaserat taktegel är vanligt på bostadshusen i trakten.

Väster om Hedvägen ligger Vinbergs skola där den äldsta byggnaden är det gamla skolhuset från 1914. Vid Hedvägen ligger också en tennisbana som anlades 1965 av Kyrkbyns Tennisklubb.

Till vänster: Det gamla mejeriet.
Under till vänster: Bilverkstad vid Hällebergsvägen - Hedvägen.
Under till höger: Villa vid Hedvägen.

Till vänster och överst till höger: Hedvägen.
Mitten till höger: Ringare-Gustafs väg med gaveln
mot Hedvägen.
Till höger: Vinbovägen.

Värdering och rekommendationer Hedvägen i Vinbergs kyrkby

Längs Hedvägen ligger välbevarade och kulturhistoriskt intressanta byggnader med bostäder och verksamheter av betydelse för ortens utveckling och historia.

Vid restaureringar av de äldre ombyggda husen i söder är en återgång till ursprungligt utseende önskvärt. Villorna längs Hedvägen, Vinbovägen och Ringare-Gustafs väg/ Bergtallsvägen bör behålla sina tidstypiska utföranden och helst också det glaserade takteglet där sådant förekommer. Eventuella tillbyggnader på husen längs Hedvägen bör förläggas till tomternas baksidor.

11:3. OMRÅDET VID F.D. JÄRNVÄGSSTATIONEN I VINBERGS SAMHÄLLE

Den f.d. järnvägsstationens exteriör är mycket välbevarad med sin semafor och rester av banvallen. Platsen har hedrats med en minnessten och ett miniatyråg i trä. På andra sidan den gamla järnvägen finns en idrotts hall. Norr om stationen breder en stor asfaltsplan ut sig mot Lantmannas väldiga huvudbyggnad.

Vinbergs Lantmanna är en egen medlemsägd förening som nyligen firade 100-årsjubileum. 1902 konstituerades Vinbergs Inköpsförening, som ändrade namn till Vinbergs kooperativa handelsförening och från 1930-talet blev Vinbergsortens Lantmannaförening. Föreningen har ca 150 medlemmar från fortfarande aktiva jordbruk i bygden.

Huvudbyggnaden uppfördes 1928 som magasin, kontor, kvarn och sädeskross. Den har byggts ut och om i flera omgångar, och

inrymmer numera också butiksförsäljning av produkter för lantbruket såsom foder, utsäde, gödsel, järnartiklar, trädgårdsvaror m.m. Tornet på taket påbyggdes på 1970-talet för upptransport av säd och används i samband med rensning av utsäde.

Ovan: Lantmanna från sydväst. Under: Från norr.

Vid asfaltsplanen ligger fler byggnader som innehåller Lantmannas förråd och utrustning. Den f.d. ladugården inköptes av grannen Nygård på 1960-talet. Plåtskjulet tillkom på 1980-talet. I en liten vit byggnad finns mätinstrument för en spannmålsvåg.

Andra verksamhetsbyggnader i området är bl.a. ett f.d. bussgarage vid Pärönvägens slut och en ekonomibygnad mittemot, där det funnits ett hönseri. Det tillhörande bostadshuset i egenartad byggnadsstil sägs vara uppfört med inspiration från Amerika.

Garaget sett från väster.

Det f.d. hönsriet till vänster.

Värdering och rekommendationer för området vid f.d. järnvägsstationen i Vinbergs samhälle

Vinbergs samhälle växte fram kring den dåvarande järnvägsstationen. Lantmannas magasin och andra byggnader med verksamheter förlades naturligt till området kring stationen. Trots att järnvägen inte finns kvar är området fortfarande livfullt och präglad av Lantmannas omfattande verksamhet. Stationshuset, Lantmannas huvudbyggnad och det gamla hönsrietet är välbevarade och ger platsen atmosfär och historisk kontinuitet.

Verksamheter bör uppmuntras i området men större nybyggnader undvikas alltför nära de gamla husen. Lantmannahuset bör dokumenteras mer utförligt.

12. SKOGSTORP

Skogstorp, som länge kallades Eneskogstorp, består idag till största delen av småhusbebyggelse

Överst: Skogstorpsskolan.

Under: Pizzeria vid Göteborgsvägen.

gelse för bostadsändamål. De flesta hus är uppförda från och med 1950-talet. På en karta från 1952 finns endast 45 bostadshus utritade. Här och var bland villorna finns bevarad äldre bostadsbebyggelse och torp med ladugårdar. Utefter kusten bodde tidigare fiskare, på 1920-30-talen ca 20 familjer. Skogstorp är känt för sin skoindustri med verksamhet fram till 1960-talet.

Samhället med hantverkare och handlande växte fram längs Göteborgsvägen (förr kallad landsvägen eller ”rikstväan”), som går parallellt med gamla E6:an. Där ligger idag bensinstation, pizzeria och kiosk.

På nordöstra sidan av landsvägen fanns tidigare mejeri och en väderkvarn från 1898 som revs på 1980-talet. Utefter Stafsinge kyrkväg österut finns en bygdegård uppförd 1931 och en idrottsplats. Sydväst om Göteborgsvägen ligger mataffär, servering, församlingshem och en stor skolbyggnad med bibliotek och tillhörande förskola och fritidshem.

Centralt invid skolan respektive i nordväst finns två områden med flerbostadshus från 1980- och 1990-talen. Båda dessa områden är uppförda i liten skala med uppbrutna huskroppar i ljus färgskala, väl anpassade till omkringliggande småhusbebyggelse.

Ovan: Göteborgsvägen. Till höger: Glommenvägen.
Under till vänster: Liljevägen.

Under till höger: Sydöstra Skogstorp.

Bland villakvarteren finns områden med tidstypisk arkitektur för samtliga byggnadsperioder sedan 1950-talet. Många hus har fått helt förändrade utseenden efter omfattande ombyggnader, vilket ger de flesta områden en starkt heterogen karaktär.

Karaktäristiskt för hela Skogstorp är dock den låga småhusbebyggelsen. De olika områdena med villor har höga boendekvaliteter med sina stora tomter och upp vuxna trädgårdar.

Låga häckar och staket är viktiga miljöskapande faktorer.

Generella rekommendationer är att tillbyggnader, plank och höga verandor bör placeras mot husens baksidor. Vid nybyggen bör större byggnadskroppar undvikas. Husens placering på tomterna bör ansluta till omgivningen och till befintliga byggnadsplaner.

Här lyfts tre värdeenhetsliga områden fram:

Värdeenhetsliga områden i Skogstorp

— karta sid 194

1. Gamla centrum med Vallmovägen och Tulpanvägen

Mellan Syrénvägen i söder och förskolan i norr finns välbevarade villor från 1950-talet tillsammans med äldre bebyggelse.

2. Kedjehuset vid Gullregnsvägen

Längs Gullregnsvägens östra sida ligger en länga med 13 kedjehus från 1970-talet. (Skogstorp 16:14 t.o.m. 16:26.)

3. "Strandhaga", sydvästra Skogstorp

Samstämda småhus uppförda efter en plan från 1982, som anpassats efter befintlig bebyggelse och vegetation.

12:1. GAMLA CENTRUM MED VALLMOVÄGEN OCH TULPANVÄGEN

På båda sidor om Göteborgsvägen, den gamla landsvägen, finns många välbevarade villor från 1950-talet och flera äldre bostadshus. Området avgränsas i norr av den gamla skolbyggnaden som numera används som förskola. Tidigare var detta samhällets centrum med verksamheter som mejeri, smedja, väderkvarn, spinneri, lanthandel och café.

Villorna från 1950-talet är uppförda i 1,5 plan med källare. Fasaderna är klädda med gult eller rött tegel eller putsade i ljusa färger. Taken är täckta med rött lertegel. Ursprungligen bestod fönstren av två lufter.

Till vänster: Tulpanvägen.
Ovan: Huset har tidigare innehållit café.
Under: Minigolfbana och kiosk vid Göteborgsvägen.

Tulpanvägen.

Tulpanvägen.

Syrénvägen.

Vallmovägen.

Värdering och rekommendationer gamla centrum med Vallmovägen och Tulpanvägen

Skogstorps gamla centrum ger idag ett utspritt intryck med den glesa bebyggelsen längs Göteborgsvägen. Eftersom E6:an i omgångar flyttats norr om samhället tycks den numera sparsamt trafikerade vägen alltför bred. Bostadshusen ligger ett stycke ifrån, avskärmade från vägen av vegetation och enstaka byggnader för verksamheter så som bensinstation, pizzeria och kiosk. Bebyggelsen påminner om den tid då Skogstorp växte fram som villastad vid en Europaväg, på bekvämt avstånd från Falkenberg.

De 1950-talsvillor längs Tulpanvägen i väst och Vallmovägen i öst som har kvar sitt ursprungliga utseende är bebyggelsehistoriskt intressanta och bör bevara sin exteriör. Entréernas skärmtak och smäckra smidesräcken är exempel på betydelsefulla byggnadsdetaljer.

12:2. KEDJEHUSEN VID GULLREGNSVÄGEN

Med ryggen mot Tulpanvägens 1950-talsvillor ligger en rad kedjehus som ritades 1975 av G. Melin för HSB. Gavlarna med de karaktäristiska gavelbalkongerna bildar framsida med altaner mot sydväst. De tretton husen i 1,5 plan är sammanbundna med garage i tre kedjor. Ett stråk med gräsmatta skärmar av trädgårdarna från Gullregnsvägen. På andra sidan Gullregnsvägen ligger ett område med flerbostadshus i två våningar uppförda för HSB på 1980-talet.

Husen har fönster bara på gavlarna. Bottenvåningens långsidor täcks helt av garage/förrådsbyggnaden. Endast på ena långsidans

takfall, på övre plan, finns ett litet fönster. Bottenvåningen har matplats och vardagsrum åt söder. Det lilla köket ligger innanför matplatsen. Åt norr ligger entréerna med hall, badrum och sovrum. Innanför gavelbalkongen på övre plan ritades ett allrum åt söder och sovrum åt norr.

Fasaderna är klädda med stående och liggande träpanel samt fasadtegel på entrésidans bottenvåning. Idag är fasader och balkonger, som ursprungligen troligen var brunlaserade, målade i olika ljusa färger. Taket är täckta med röda tegelpannor.

Fasaderna åt sydväst.

Flerfamiljshusen på andra sidan Gullregnsvägen.

Till höger: Entrégaveln åt nordöst.
Under: Gavelbalkongerna åt sydväst.

Värdering och rekommendationer kedjehusen vid Gullregnsvägen

Kedjehusen vid Gullregnsvägen har en tidstypisk 1970-talsarkitektur som är konsekvent genomförd. Med undantag för färgsättningen har husens exteriörer inte genomgått några större förändringar. Kedjan bildar en effektiv gräns mellan Skogstorps äldre centrumbebyggelse och de yngre områdena i sydväst.

Kedjans karaktär kommer bäst till sin rätt med ett ordentligt avstånd till annan bebyggelse i sydväst. Planeringen lämnar inte utrymme för tillbyggnader. Husens planlösning, med allt ljusinsläpp från kortsidorna, kräver också utrymme åt sydväst. Gräsmattan mellan husen och Gullregnsvägen bör därför fortsättningsvis vara öppen och bebyggelse på andra sidan Gullregnsvägen ligga ett stycke ifrån.

Fasadernas färgsättning bör vara samstämd. Taken bör behålla sitt enhetliga röda tegel.

12:3. "STRANDHAGA", sydvästra Skogstorp

Byggnadsplanen för sydvästra Skogstorp, "Strandhaga" upprättades 1982 av White arkitektkontor AB. Ambitionen var att äldre gårdar, vegetation och stengärdesgårdar skulle bevaras och tillföra kvalitet till den nya bebyggelsen.

91 nya bostadshus planerades, orienterade längs "entrégator" som mynnar i små torg. Dessa avsågs fungera som gemensamma uterum då tomterna är förhållandevis små.

En gång- och cykelväg tvärs genom området korsar entrégatorna.

Husen är i ett till två plan. Fasaderna är putsade eller klädda med träpanel. Enligt planen skulle samtliga hus ha ljusa fasader och röda tegeltak. Planen skulle möjliggöra flexibilitet och en långsam utbyggnad. Exploateringen var dåvarande Skånska Cementgjuteriet, numera Skanska.

Bevarad lantgård i småhusområdet.

De lägre husen kantar Primulavägen fram till det lilla "torget" med tvåplanshus.

Tvåplanshus vid Primulavägen.

Värdering och rekommendationer Strandhaga

Området har höga miljömässiga kvaliteter med den lyckade anpassningen till äldre bebyggelse och bevarade stengärdesgårdar och växtlighet. Byggnadsplanen är ambitiös och väl genomtänkt. De olika hustyperna gör att området upplevs som omväxlande och intressant samtidigt som arkitekturen har enhetliga drag.

Viktigt är att eventuell ny bebyggelse i och i närheten av området anpassas till byggnadsplanen och befintliga hus, med avseende på volym, placering på tomten och arkitektonisk utformning. Eventuella tillbyggnader bör också anpassas till byggnadsplanen. Färgsättningen bör vara samstämd och ljusa nyanser rekommenderas.

FOTO

Inventeringens digitala foton finns på CD hos Falkenbergs museum och på Stadsbyggnadskontoret i Falkenberg.

TIDIGARE INVENTERINGAR MED KARTOR

Falkenbergs kommun:

Falkenberg – stad att bevara. Populärutgåva av bevarandeplanen för Falkenbergs innerstad (1991)

Bevarandeplanen antogs av kommunfullmäktige 1986. Den bygger på en total byggnadsinventering som utfördes 1982 av Hallands läns museer, Landsantikvarien. (D.v.s. alla byggnader inom det avgränsade området inventerades.) Se karta sid 185.

Utvalda hus är klassade enligt:

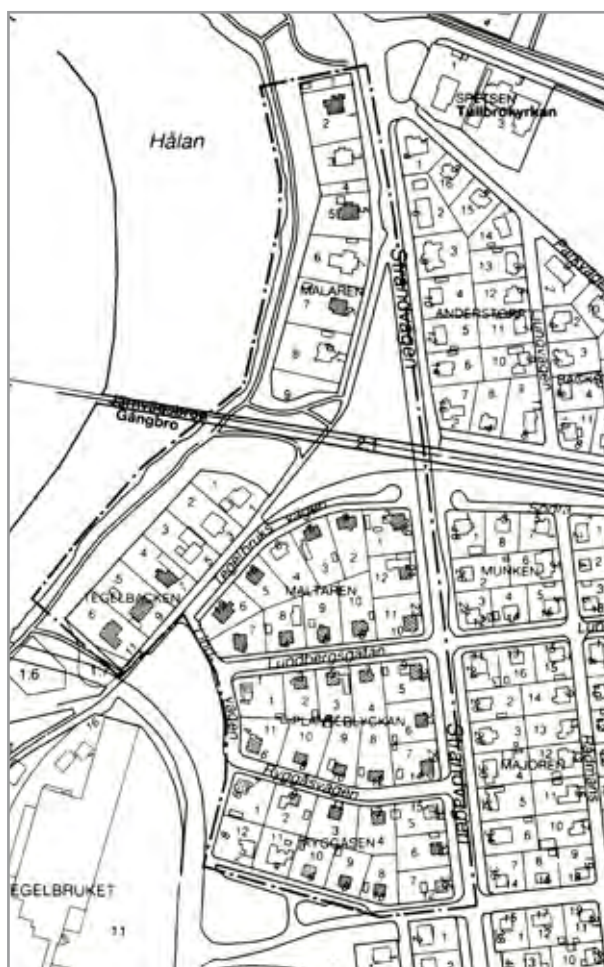
- Byggnadsklass 1: Byggnad av större kulturhistoriskt värde, som inte får förändras exteriört. (Rött på kartan.)
- Byggnadsklass 2: Byggnad av större kulturhistoriskt värde, vars yttre form och allmänna karaktär ej får förvanskas. (Rödrutigt på kartan.)
- Miljöbeteckning M: Område av särskilt kulturhistoriskt värde och av stor betydelse för stadsbilden. Beteckningen omfattar även gator, torg och platser. (Blått på kartan.)

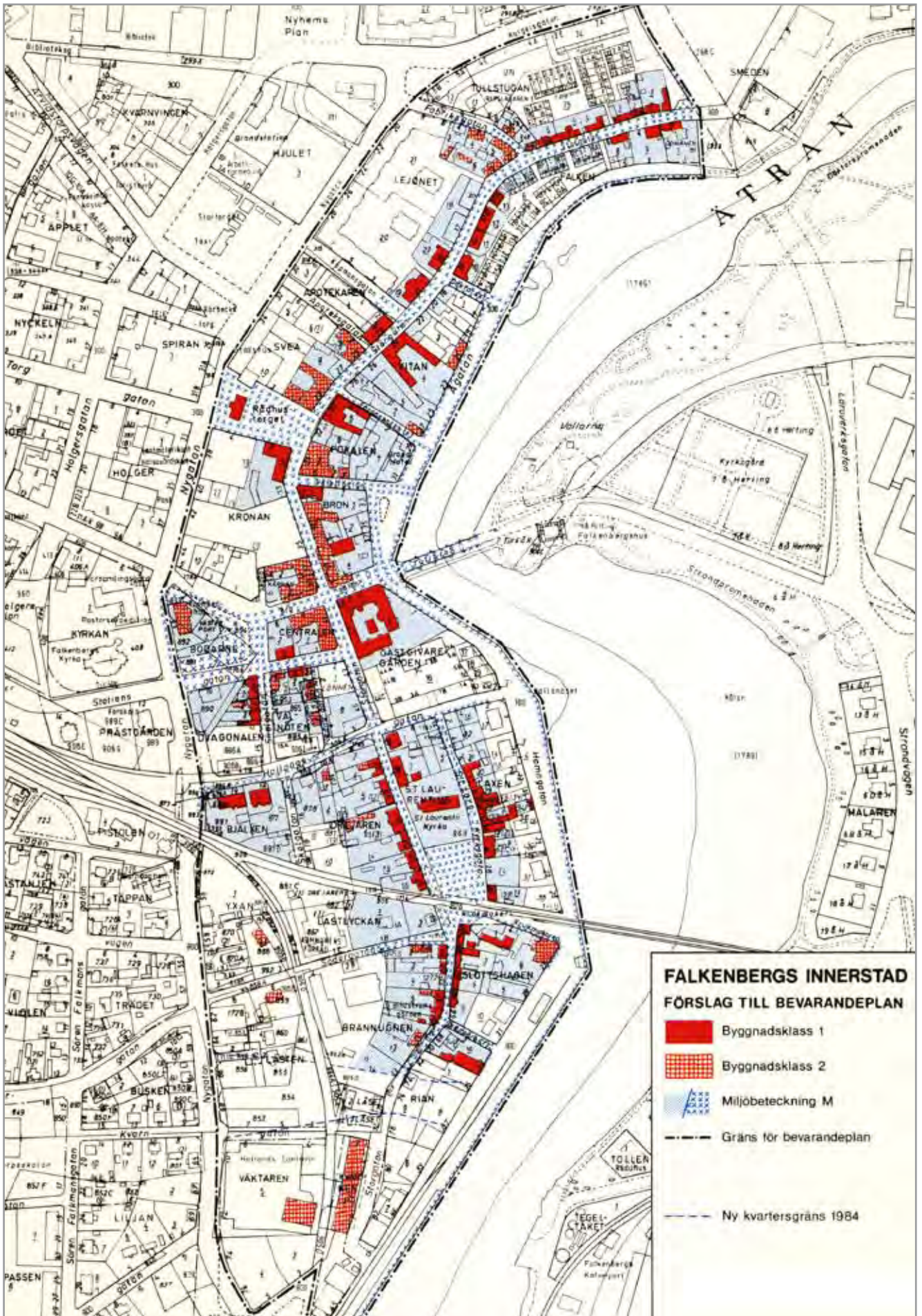
Falkenbergs kommun och Hallands läns museer, Landsantikvarien:

Förslag till bevarandeplan: Herting. Kv Mälaren, Mältaren, Planterlyckan, Ryggåsen och Tegelbacken. (1993)

Bevarandeplanen för delar av Herting antogs av kommunfullmäktige 1993. Underlaget är en total byggnadsinventering och kulturhistorisk undersökning som Landsantikvarien utförde 1984. Rapporten redogör för områdets kulturhistoriska värden och hur de bör bevaras. Materialet är avsett som underlag vid planfrågor i området.

Resterande delar av Herting utgör värdeenhetsliga områden i "Stadens yttre årsringar", se sidorna 93 - 112.

Riksintresse:

1987 blev Falkenbergs innerstad utsedd av regeringen till riksintresse enligt dåvarande naturresurslagen, nuvarande miljöbalken. I hela Halland finns 42 kulturmiljöer av riksintresse varav sex i Falkenbergs kommun. Skrivelsen från riksantikvarieämbetet till regeringen inför utnämningen beskriver hur Falkenbergs stadskärna framstår ”som en av de värdefullaste och bäst bevarade stadsmiljöerna i södra Sverige, varför det är angeläget att den behandlas på sådant sätt att dessa värden bevaras åt framtiden till glädje också för kommande generationer”. (Citat och karta på sid. 146-147 ur ”Falkenberg – Stad att bevara”.)

Förutom det område som omfattas av bevarandeplanen ingår också kvarteren Kyrkan och Prästgården (se nedan), stationsområdet samt området kring kapellkyrkogården och borgruinen på andra sidan Tullbron. Beteckningen på riksintresset är KN 21.

Riksintressebegreppet avser att skydda kulturmiljön mot ingrepp som kan skada kulturvärdena i samband med planering och byggande. Kommunerna bör förebygga sådana ingrepp genom planbestämmelser. Länsstyrelserna ska uppmärksamma att värdena beaktas.

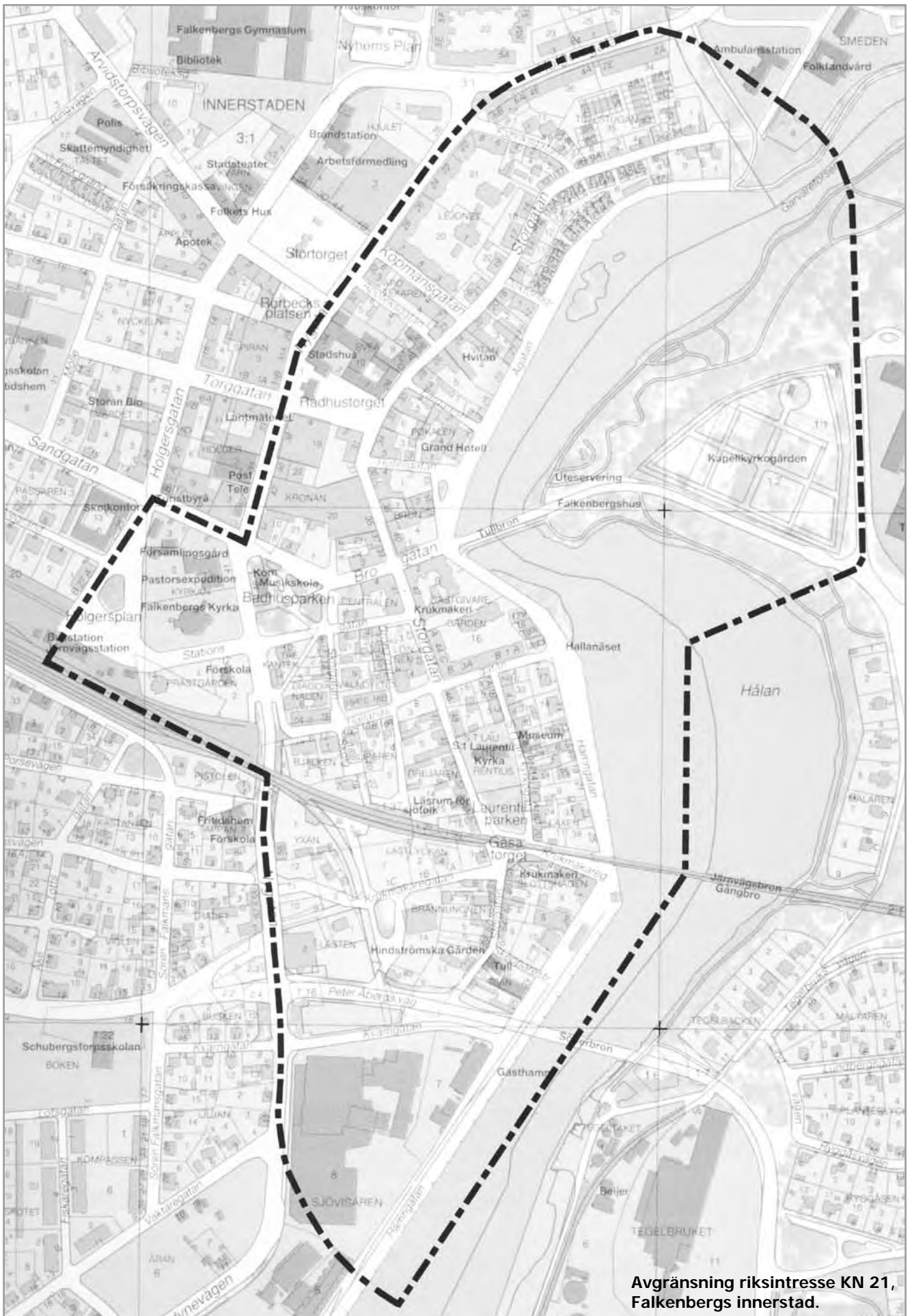
Falkenbergs kommun och Hallands läns museer, Landsantikvarien:

Kulturhistorisk undersökning av kvarteren Kyrkan, Prästgården m.fl. (1990)

Rapporten kompletterar bevarandeplanen med avseende på riksintresseområdet i stadens västra delar. Kvarteren Kyrkan och Prästgården samt området kring järnvägsstationen ingår i riksintresset men kom inte med i bevarandeplanen.

Dessutom undersöktes den numera till största delen rivna bebyggelsen i kvarteren Holger, Spiran (med f.d. Lyckan) och Hjulet samt Stortorget, d.v.s. området mellan Holgersgatan och Nygatan. Området angränsar i öster till bevarandeplanens och i väster till det område som inventerats i ”Stadens yttre årsringar”.

Falkenbergs kommun och Hallands läns museer, Landsantikvarien:
Kv. Svärdet och Nyckeln, Falkenberg. Kulturhistorisk undersökning. (1987)

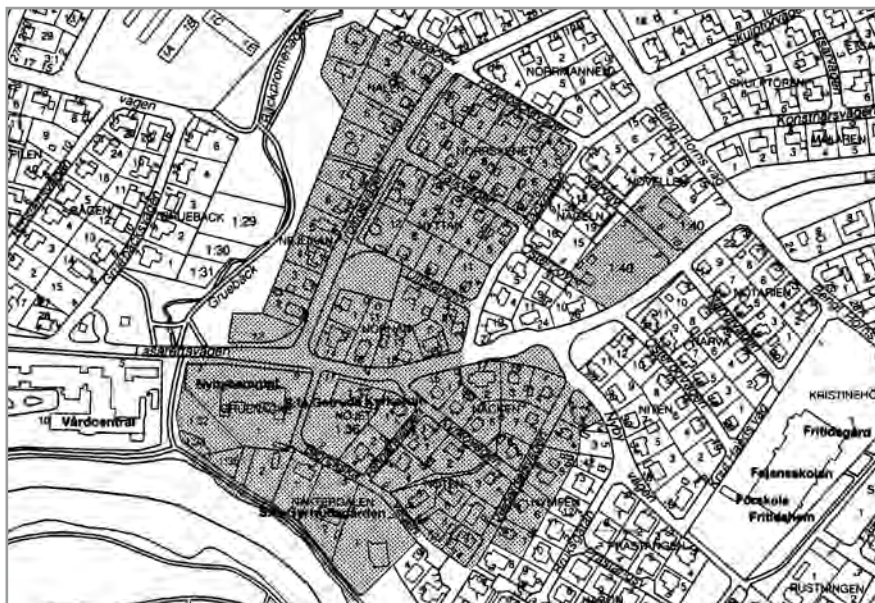
1987 blev kvarteren Svärdet och Nyckeln aktuella i samband med planer för rivning och nybebyggelse. Hallands Läns museer, Landsantikvarien genomförde då en inventering och utförlig dokumentation av kvarteren på uppdrag av Kulturnämnden i Falkenbergs kommun.

Sedan dess har stora delar av den gamla bebyggelsen i kvarteret Nyckeln rivits, men kvarteret Svärdet är fortfarande oförändrat. Kvarteret utgör värdeenhetsligt område 3:11 i "Stadens yttre årsringar". Se sidorna 53-56.

Hallands läns museer, Landsantikvarien:
Östra gårdet, Falkenberg. Kulturhistorisk undersökning av de äldsta egnahems-kvarteren. (1995)

I rapporten beskrivs byggnaderna i de äldre egnahems-kvarteren i det skick de befann sig 1995, mot bakgrund av en historik över området. Syftet var att sprida information om den kulturhistoriskt intressanta miljön.

Värdeenhetsligt område 4:7 i "Stadens yttre årsringar", Falkvägen i N-kvarteren, ligger inom detta område. Se sidorna 73-74.

Falkenbergs kommun och Hallands läns museer, Landsantikvarien:
Bygd att vårda! Kulturmiljövårdsprogram för Falkenbergs kommun (1991)

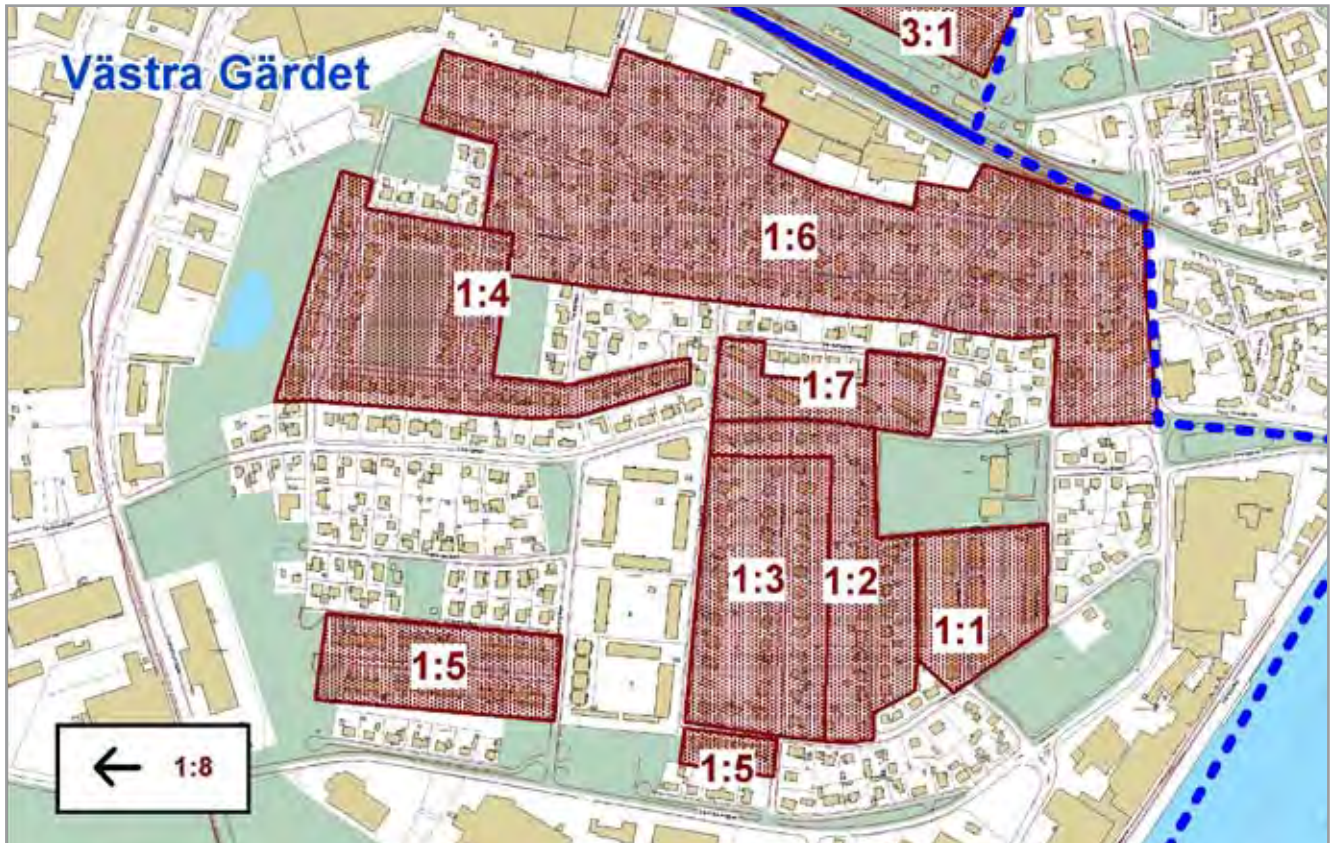
I programmet har valts ut särskilt värdefulla miljöer och objekt, i första hand på landsbygden. Bland de utpekade områdena finns även Falkenbergs innerstad och de kvarter i Herting som omfattas av bevarandeplanen. Vinbergs kyrkomiljö, som utgör värdeenhetsligt område 11:1 i "Stadens yttre årsringar" (sidorna 168-170), finns med i Bygd att vårda! som kulturmiljö nr 23.

ÖVRIGA KÄLLOR

- ABF Norra Halland och Falkenbergs kulturnämnd: *Stenhuggarna i Skrea* (1988)
- Anderson, Anders: *Skrea socken* (1952)
- Andersson, Torsten: *Människor och miljöer på Stafsinge strand* (2003)
- Boro-hus *Katalog nr. 13* (1936)
- Falkenbergs Bostads AB: *FaBo – alla tiders boende* (2000)
- Falkenbergs Bostads AB: *Jubileumsskrift. 50 år, 1950-2000*
- Falkenbergs Kultur- och hembygdsförening: *Falkenberg, staden som hembygd. Bidrag till Falkenbergs historia. Jubileumsskrift 1945-1995*
- Hallands Nyheter, artikel: *Västra gårdet och hamnen*.2000-10-17
- Hellström, Anna, Inst. för kulturvård, GBG:s universitet: *Badstugor i Falkenberg* (1994)
- Hägge, Eric: *Kommunalt sekel, Falkenbergs Stadsfullmäktige 1866-1965* (1966)
- Johansson, Ingeman m.fl: *Vinbergsortens Lantmannaförening 100 år* (2001)
- Jonsson, Leif: *Från egnahem till villa. Enfamiljshuset i Sverige 1950-1980* (1985)
- Kungliga bostadsstyrelsen: *Typritningskatalog* (1956)
- Larsson, Alrik: *En bok om Vinberg* (1972)
- Morup – Stafsinge hembygdsförening: *En bok om Stafsinge. Kust- och bondebygd med anrik herrgårdskultur* (1992)
- PRO Falkenbergs dokumentationscirkel: *Tider som flytt. En återblick på Herting, Hjortsberg och Skrea strand i Falkenberg*
- Rudberg, Eva, Svenska Turistföreningen: *Folkhemmets byggande under mellan- och efterkrigstiden* (1991)
- Stockholm AB SvenskaTrähus: *Monteringsfärdiga svenska trähus*
- Tidskriften hem i Sverige: *Villabyggarboken* (1945)

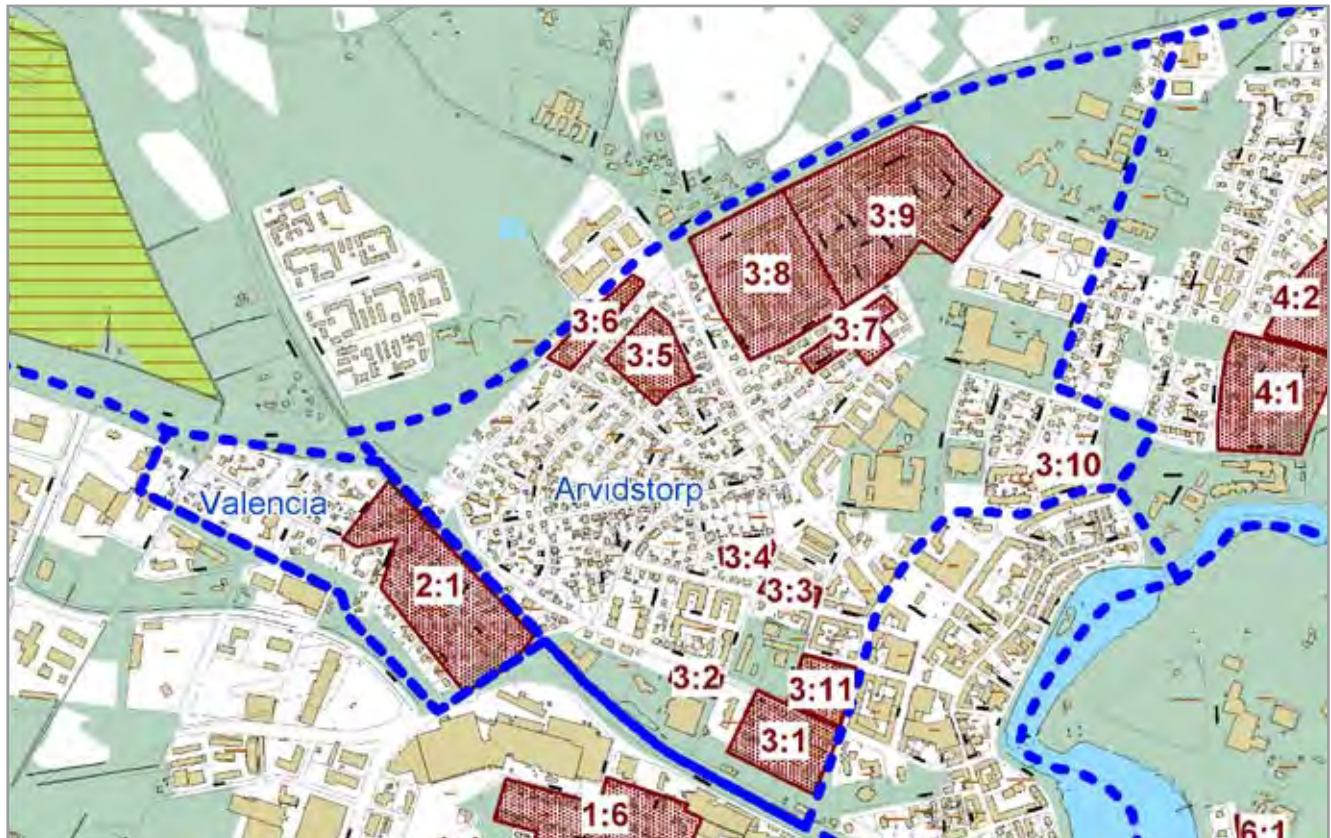
STADSDELSKARTOR MED VÄRDE-ENHETLIGA OMRÅDEN

1. Västra Gärdet

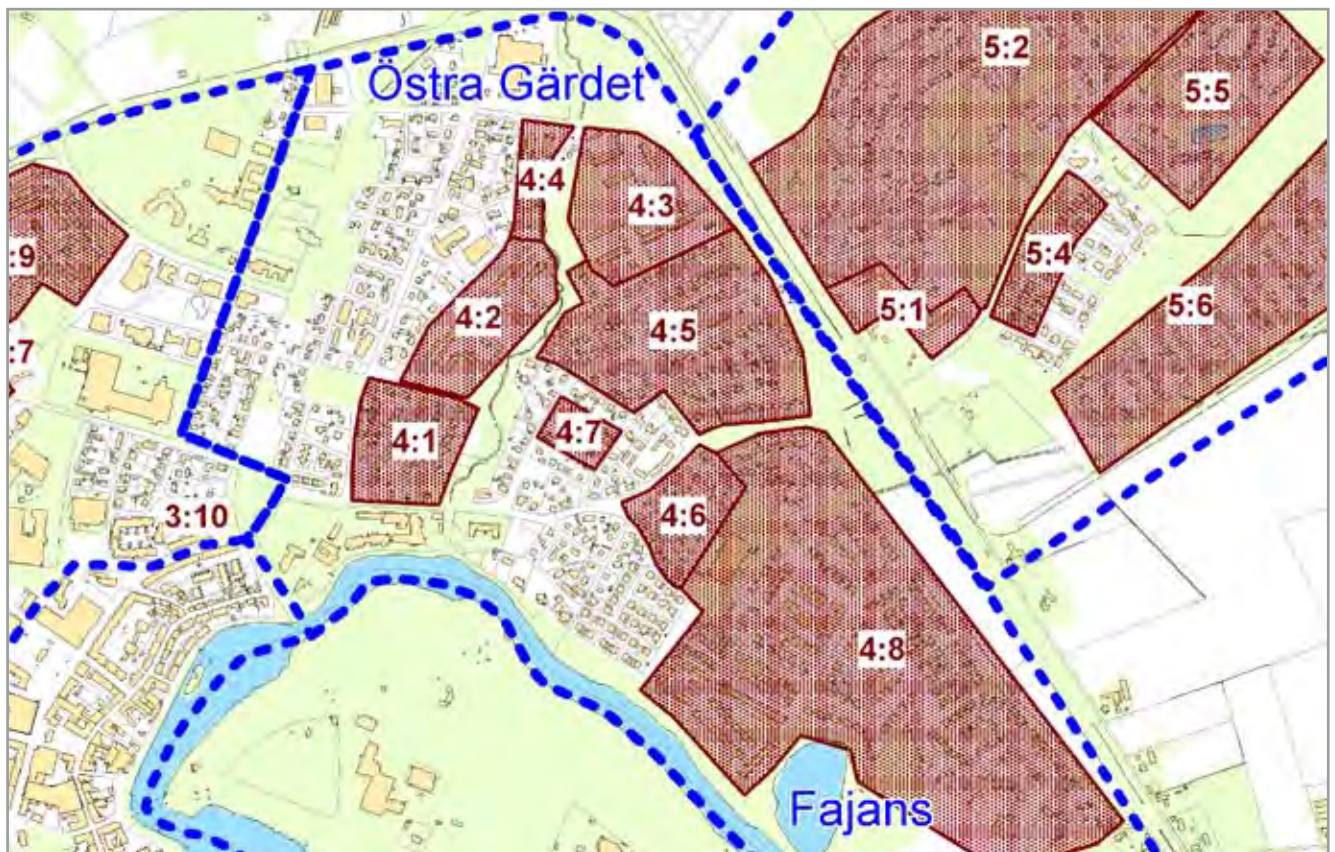

2. Valencia

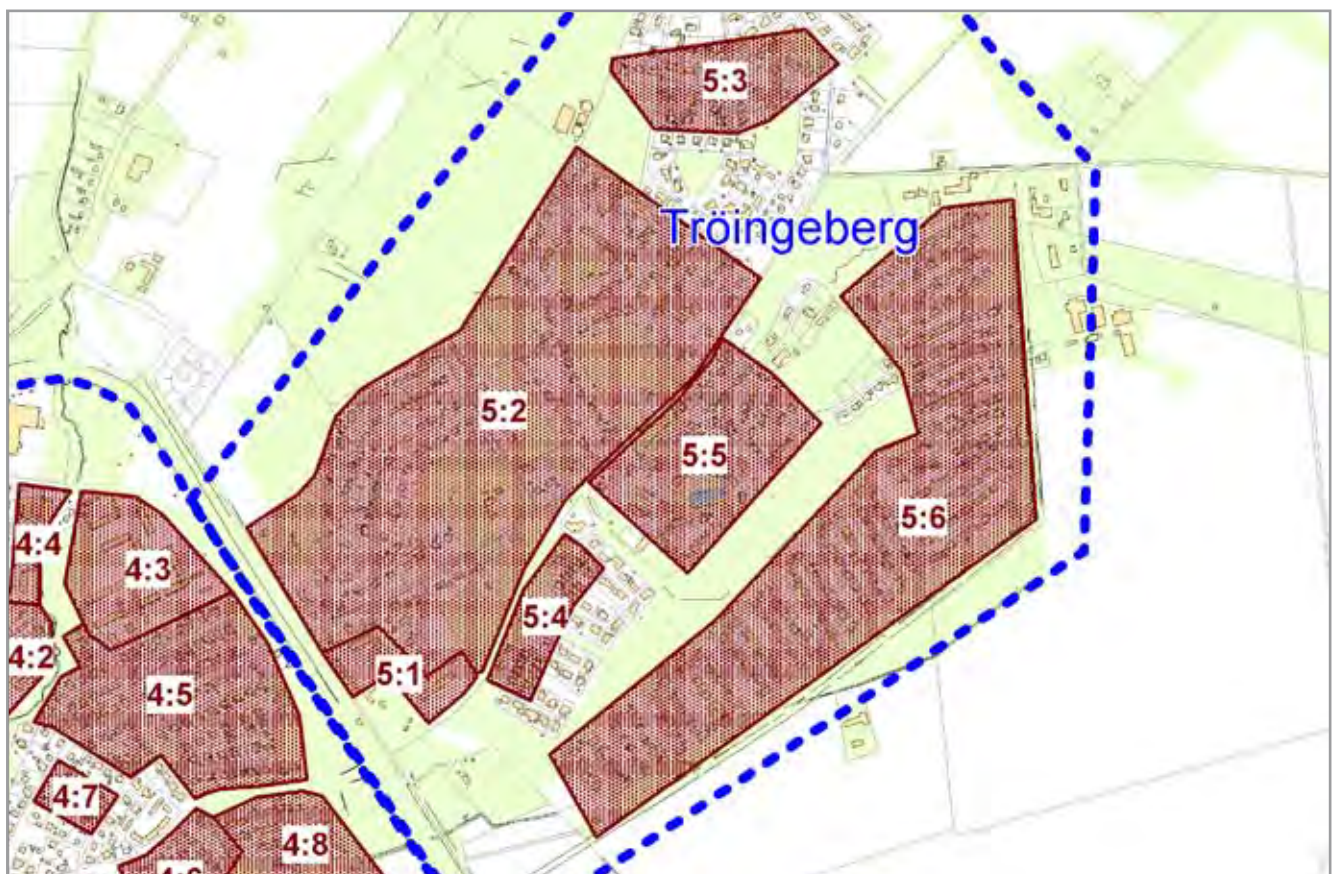
3. Arvidstorp och delar av centrala staden

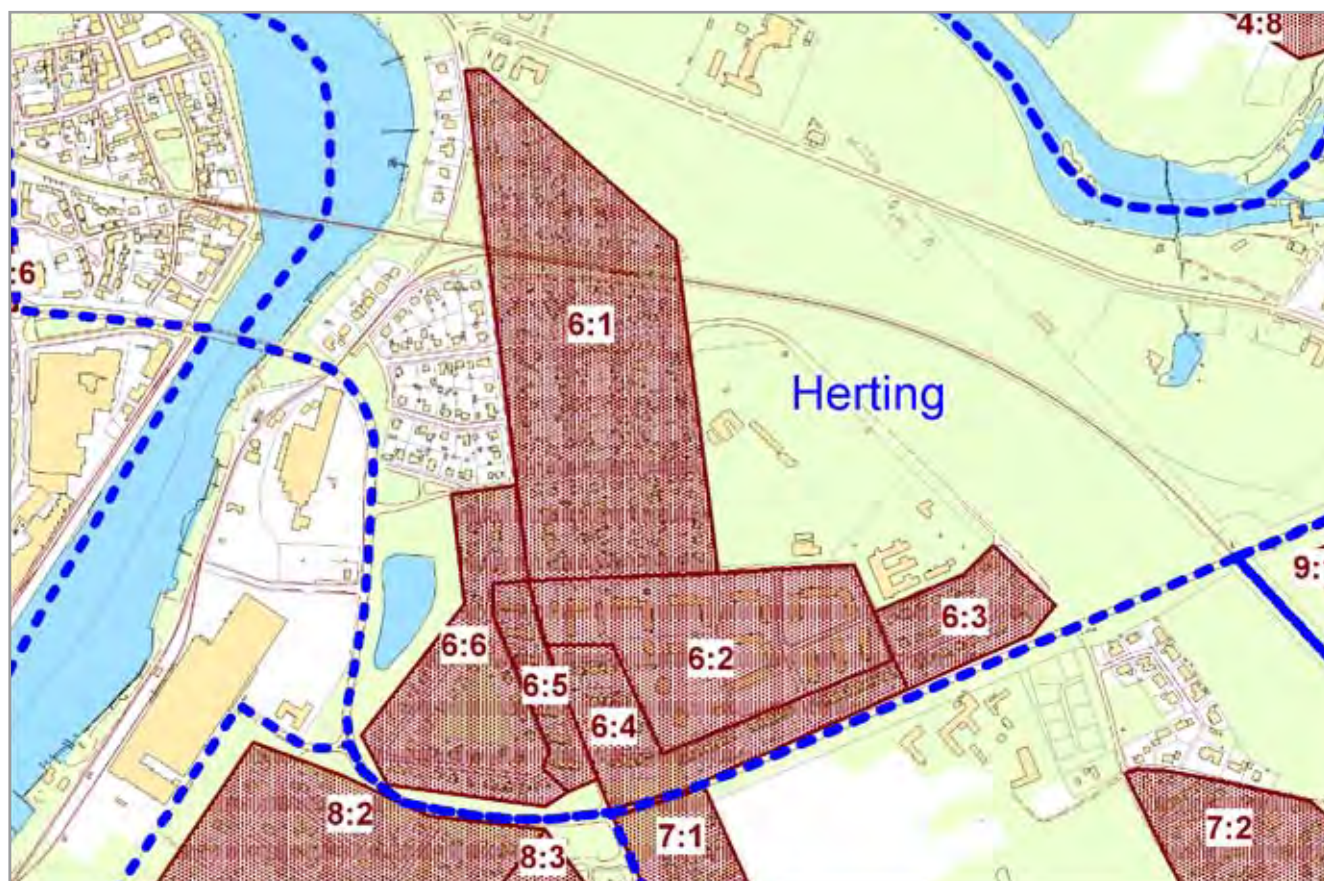
4. Östra gårdet och Fajans

5. Tröingeberg

6. Herting

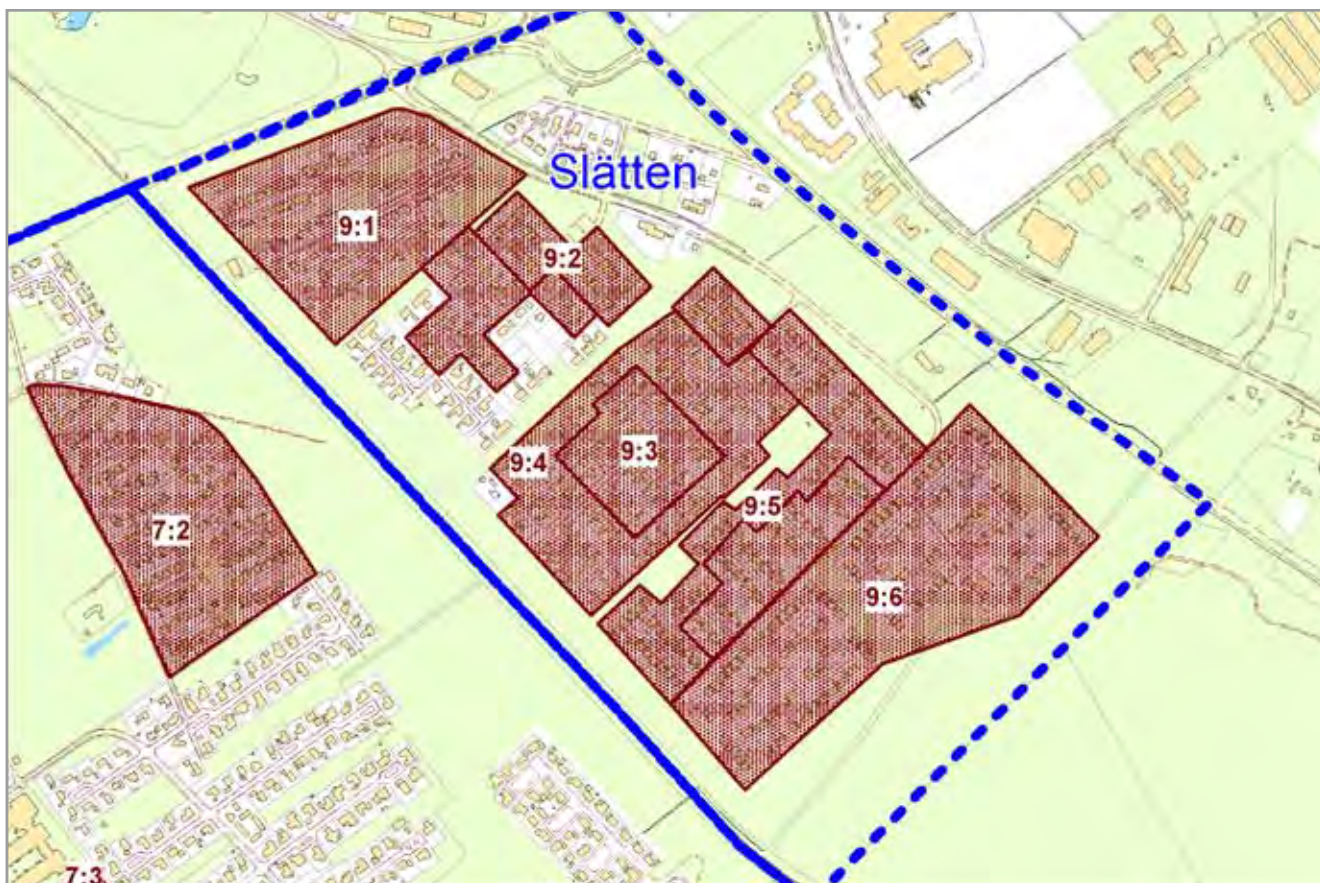

7. Hjortsberg / Kristineslätt

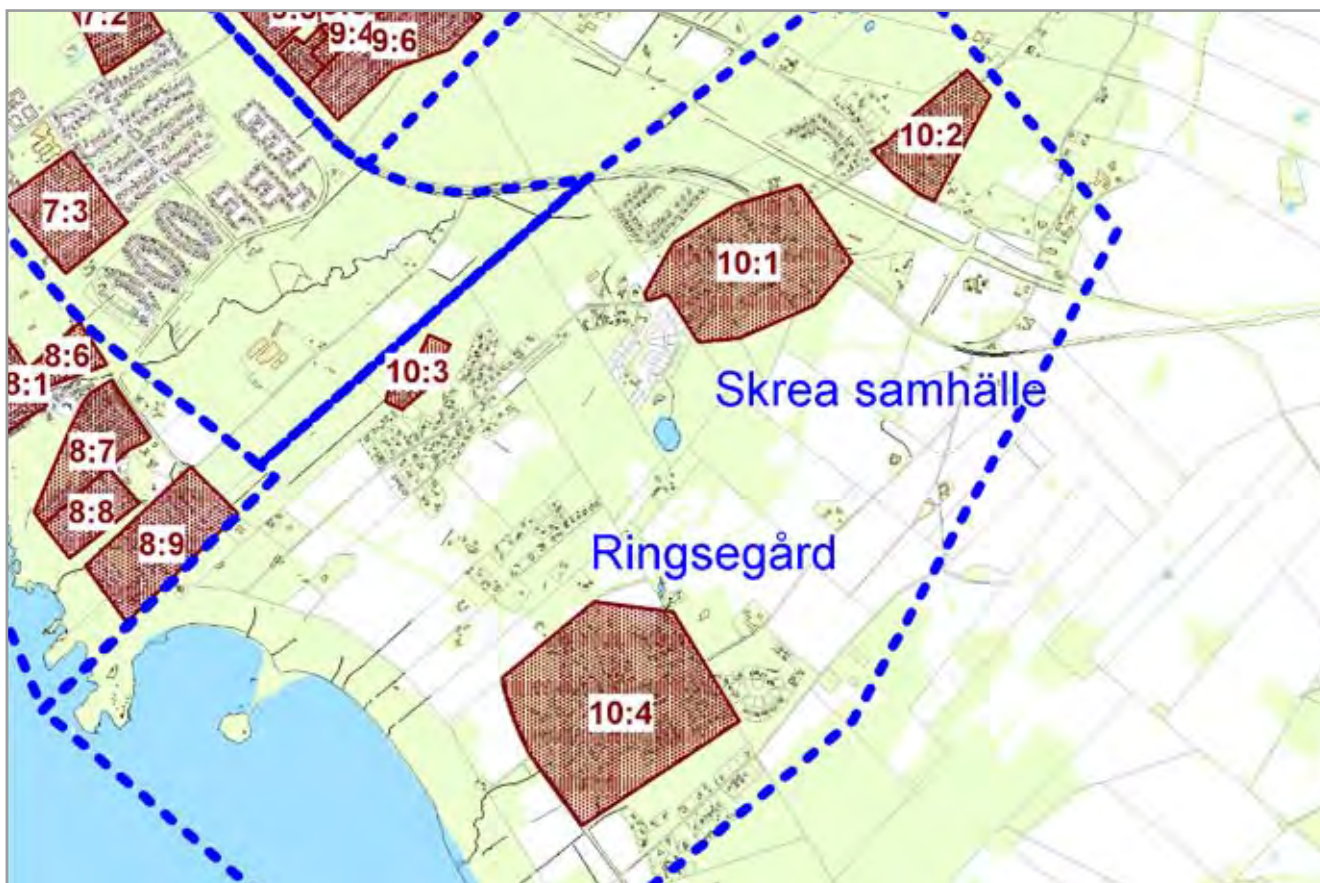
8. Skrea strand

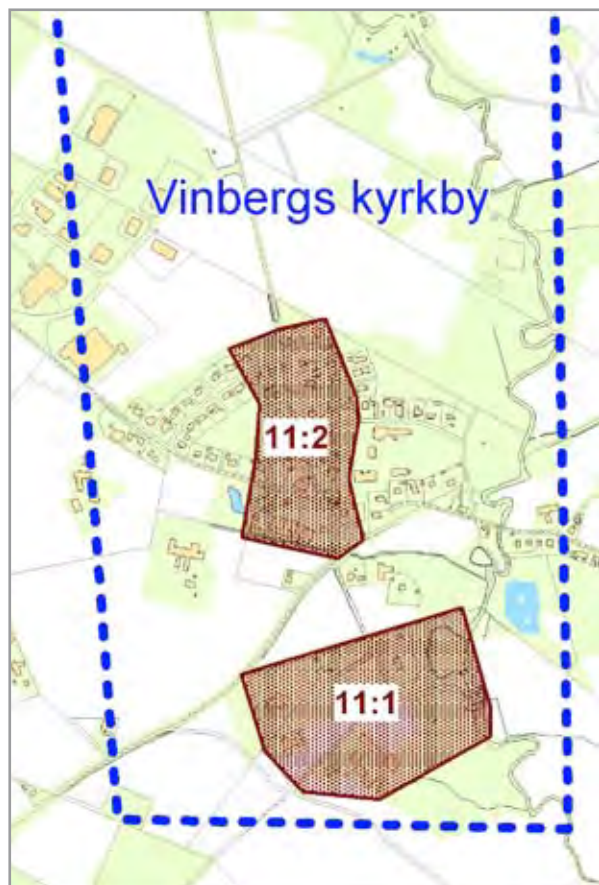
9. Slätten

10. Skrea samhälle / Ringsegård

11. Vinbergs kyrkby och samhälle

12. Skogstorp

